



PÕLTSAMAA LINNA TERVISEPROFIIL

ja

TERVISEDENDUSE TEGEVUSKAVA 2015-2018



Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond



Eesti tuleviku heaks

Põltsamaa 2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1 ÜLDANDMED	4
1.1 Asend ja haldusjaotus	4
1.2 Linna eelarve	4
1.3 Rahvastik	6
1.4 Haridus	11
1.5 Rahvastiku tervises seisund	13
2 SOTSIAALNE SIDUSUS	15
2.1 Tööturg	15
2.2 Sotsiaalne kaitse	19
2.3 Kogukonna kaasatus	25
3 LAPSED JA NOORED	27
3.1 Sihtgrupi dünaamika	27
3.2 Laste ja noortega tegelevad haridusasutused	27
3.3 Lastele ohutu ja tervislik elu- ja õpikeskkond	29
3.4 Lastele ja noortele suunatud tegevused	29
3.5 Koolikohustuse mittetäitmine	32
3.6 Noorte süüteod	33
3.7 Kooliõpilaste tervis, kehakaal ja kehaline aktiivsus	33
3.8 Sõltuvusainete tarvitamine	35
4 TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND	39
4.1 Keskkonna mõjurid	39
4.2 Transport ja teedevõrk	40
4.3 Liiklusõnnetused	40
4.4 Kuriteod	41
4.5 Tulekahjud	42
4.6 Huvitegevus ja vaba aeg	42
5 TERVISLIK ELUVIIS	45
5.1 Hinnang tervisele	44
5.2 Füüsiline aktiivsus	44
5.3 Toitumine	45
5.4 Ülekaalulisus ja rasvumine	46
5.5 Alkoholi tarvitamine	47
5.6 Suitsetamine	50
5.7 Helkuri kasutamine	51
5.9 Turvavöö kasutamine	51
5.10 Tervisealase teabe kättesaadavus ja tervislikku eluviisi toetavad tegevused	52
6 TERVISETEENUSED	54
6.1 Tervishoiuteenused	54
6.2 Nõustamisteenused	55
PÕLTSAMAA LINNA TERVISEDENDUSE TEGEVUSKAVA 2016-2018	56
KASUTATUD LÜHENDID	58
KASUTATUD KIRJANDUS	59

SISSEJUHATUS

Majandusfilosoof Nassim Nicholas Talebilt pärineb mõte: selleks, et olla 70-aastaselt rikas, peaks kõigepealt olema veendunud, et ollakse 70-aastaselt elus!

Maailma Terviseorganisatsioon on määratlenud tervist füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaoluna. Seega tervis mõjutab meie võimet igapäevaelus toime tulla. Tervisest oleneb inimese sotsiaalse ja majandusliku panuse suurus. Inimeste kollektiivne tervis määrab selle, kui terve on linn või maakond ning veelgi edasi vaadates, kui terve on meie riik.

Mõistmaks tervise ja tervisedenduse olemust ning planeerimaks tervist toetavaid sekkumisi peame teadma olulisemaid tervisemõjudeid ja nende toimemehhanisme. Seega tervise edendamine on protsess, mis võimaldab inimestel suurendada kontrolli oma tervise üle ning tugevdada seeläbi oma tervist. Märkimisväärne osa inimeste tervisekaost on ennetatav. Üheks suuremaks puuduseks paikkonna tervise sekkumiste planeerimisel on usaldusväärse info puudus. Paikkonnad ei oma sageli ülevaadet piirkonna tervislikust seisundist ja tervisemõjuritest ning enamasti käsitleb info, millega opereeritakse, üksikuid näitajaid, mis ei kajasta paikkonna tervikolukorda. Tervise tervikolukorrast ülevaate saamiseks ja tõenduspõhiste sekkumiste planeerimiseks on oluline koostada paikkonna terviseprofiil.

Terviseprofiil on elanike tervise ja seda mõjutavate tegurite kvantitatiivne ja kvalitatiivne kirjeldus, mis määratleb tervise probleemid, sekkumist nõudvad valdkonnad ja vajalikud tegevused parema tervise saavutamiseks.

Terviseprofiili eesmärk:

- juhtida tähelepanu linnas tehtavate otsuste tervisemõjudele,
- tagada tervise arendamise temaatika integreerimine linna arengukavasse,
- anda terviseküsimustele laiem kõlapind nii elanike kui ka otsusetegijate hulgas,
- aktiveerida kogukonna liikmeid tegutsema paremate tervisetulemite saavutamiseks,
- luua eeldused rahvastiku tervise parendamiseks.

Teadmine sellest, mis on hästi ja mis halvasti, võimaldab oma edaspidised tegevused suunata õigesse kohta ning kulutada nappe vahendeid targalt ja tulemuslikult, et jõuda soovitud olukorrani. Üha olulisemaks muutub inimeste tervisekäitumuslike valikute soodustamine, tervist toetava keskkonna arendamine ning sotsiaalse kaitse ja tervishoiusüsteemi osade integratsiooni parandamine.

Käesolev terviseprofiil sisaldab andmeid kuni 2014. aastani (k.a). Arendussuundade ja muutusvajaduste põhjal on koostatud tegevuskava aastateks 2016-2018.

1 ÜLDANDMED

1.1 Asend ja haldusjaotus

Põltsamaa linn asub Kesk-Eestis Põltsamaa jõe ääres ja on Jõgeva maakonna läänepoolseimaks keskuseks (joon. 1). Linnaks nimetati Põltsamaa 1926. aastal. Aastatel 1950-1962 oli Põltsamaa rajoonikeskus, edaspidi aga on kuulunud Jõgeva rajooni/maakonna koosseisu. Põltsamaa linna omavalitsuslik staatus taastati 1991. aasta detsembris.

Geograafiliselt paikneb Põltsamaa Kesk-Eestis Tallinna-Tartu-Võru-Luhamaa ja Mustvee-Jõgeva, Jõgeva-Põltsamaa, Põltsamaa-Võhma maantee ristumiskohal. Tallinn, kus asub lähim rahvusvaheline sadam ja lennujaam, on Põltsamaa linnast 127 km kaugusel. Lähimad raudteejaamad asuvad Võhmas (26 km) ja Jõgeval (30 km). Tartu kui lähim regionaalkeskus asub Põltsamaast 59 km kaugusel. Linna ümbritseb rõngasvallana Põltsamaa vald (joon. 1).



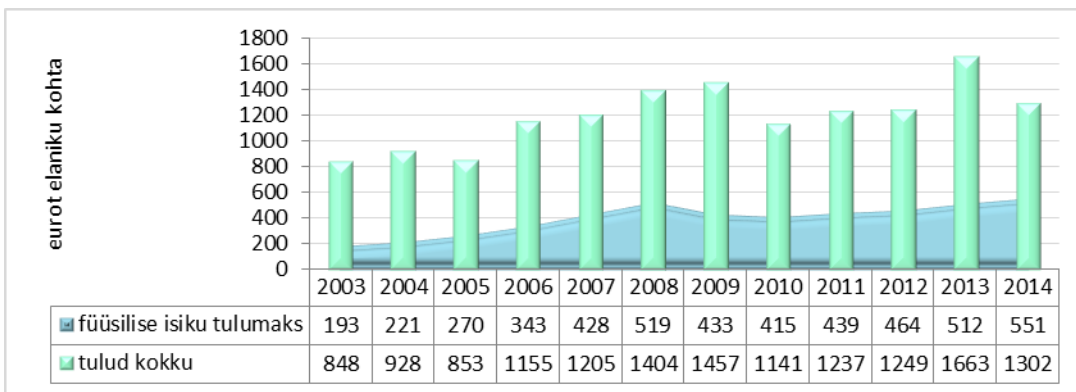
Joonis 1. Põltsamaa linna asend.

Põltsamaa linn on Jõgeva maakonna kolmest linnast pindalalt suurim – 5,99 km² (0,2% maakonna pindalast). Põltsamaa on parkide linn - linna territooriumil asub neli looduskaitsealust parki, sh rahvusvahelise tähtsusega Sõpruse park, kus peale tuntud isikute istutatud puude on ka hulk skulptuure. Põltsamaa jõe kallastel jalutades võib leida 18 silda.

1.2 Linna eelarve

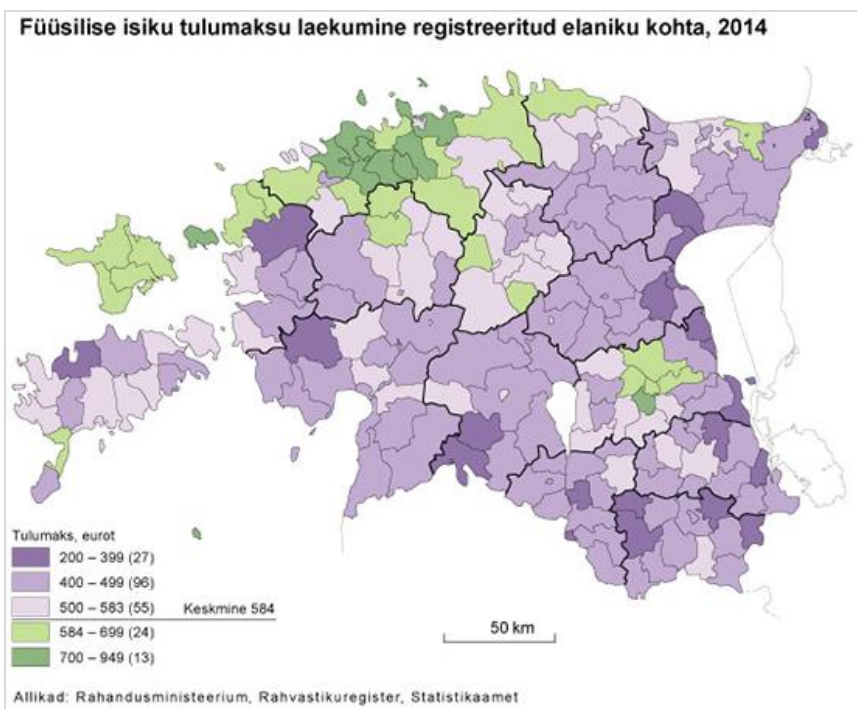
Kohaliku omavalitsuse eelarve suuruselt sõltuvad omavalitsuse võimalused ja paindlikkus juhtimisel nii operatiivsel kui strateegilisel tasandil. 2014. aasta linna eelarve tuludest moodustasid maksud (füüsilise isiku tulumaks, maamaks, reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks) 44%, toetused (tasandusfond, toetusfond, muud toetused) 36% ja kaupade ja teenuste müük (vee erikasutus, saastetasud, keskkonnale tekitatud kahjude hüvitused) 20% .

Kohalike omavalitsuste olulisimaks tuluallikaks on üksikisiku tulumaks. Üksikisiku tulumaksu laekumine Põltsamaa linna eelarvesse aastatel 2000-2009 kasvas ca 2,7 korda. Seoses majanduskriisiga üksikisiku tulumaksu laekumine vähenes ning saavutas 2009. aasta taseme 2014. aastal (joon. 2).



Joonis 2. Põltsamaa linna eelarve tulud aastatel 2003-2014. Allikas: ESA

2014. aastal laekus füüsilise isiku tulumaksu 551 eurot Põltsamaa linna elaniku kohta (Eesti keskmine 584 eurot elaniku kohta) (joon. 3).



Joonis 3. Füüsilise isiku tulumaksu laekumine kohalikes omavalitsustes 2014. Allikas: ESA

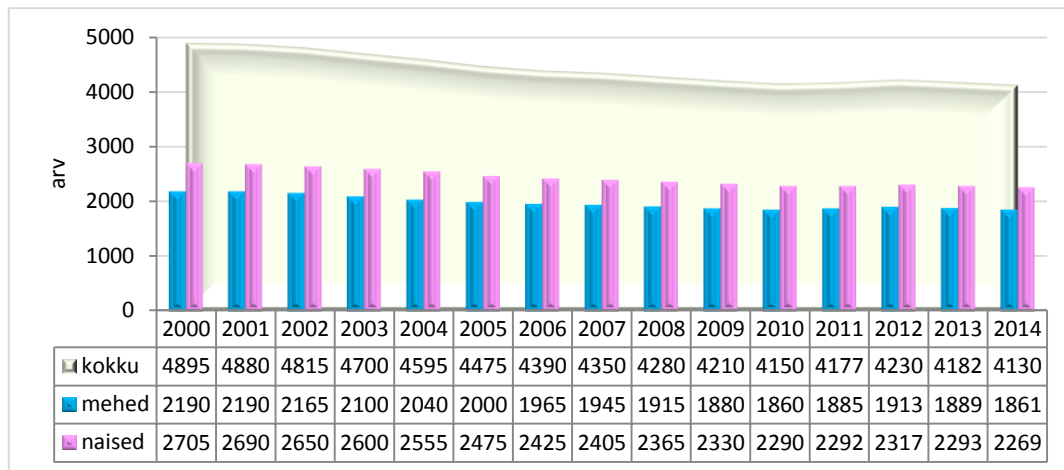
2013.a suuremad eelarve tulud tulenevad veemajanduse ÜF projekti ja paisu projekti ning põhivara soetuseks saadud toetustest SA Keskkonnainvesteeringute Keskuselt (ÜF veemajanduse projektile 2 426 tuh eurot ja paisu projektile 1 256 tuhat eurot.

Põltsamaa linna 2014. aasta eelarve vahenditest kulus haridusele 52%. Sotsiaalse kaitse kulud moodustasid 6% ning vabaaja- ja kultuuritegevuste toetamiseks kulus 20% kogu 2014. aasta eelarve vahenditest.

1.3 Rahvastik

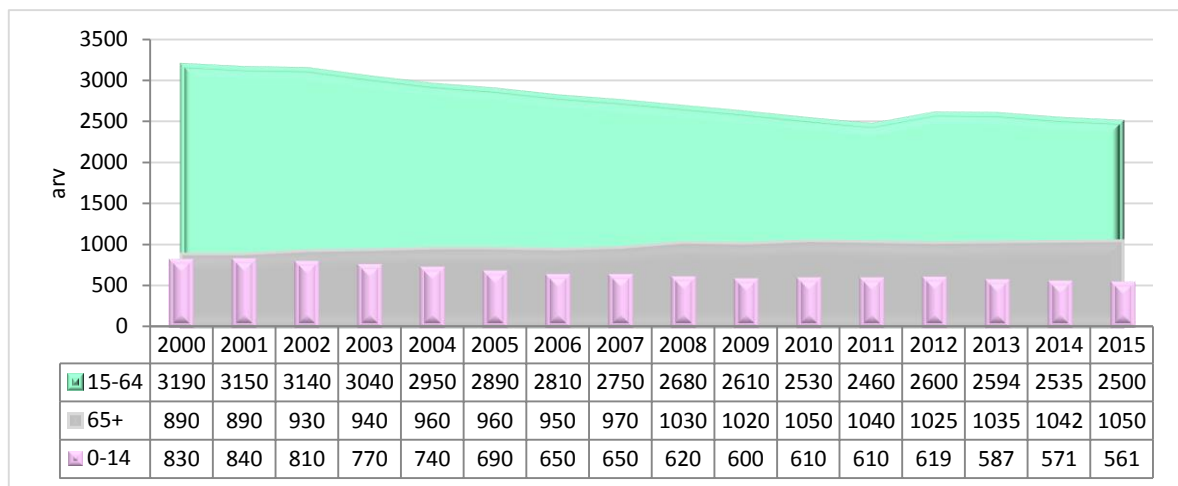
1.3.1 Rahvaarv, vanuseline ja sooline koosseis

Statistikaameti andmetel elas Põltsamaa linnas 2014. aastal 4130 inimest (13,3% maakonna rahvastikust). Linna elanikest on 45% mehed ja 55% naised. Põltsamaa linna elanike arv võrreldes 2000. aastaga on vähenenud 765 inimese võrra (15,6%) (joon. 4).



Joonis 4. Põltsamaa linna aastakeskmise elanike arvaastatel 2000-2014. Allikas ESA

Linna elanike arvu vähenemine on toimunud nii 0-14-aastaste vanuserühma (-269 last) kui tööealiste elanike (-690 inimest) vähenemise tulemusena. 65-aastaste ja vanemate elanike arv on kasvanud 160 inimese võrra (joon. 5).

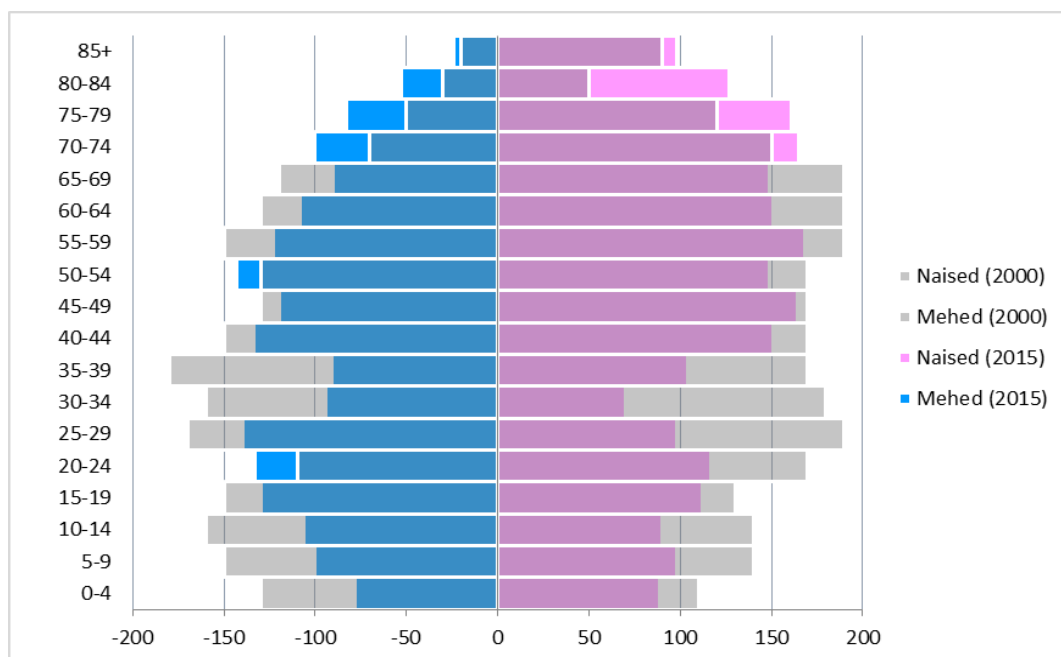


Joonis 5. Rahvastiku vanusegrupid Põltsamaa linnas seisuga 1. jaanuar 2000-2015. Allikas: ESA

2000. aastal oli 0-14-aastaseid elanikke linna rahvastikus 16,9% (Jõgevamaa 18,3%, Eesti 17,9%). 01.01.2015 seisuga oli 0-14-aastaste laste osakaal langenud 13,6 protsendile (Jõgevamaa 14,1%, Eesti 15,9%). Vanuserühmas on väike poiste ülekaal, sest aastate lõikes on poisse sündinud tüdrukutest rohkem (joon. 5, joon. 6).

15-64-aastaseid (tööealisi) elanikke on linna rahvastikus 60,8% (Jõgevamaa 63,2%, Eesti 65,3%). Tööealiste elanike seas on mehi 48,6% (1216 meest) ja naisi 51,4% (1284 naist). Mehi on naistest rohkem kõikides 15-34-aastaste vanusegruppides. 34-aastaste ja vanemate elanike hulgas on naiste ülekaal. Arvuliselt väikseim vanusegrupp tööealiste hulgas on 30-34-aastased (joon. 5, joon. 6).

65-aastaseid ja vanemaid inimesi on linna rahvastikus 23,4% (Jõgevamaa 22,7%, Eesti 18,8%), nendest mehi 33,3% (350 meest) ja naised 66,7% (700 naist). Vanuse suurenedes suureneb ka naiste ülekaal – kui 65-69-aastaste seas on naised 62% siis 85-aastaste ja vanemate seas 80% (joon. 5, joon. 6).

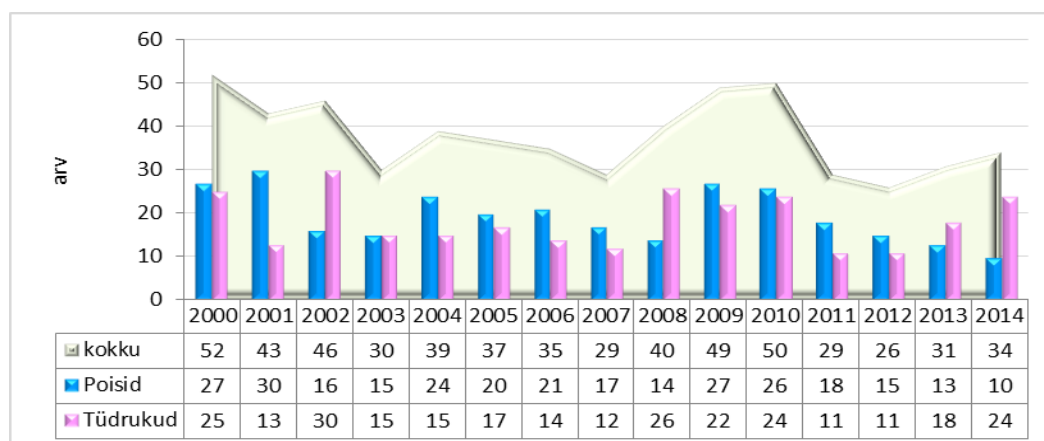


Joonis 6. Põltsamaa linna rahvastik seisuga 01.01.2000 ja 01.01.2015. Allikas: ESA

Põltsamaa linnas elas seisuga 01.01.2015 keskmiselt ühel ruutkilomeetril 686,3 inimest (Jõgeva maakonna linnades 712,9 in/km²).

1.3.2 Sünnid

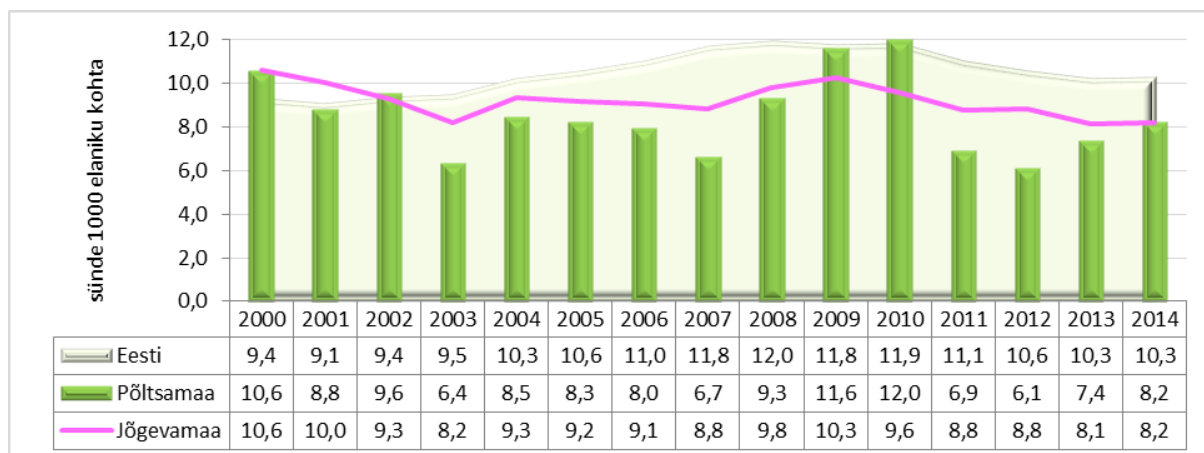
Sünnide arv sõltub linna rahvastiku soolisest ja vanuselisest jaotusest, eriti sünnitusealiste naiste arvust. Aastatel 2000-2014 sündis linnas kokku 570 last (keskmiselt 38 last aastas), nendest 293 poissi (51,4%) ja 277 tüdrukut (48,6%). Sünnide arv aastate lõikes kõigub - sündimus oli kõrgeim 2000. aastal (52 sündi), madalaim 2012. aastal (26 sündi) (joon. 7).



Joonis 7. Sünnide arv Põltsamaa linnas sugude lõikes aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

Sünnide arvu kahanemine on mitme käitumismustri muutumise tulemus. Näiteks ei kehti Eestis ammu nõukogudeaegne ütlus „kakskümmend kaks – viimane taks!“ ehk selles vanuses pidanuks neiu olema juba pere loonud. Statistika näitab, et ema keskmine vanus lapse sünnimomendil on oluliselt kasvanud.

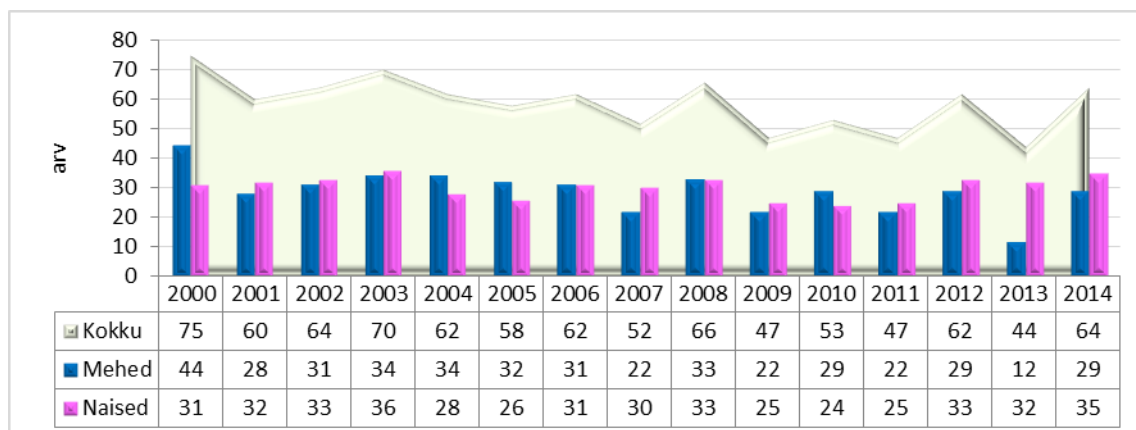
Sündimus 1000 elaniku kohta on Põltsamaa linnas enamikel aastatel (v.a aastatel 2000, 2002, 2010) madalam sündimusest Eestis. Samuti on sündimus Põltsamaa linnas enamikel aastatel madalam Jõgeva maakonna keskmisest sündimusest (joon. 8).



Joonis 8. Sündimuse üldkordaja aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

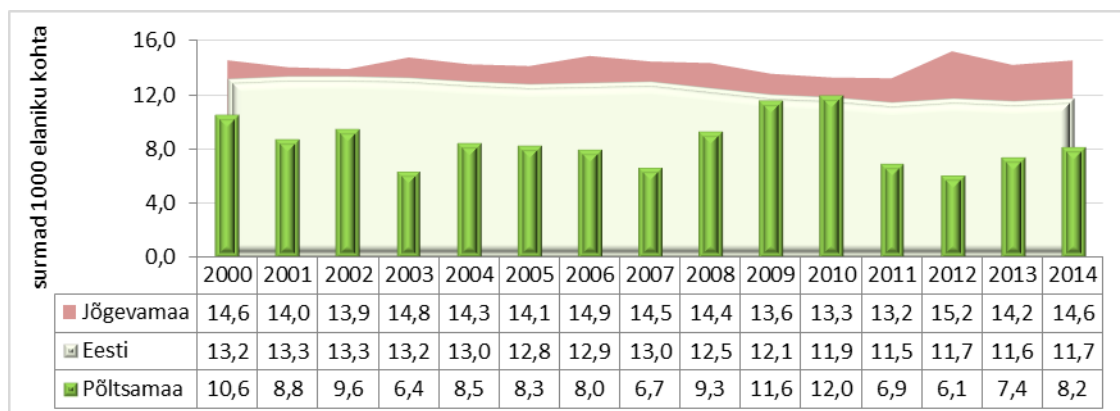
1.3.3 Surmad

Aastatel 2000-2014 suri Põltsamaa linnas kokku 886 inimest (aastas keskmiselt 59 inimest), nendest 432 meest (49% surmajuhtudest) ja 454 naist (51% surmajuhtudest). Surmajuhtude arv aastate lõikes kõigub 75-st (2000. a) 44-ni (2013. a) (joon. 9).



Joonis 9. Surmajuhtude arv Põltsamaa linnas sugude lõikes aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

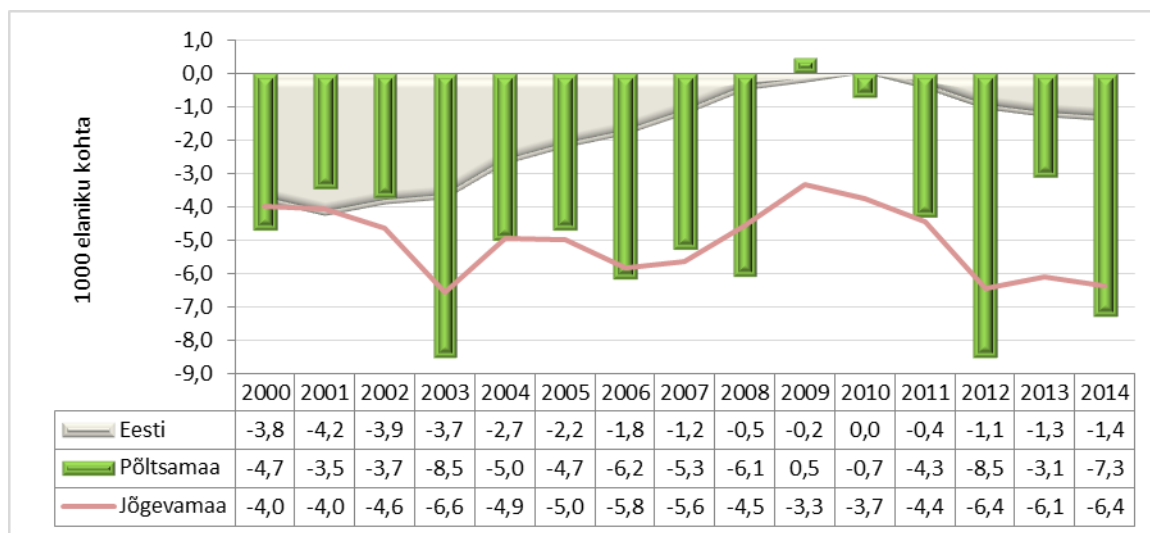
Suremus 1000 elaniku kohta on Põltsamaa linnas madalam nii maakonna kui Eesti (v.a 2010. a) keskmisest (joon. 10).



Joonis 10. Suremuse üldkordaja aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

1.3.4 Iive

Iive Põltsamaa linnas on madalam (v.a. 2001-2002 ja 2009) Eesti keskmisest iibest. Erandiks oli 2009. aasta – iive oli linna elanike seas positiivne. Maakonna keskmisega võrreldes oli iive linnas kõrgem aastatel 2001-2002, 2005, 2007, 2009-2011 ja 2013 (joon. 11).



Joonis 11. Loomuliku iibe kordaja aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

1.3.5 Ränne

Elukohta vahetatakse mitmel põhjusel. Sageli asutakse elama tökohale lähemale. Kui töökoht on elukohast kaugel – inimene osaleb töörändes – suurendab see tuntavalt võimalust, et vahetatakse elukohta. Kõige tugevamini mõjutab rahvastiku piirkondlikku paiknemist siseränne¹. Eesti siserännet iseloomustab valdava tendentsina rahvastiku koondumine pealinnapiirkonda ja teistesse suurematesse linnapiirkondadesse. Samal ajal on muude maakonnakeskuste tagamaa rahvastik vähenenud.



Joonis 12. Siseränne Põltsamaa linnas aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

Aastatel 2000-2014 lahkus Põltsamaa linnast Eesti teistesse omavalitsustesse 2039 inimest (aastas keskmiselt 136 inimest). Kõige rohkem lahkus linnast inimesi aastatel 2002-2004, alates 2007. aastast on väljaränne stabiliseerunud (joon. 12).

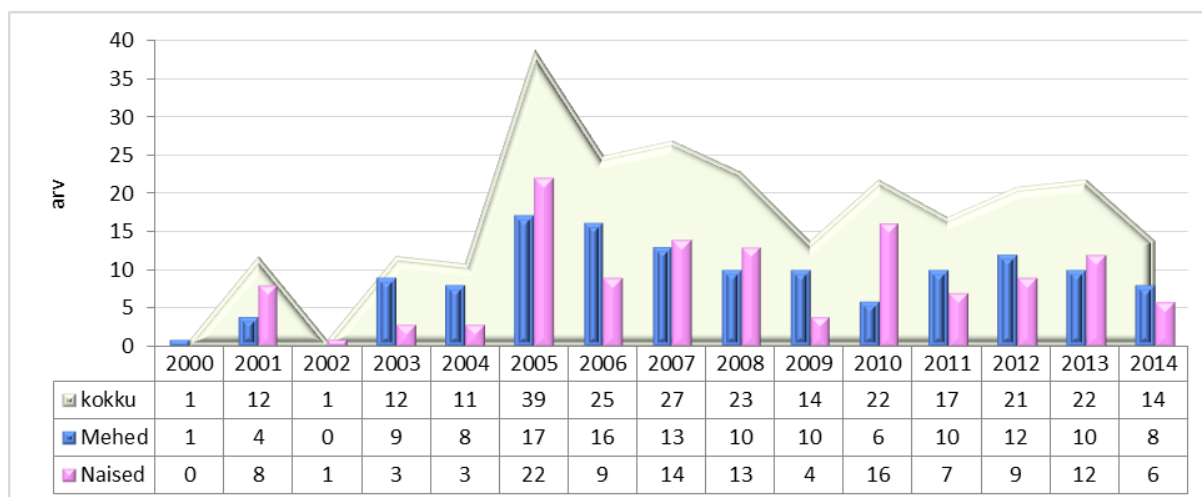
¹ Elukohavahetus Eesti ühest asustusüksusest teise.

Samal perioodil on teistest omavalitsustest Põltsamaa linna elama tulnud 1676 inimest (aastas keskmiselt 112 inimest). Enam tuli linna uusi elanikke 2006. aastal (162 inimest). Siserände tulemusena on linna elanikkond viimase 15 aastaga vähenenud 363 inimese võrra (joon. 12).



Joonis 13. Siserände rändesaldo aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

Rändes enamuse moodustavad 25-29-aastased tööturul aktiivsed noored. Enamus inimesi on lahkunud Tartu- ja Harjumaale. Regionaalsed uuringud näitavad, et valdavaks põhjuseks, miks maapiirkondadest lahkutakse on tööpuudus ja madal palgatase. Võrreldes Jõgevamaa keskmisega oli Põltsamaa linnast väljaränne suurem aastatel 2002-2005, 2008, 2010 ja 2013 (joon. 13).

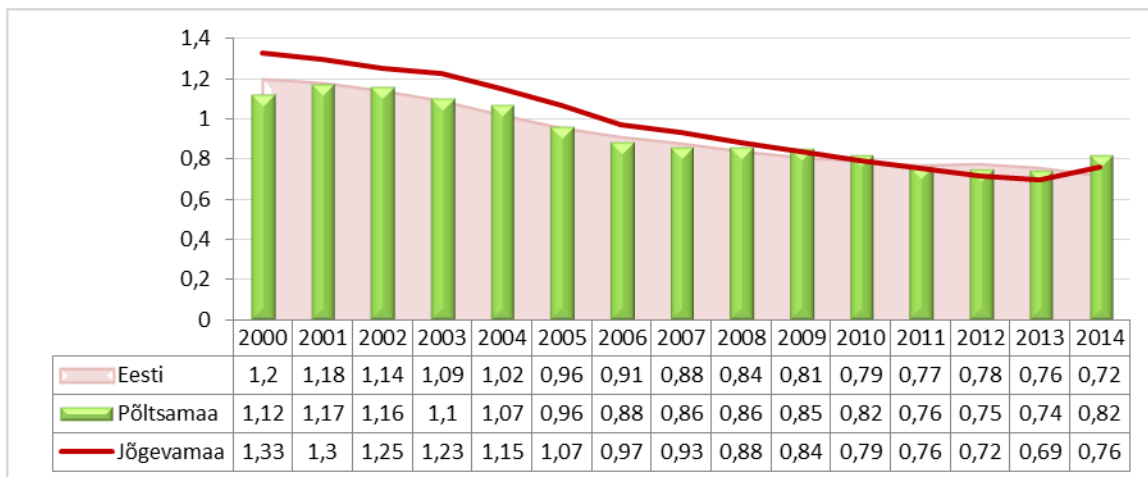


Joonis 14. Välisränne Põltsamaa linnas aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

Aastatel 2000-2014 lahkus Põltsamaa linnast teistesse riikidesse 261 inimest, nendest 134 meest (51%) ja 127 naist (49%). Kõige rohkem lahkus linnast inimesi 2005. aastal (joon. 14). Peamiseks sihtriigiks on Soome. Samal perioodil on teistest riikidest Põltsamaale elama asunud 70 inimest, nendest 48 meest (69%) ja 22 naist (31%).

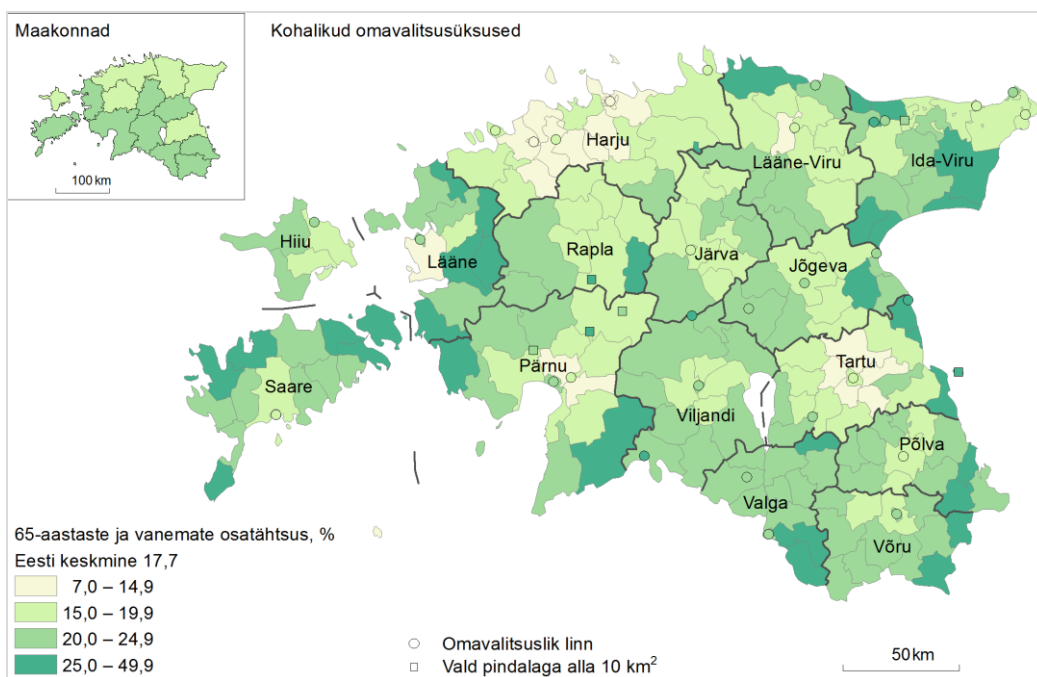
1.3.6 Demograafiline tööturusurveindeks

Kuni 2004. aastani oli Põltsamaa linna rahvastikus eelseisval kümnendil potentsiaalseid tööturule sisenejaid (5-14-aastaseid) rohkem (indeks üle ühe) kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langejaid (55-64-aastaseid). Negatiivse loomuliku iibe ja negatiivse rändesaldo tulemusena on Põltsamaa linna elanike seas potentsiaalsete tööturule sisenejate arv küll langenud, kuid on lähedane vabariigi keskmisele tasemele (joon. 15).



Joonis 15. Demograafilise tööturusurveindeks aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

Taasiseseisvunud Eestis on rahvaarv vähenenud enamikus Eesti haldusüksustes negatiivse iibe ja negatiivse rändesaldo tulemusena. Rahvastikuprognoozi kohaselt Eesti rahvastik lähikümnenditel vananeb ja rahvaarv väheneb veelgi (joon. 16).

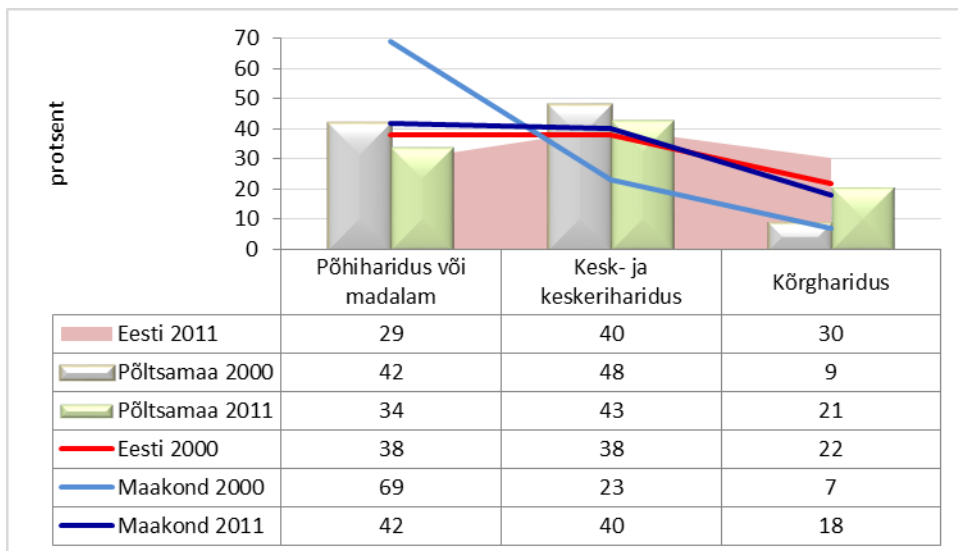


Joonis 16. 65-aastaste ja vanemate inimeste osatähtsus 2011. aastal. Allikas: ESA

1.4 Haridus

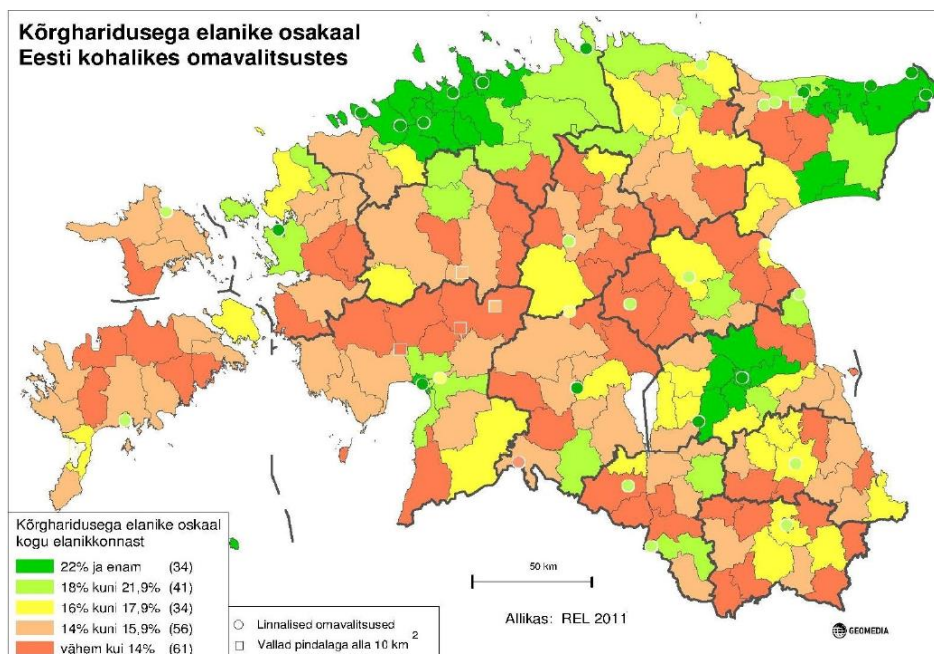
Haridus mõjutab oluliselt inimeste tervist. Eriti suur on pikaajaliste haiguste risk nendel, kelle haridus piirub põhiharidusega või jääb sellest madalamaks. Kõrgharitud inimestel on keskmiselt kaks korda vähem pikaajalisi haigusi ja igapäevategevusi piiravaid terviseprobleeme kui samas vanuses põhi- või madalama haridusega inimestel. Haridusest sõltuv haigusrisk on meestel kõrgem kui naistel. Haridus mõjutab inimeste tervisekäitumist maal rohkem kui linnas.

Võrreldes 2000. aastaga on Põltsamaa linnas vähenenud põhihariduse ja kesklaridusega inimeste osakaal ning suurenenud kõrgharidusega inimeste osakaal. Põltsamaa linnas on kõrgharidusega inimeste osakaal madalam ning kesk- ja keskeriharidusega inimeste osatähtsus Eesti keskmisest kõrgem (joon. 17).



Joonis 17. 10-aastaste ja vanemate Eesti ja Põltsamaa linna elanike haridus. Allikas: ESA

Kõrgharidusega inimeste osakaalu Eesti kohalikes omavalitsustes REL 2011 andmetel kirjeldab joonis 18.

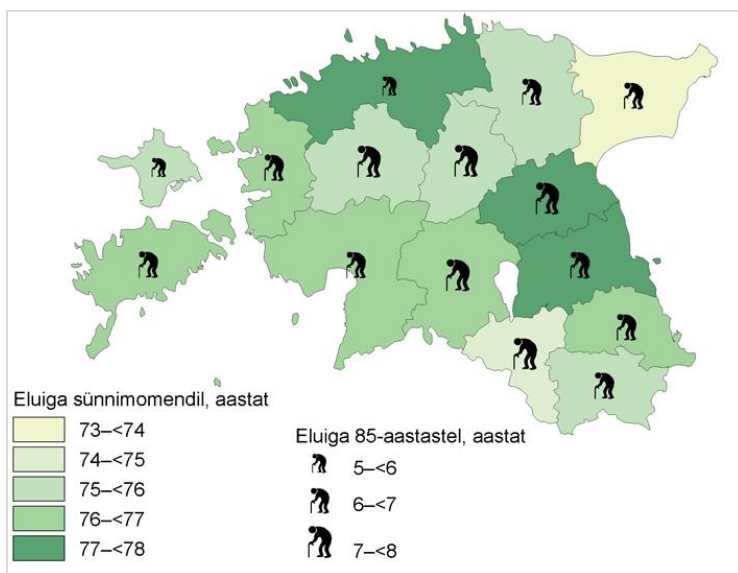


Joonis 18. Kõrgharidusega inimeste osakaal Eestis 2011. aastal. Allikas: Geomedia

1.5 Rahvastiku terviseseisund

1.5.1 Keskmise oodatav eluiga

Maailma Terviseorganisatsioon on määratlenud tervist füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaoluna, mitte ainult haiguse puudumisena. Rahvastiku terviseseisundi hindamise üheks indikaatoriks on keskmine oodatav eluiga. Meeste ja naiste keskmise eluea vahe aastatel 2003–2012 oli ligikaudu kümme aastat. 2013. aastal kahanes vahe 8,6 aastani. Meeste keskmine eluiga oli 2013. aastal 72,7. Suuresti on eluea pikenemine tingitud õnnetus- ja vägivaldsete surmade 19% vähenemisest. Eesti naiste oodatav keskmine eluiga 2013. aastal oli 81,3 aastat. Meeste ja naiste oodatava eluea vahe kahaneb vanuse tõustes – 65-aastaseks saanud mees elab keskmiselt 80- ja naine peaaegu 85-aastaseks.

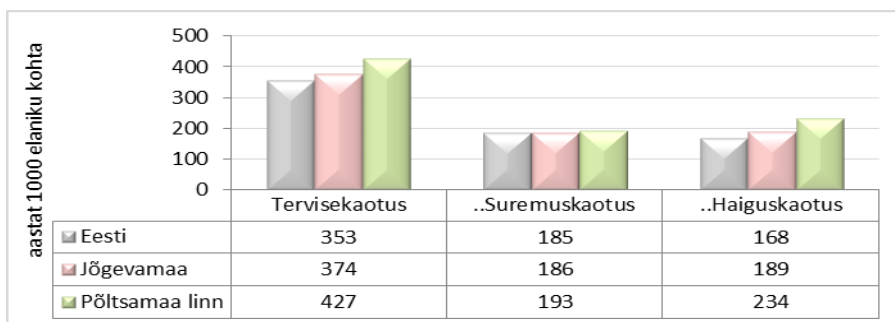


Joonis 19. Eesti maakondade oodatav eluiga sünnimomendil 2010/2011. aastal. Allikas: ESA

Maakondadevaheline erinevus rahvastiku keskmises oodatavas elueas erineb piirkonniti kuni 4,7 aastat (joon. 19).

1.5.2 Tervisekaotus

Terviselõhet rahvastiku parima võimaliku ja tegeliku terviseseisundi vahel näitab tervisekaotus (kaotatud eluaastad 1000 elaniku kohta). Tervisekaotus on seega aeg, mida elanikud tervikuna oleksid saanud kasutada, kui haigusi ega enneaegseid surmasid ei esineks.



Joonis 20. Tervise-, haigus- ja suremuskaotus aastates 1000 elaniku kohta 2006. aastal. Allikas: TAI

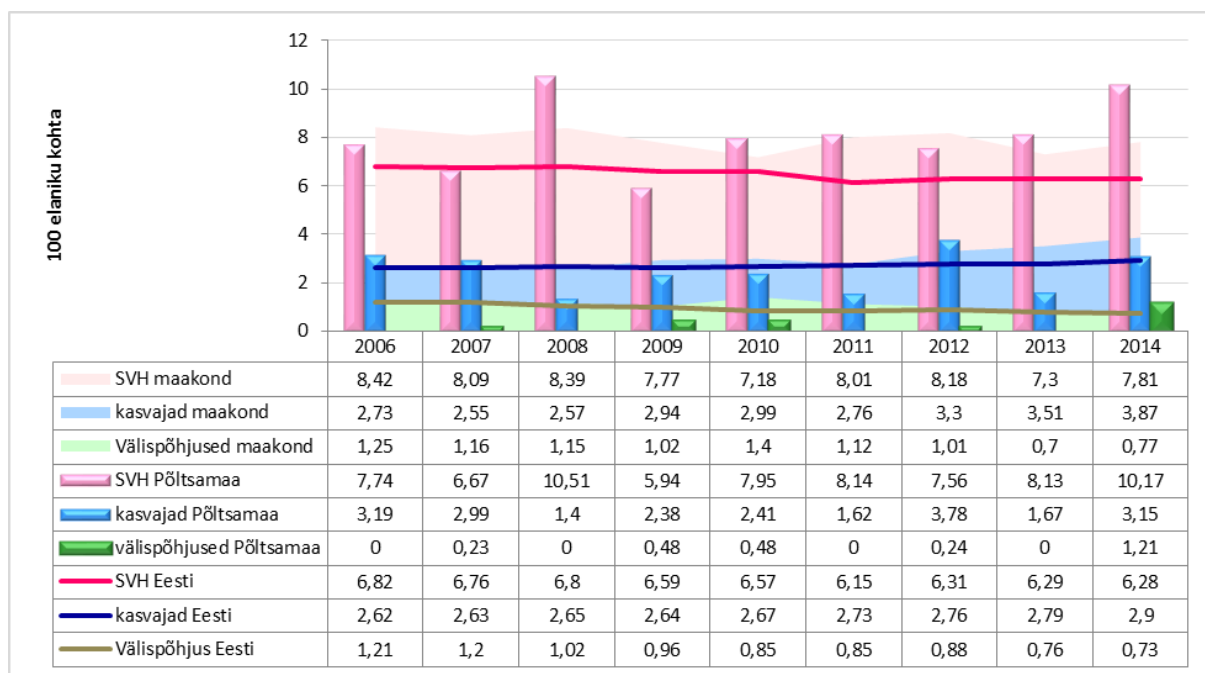
2006. aasta andmetel oli Põltsamaa linna elanike tervisekaotus nii Eesti kui Jõgeva maakonna keskmisest suurem - 427 aastat. Haiguste ning vigastuste tõttu kaotati 234 aastat ja enneaegsete surmade läbi 193 aastat (joon. 20).

Meeste keskmine eluiga on küll lühem kui naistel, kuid nad elavad suurema osa oma elust tervena ehk igapäevategevusi piiravate terviseprobleemideta. 2013. aastal sündinud Eesti mehed elavad tervena eeldatavalt 53,7 aastat ehk 74% oma keskmisest oodatavast elueast, naised aga 56,7 aastat ehk 70% oma elueast. EL-is keskmiselt on piirangutevaba 79% meeste ja 75% naiste elueast.

1.5.3 Surma põhjused

Kõige sagedasemad surma põhjused on südame-veresoonkonna haigused. Aastatel 2006-2014 oli 62% (aastas keskmiselt 34) Põltsamaa linna elanike surma põhjus mõni vereringeelundite haigus. Naiste suremus südame-veresoonkonna haigustesse on suurem (61%) kui meestel

(39%). Suremus vereringeelundite haigustesse Põltsamaa linnas on kõrgem Eesti keskmisest (joon. 21).



Joonis 21. Surmad surmapõhjuse järgi 1000 elaniku kohta aastatel 2006-2014. Allikas: TAI

Sageduselt teisel kohal on kasvajatest tingitud surmad. Aastatel 2006-2014 olid pahaloomulised kasvajakad surma põhjusteks 19% juhtudest (keskmiselt 10,7 inimest aastas). Meeste suurem (53,6%) pahaloomuliste kasvajate tõttu on kõrgem kui naistel (46,4%).

Eestis kolmandal kohal on surmapõhjuseks õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad (välispõhjused). Põltsamaa linnas on välispõhjusest tingitud surmade osakaal Eesti keskmisest (v.a 2014. aasta) madalam - 2,2% (joon. 21).

Kokkuvõte

Põltsamaa linn kuulub rahvastikuprotsesside põhjal mitte-ääremaaliste omavalitsuste hulka (Tammur, 2015). Vanusjaotuselt on tööealiste hulk suur, nende hulgas noori, kes veel õppivad, on suhteliselt palju. Samas laste osatähtsus on väiksem kui võiks eeldada nii suure hulga sünditusealiste naiste puhul. Põltsamaa linnas on mehi naistest rohkem kõikides 15-34-aastaste vanusegruppides. 35-aastaste ja vanemate elanike hulgas on naiste ülekaal - 65-69-aastaste seas on naisi 62%, 85-aastaste ja vanemate seas 80%.

Mida vähem sünnib piirkonnas lapsi, seda väiksema elujõuga piirkond on. 01.01.2015 andmetel on linnas 20–34-aastaseid mehi 82 võrra rohkem kui sama vanasid naisi. Kui trend on ka edaspidi niisugune, võib linna rahvastikku iseloomustada nn *pruudidipõud* – kujuneb olukord, kus tüüpiline perekond koosneb vanurist emast ja tema keskealisest pojast või siis üksikust mehest.

Negatiivse loomuliku iibe ja negatiivse rändesaldo tulemusena linna elanikkond vananeb.

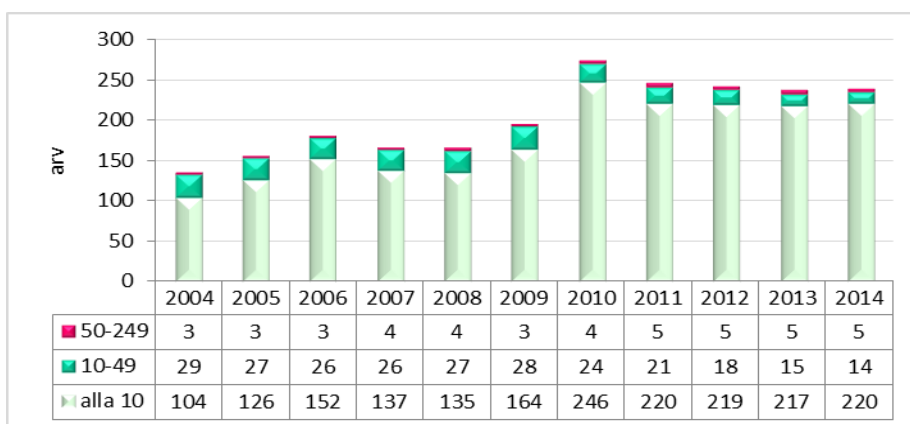
Põltsamaa linnas on elanike haiguskaotus suur. Suremus südame-veresoonkonna haigustesse on Eesti keskmisest kõrgem. Tervisekaotus on tihedalt seotud sotsiaal-majandusliku olukorraga ja elanike haridustasemega.

2 SOTSIAALNE SIDUSUS

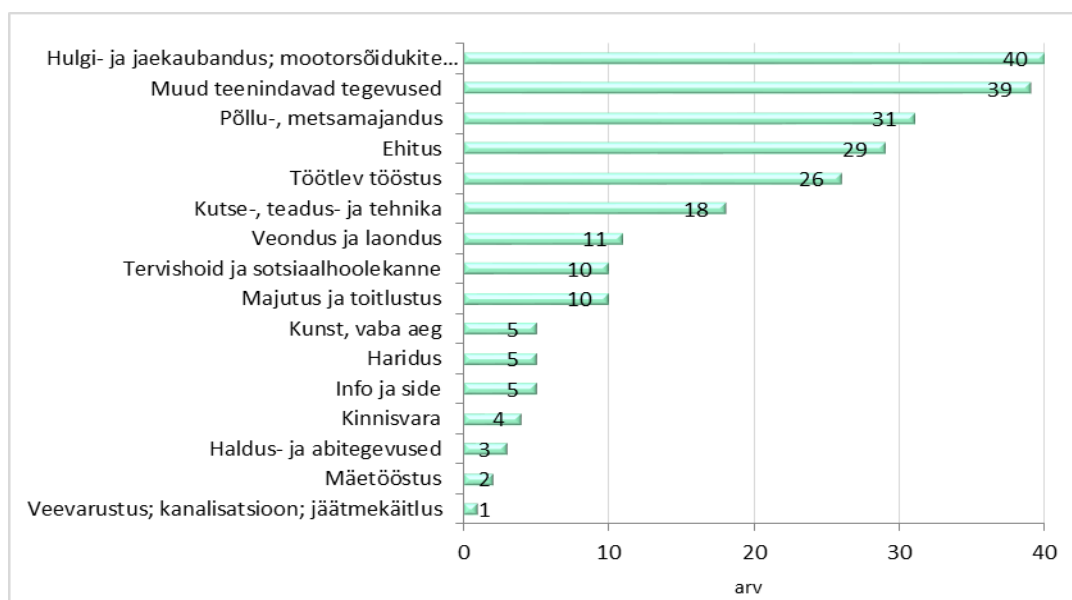
2.1 Tööturg

2.1.1 Ettevõtlus

Kohaliku majanduse seisundit mõõdetakse majandusüksusi ja loodud töökohti iseloomustavate näitajate kaudu. Põltsamaa linnas oli seisuga 31.12.2014 239 majanduslikult aktiivset üksust². Linnas tegutsevatest ettevõtetest on 92% mikroettevõtted (kuni 9 töötajat) (joon. 22). Mikroettevõtete arvu suurenemine 2010. aastal tulenes seaduse muudatusest - alates 01.01.2010 on kõik FIE-d kohustatud end registreerima Äriregistris. Väikeettevõtete arv (10-49 töötajat) linnas on vähenenud. Suuremateks tööandjaks Põltsamaal on AS Põltsamaa Felix (170 töötajat), Piimandusühistu E-Piim (160 töötajat), AS Konesko (170 töötajat), AS Puit-Profiil (64 töötajat), AS Kitzinger-Progress ja AS Vikan Estonia.



Joonis 22. Majanduslikult aktiivsed üksused/ ettevõtted töötajate arvu järgi. Allikas: ESA

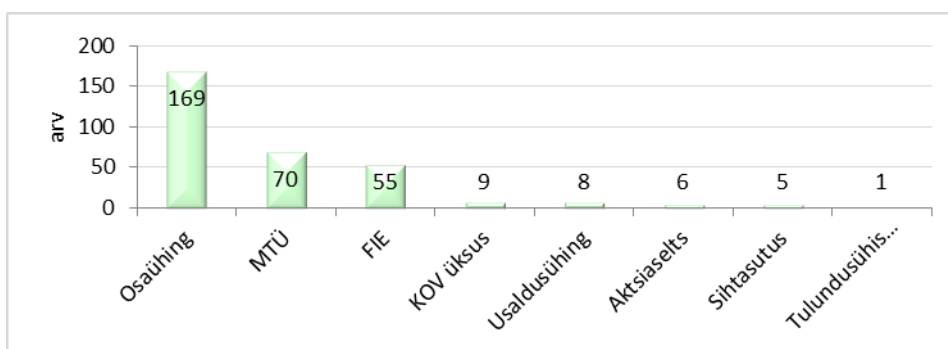


Joonis 23. Üksuste/ettevõtete jaotus tegevusalade järgi 2014. aastal. Allikas: ESA

Põltsamaa linnas on mitmekesine majandusstruktuur. Enim on kaubanduse ja teenindusega tegelevaid äriühinguid. Tuntumad tootmisettevõtted on AS Põltsamaa Felix ja Piimandusühistu E-Piim. Esindatud on ka puidu-, metalli- ja tekstiilitöötlemise valdkond (joon. 23).

² Majanduslikult aktiivsete üksuste all peetakse silmas äriühingute, füüsilisest isikust ettevõtjate, asutuste ja mittetulundusühingute kogumit.

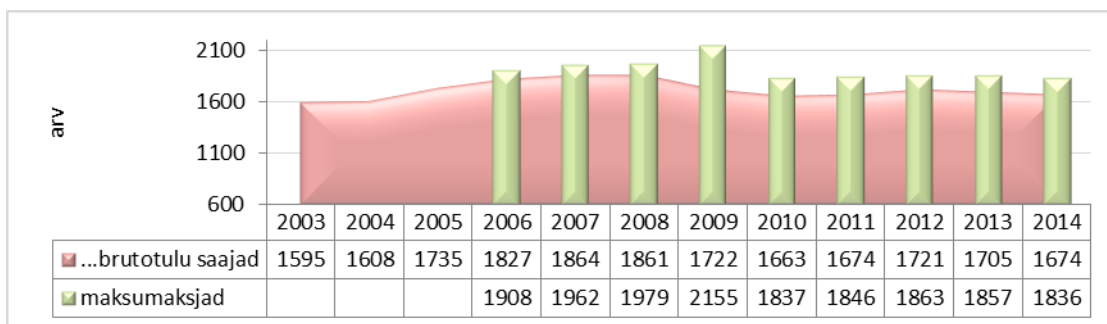
Linnas oli seisuga 31.12.2014 enim registreeritud osahinguid (169), mittetulundusühinguid (70) ja füüsilisest isikust ettevõtjaid (55) (joon. 24).



Joonis 24. Statistilise profiili ettevõtete õiguslik vorm Põltsamaa linnas 2014. aastal. Allikas: ESA

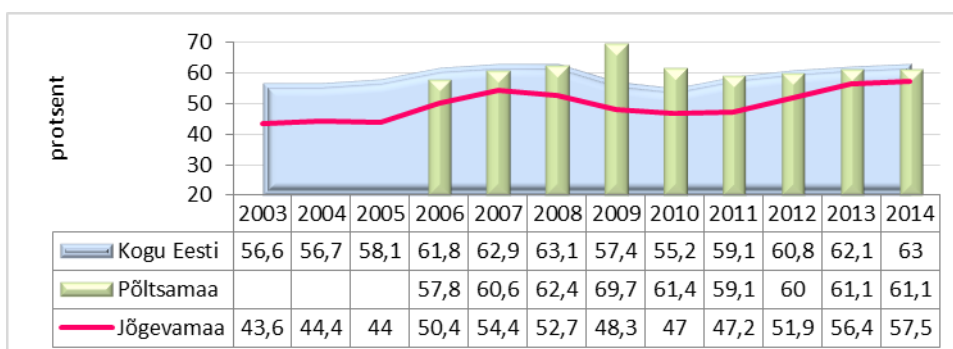
2.1.2 Tööhõive

Üksikisiku tulumaks on rikkus, mida osaliselt on võimalik ümber jaotada kohaliku elukvaliteedi edendamiseks ja avalike teenuste osutamiseks. Maksumaksjate arv on seotud rahvastiku soo- ja vanusjaotusega ning teise tegevusega hõlmatute arvuga piirkonnas. Maksumaksjate arv oli Põltsamaa linnas kõrgeim 2009. aastal. 2009. aastal hakkas tööhõive seoses majanduskriisiga kaasnenud koondamiste ja pankrottide tõttu vähenema. 2014. aasta maksumaksjate arv on vaadeldava perioodi madalaim. Enamus linna majanduslikult aktiivsest rahvastikust on palgatöötajad (joon. 25).



Joonis 25. Maksumaksjad ja brutotulu saajad Põltsamaa linnas. Allikas: ESA ja MTA

Põltsamaa linna tööealise rahvastiku hõivatus (tööhõive määr³) on vaadeldaval perioodil lähedane Eesti keskmisele, kuid kõrgem maakonna keskmisest. Majanduslikult aktiivsemal aastal (2009) oli hõivatus 69,7% (joon. 26).

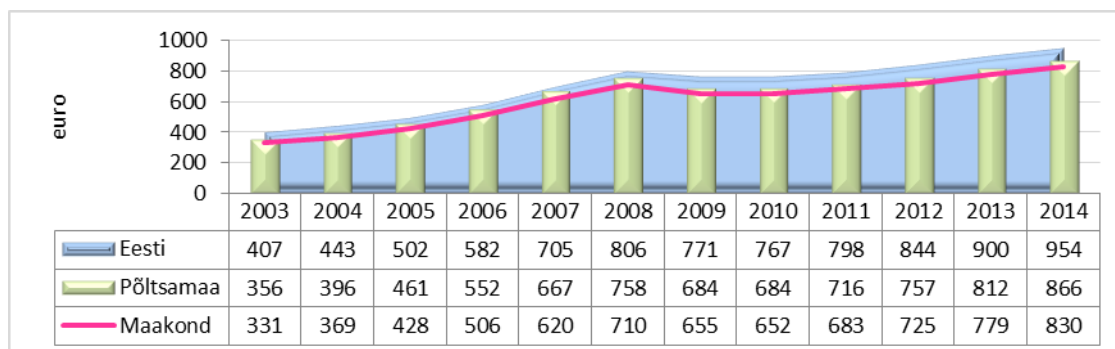


Joonis 26. Tööhõive määr 15-74-aastaste elanike seas aastatel 2003–2014. Allikas: ESA

³ Tööhõive määr näitab hõivatute osatähtsust 100 15-74-aastase tööealise elaniku kohta.

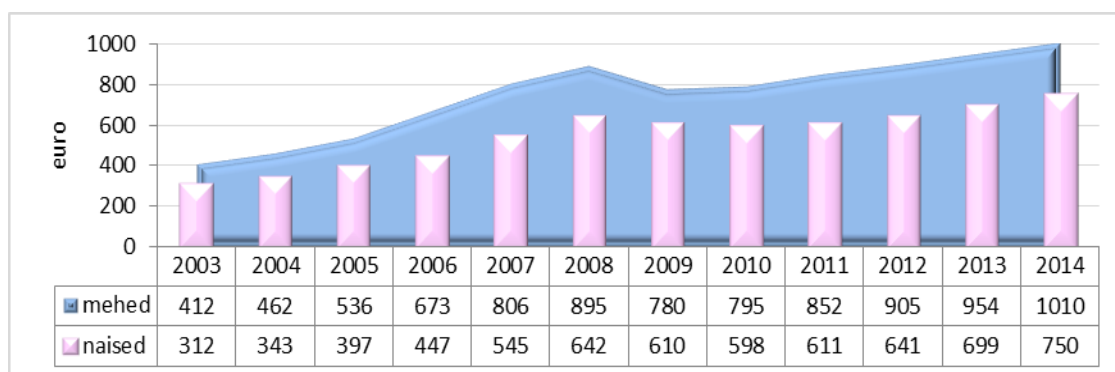
2.1.3 Keskmise brutopalk

Keskmine brutotulu kuus inimese kohta kasvas kogu Eestis kuni 2008. aastani. Põltsamaa



Joonis 27. Kuukeskmine brutotulu kuus aastatel 2003-2014. Allikas: ESA

linna palgatöötaja keskmine brutotulu oli 2014. aastal vaadeldava perioodi kõrgeim - 866 eurot (88 euro võrra madalam Eesti keskmisest palgast). Põltsamaa linna elanike keskmine palk on küll madalam Eesti keskmisest, kuid läbi vaadeldava perioodi 25-48 eurot kõrgem Jõgeva maakonna keskmist palgast (joon. 27).



Joonis 28. Keskmine brutotulu Põltsamaa linnas sugude lõikes aastatel 2003-2014. Allikas: ESA

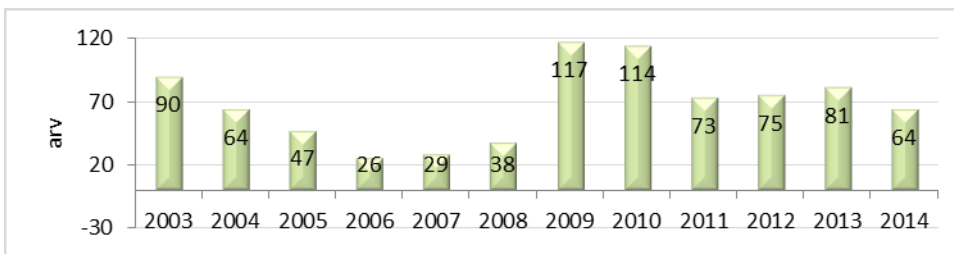
Põltsamaa linnas on meeste töö kõrgemalt tasustatud - 2014. aastal oli Põltsamaa linnas naiste keskmine palk 261 euro võrra madalam meeste palgast. Meeste ja naiste palga vahe on suurem majanduse tõusu ajal (joon. 28).

Siiani on Eesti sissetulekute tase olnud põhjus riigist lahkumiseks, mitte tõukejõuks ulatuslikule töömigratsioonile teistest riikidest. Välismaale kolinud ongi kõige enam elukohavahetuse peamise võiduna maininud n-ö inimväärset palka. Lisaks on välja toodud ka inimväärset suhtumist, paremat elukeskkonda ning muretumaid inimesi, teisisõnu palgast sõltumatuid ning pigem elukvaliteediga seotud tegureid.

2.1.4 Töötus

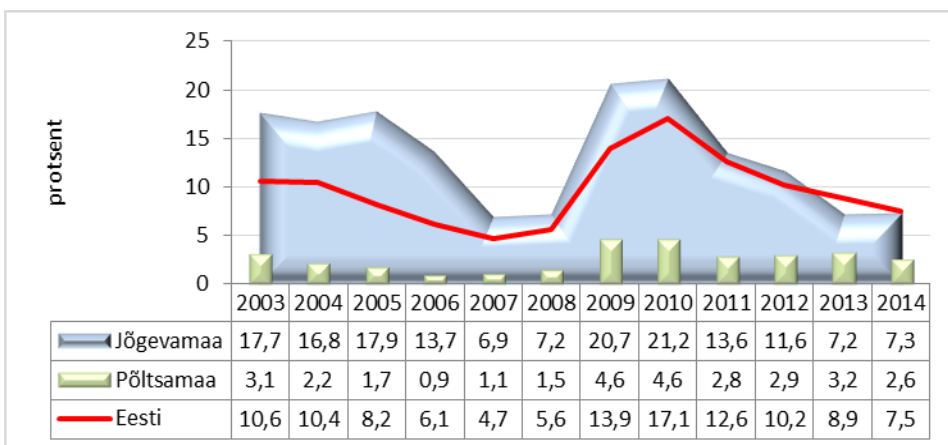
Töötus on üks olulisematest terviseriskidest. Teades riski ja selle ulatust on omavalitsusel võimalus planeerida ja käivitada programme töötusega kaasnevate sotsiaalsete ja terviseriskide maandamiseks.

Põltsamaa linnas oli enam registreeritud töötuid 2009. ja 2010. aastal (joon. 29). Tööhõive vähenes enamikel tegevusaladel, sealhulgas kõige rohkem ehituses, muude teenindavate tegevuste alal ja töötlevas tööstuses.



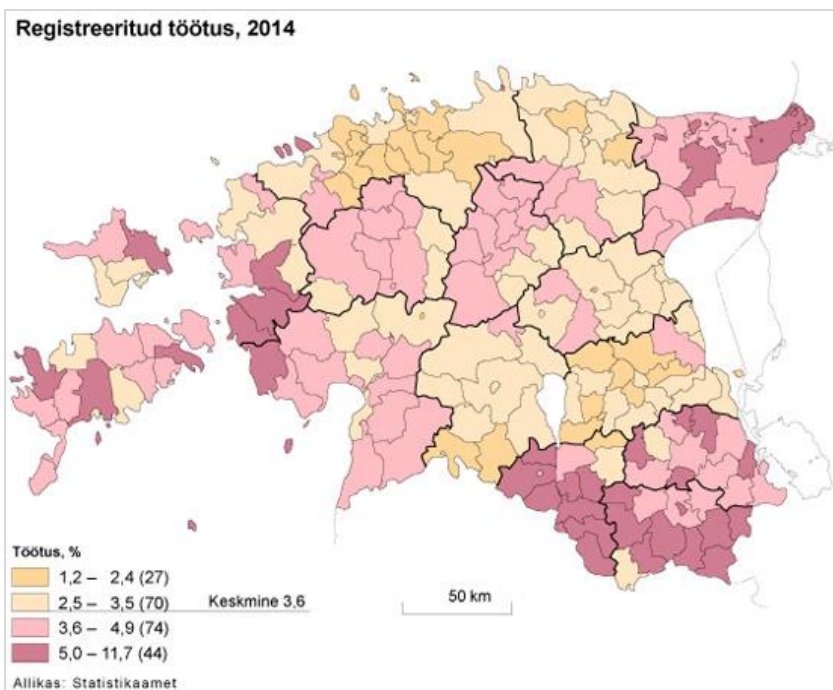
Joonis 29. Keskmise registreeritud töötus Põltsamaa linnas aastatel 2003-2014. Allikas: Töötukassa

Töötute osakaal 15-64-aastaste Põltsamaa linna elanike hulgas (töötuse määr) on kogu perioodi vältel olnud madalam nii Eestis kui ka Jõgeva maakonna vastavatest näitajatest. 2008. aasta ülemaailmse finants- ja majanduskriisi tulemusena suurenenud töötus saavutas kõrgeima taseme 2009-2010 aastal (joon. 30).



Joonis 30. Töötuse määr Põltsamaal ja Eestis aastatel 2003-2014. Allikas: ESA

Registreeritud töötust Eesti kohalikes omavalitsustes 2014. aastal kirjeldab joonis 31.



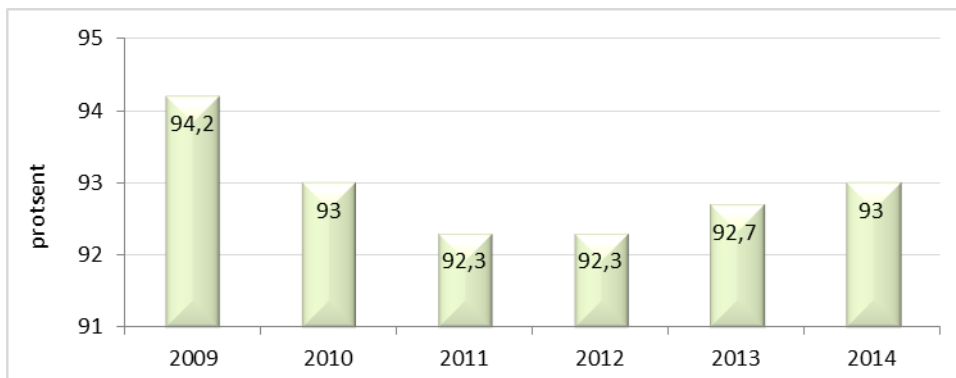
Joonis 31. Registreeritud töötus Eestis 2014. aastal. Allikas: ESA

REL 2011 andmetel oli Põltsamaal vanuserühmas 15-29-aastat kõige rohkem töötuid - 66 inimest, s.o 42% töötute koguarvust.

2.2 Sotsiaalne kaitse

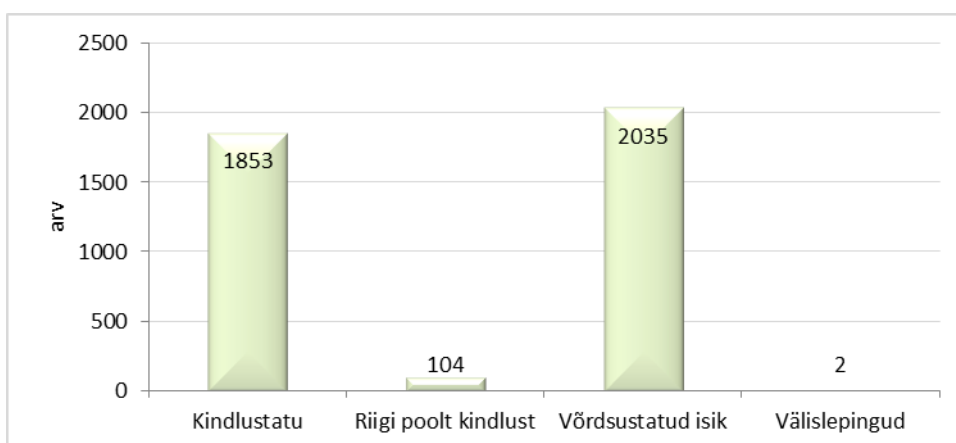
2.2.1 Ravikindlustus

Eesti Haigekassa rahastab kindlustatud isikutele osutatavaid ambulatoorseid ja statsionaarseid tervishoiuteenuseid ning maksab teatud sihtgruppidele hüvitisi (nt ajutise töövõimetuse hüvitis, ravimikompensatsioon jne).



Joonis 32. Ravikindlustusega hõlmatud inimeste osakaal Põltsamaa linnas aastatel 2009-2014. Allikas: EHK

Põltsamaa linnas oli kõige enam ravikindlustatud inimesi 2009. aastal (4395) ja kõige vähem 2012. aastal (4161) (joon. 32).



Joonis 33. Kindlustatud kindlustusaluse järgi Põltsamaa linnas seisuga 31.12.2014. Allikas: EHK

Põltsamaa linnas on kõige rohkem inimesi saanud ravikindlustuse võrdsustatud isiku⁴ staatuse läbi - 2014. aastal 2035 inimest (51% kindlustatutest). 1853 inimest (46%) oli kindlustatud tööandja poolt või füüsilisest isikust ettevõtjad maksid ise enda eest sotsiaalmaksu. 3% linna elanikest oli 2014. aastal kindlustatud riigi poolt⁵ (joon. 33).

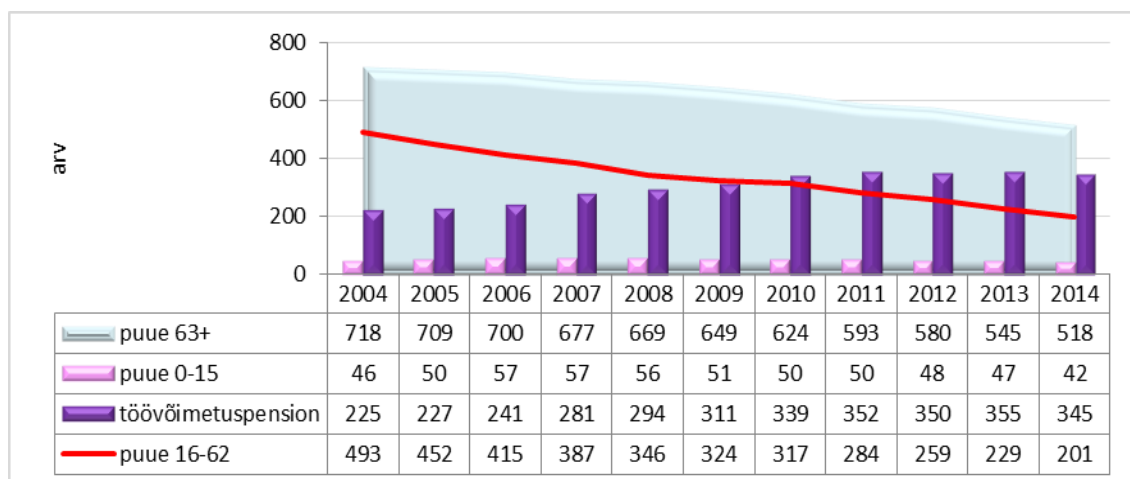
Riigieelarvest rahastatakse ravikindlustusega hõlmamata isikutele kiirabi ja vältimatut abi. Ravikindlustusega katmata isikute tervishoiukulused on linn väikeses mahus katnud oma eelarvest.

⁴ Isik kuni 19-aastaseks saamiseni, õppurid teatud vanuseni, riikliku pensioni saajad, rasedad.

⁵ Kaitsejõududes ajateenistuses olev ajateenija; tööturutoetuste saajad, töötukindlustushüvitise saaja; kindlustatud isiku ülalpeetav abikaasa, kes kasvatab lapsi (teatud vanuseni); isikud kelle eest kohalik omavalitsus maksab sotsiaalmaksu.

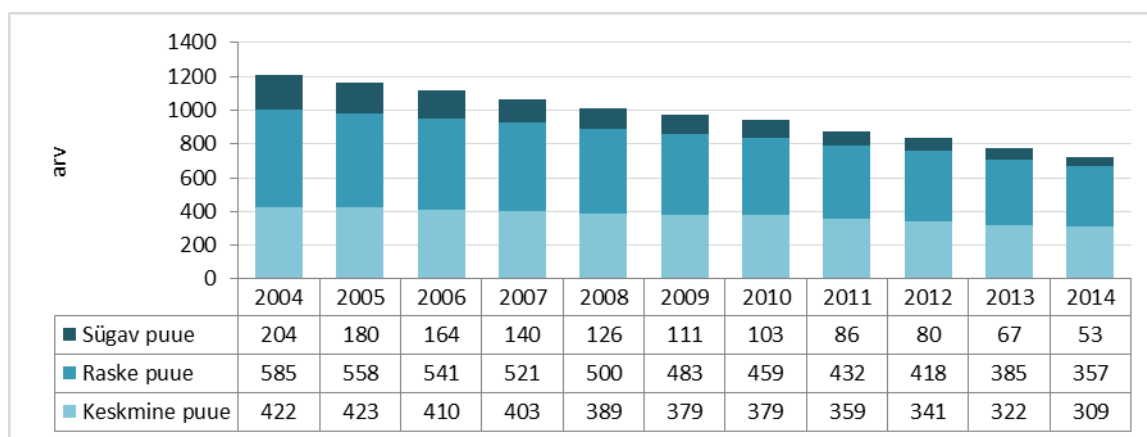
2.2.2 Puudega ja töövõimekaotusega inimesed

31.12.2014 seisuga elas Põltsamaa linnas 761 inimest (17,7% rahvastikust), kellele oli määratud puue. 16-aastaste ja vanemate puudega inimeste arv 11 aastaga on vähenenud 492 võrra. Tööealiste inimestele on 2004. aastaga võrreldes määratud puudeid 2,5 korda vähem ja pensioniealistele 1,4 korda vähem. Puudega laste arv on vaadeldava perioodi väikseim - 42 puudega last (nendest 16 keskmise ja 26 raske puudega). Kõige enam puue määratud 63-aastastele ja vanematele linna elanikele. Tööealiste (16-62-aastaste) elanike seas on kasvanud kas osaliselt või täielikult töövõime kaotanud inimeste arv 1,5 korda (joon. 34).



Joonis 34. Puudega ja töövõimekaotusega inimesed Põltsamaa linnas aastatel 2004-2014. Allikas: SKA

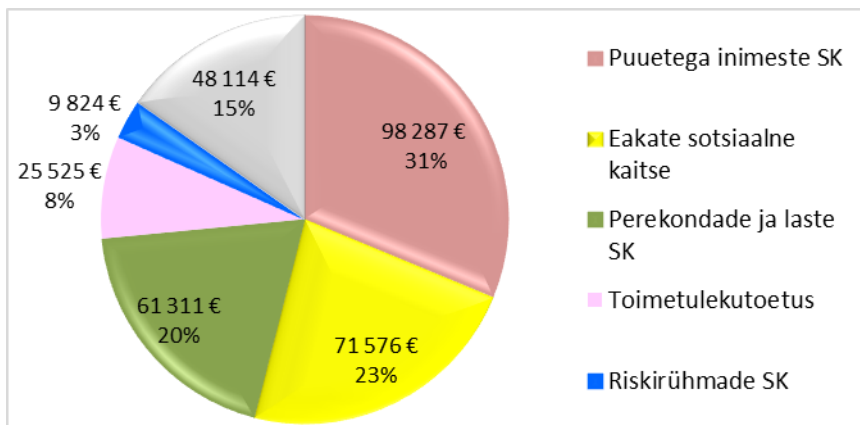
Puude raskusastmete lõikes on vaadeldaval perioodil kasvanud keskmise (34,5%-lt 42,9%-le) ja raske puudega (43,3%-lt 49,7%-le) inimeste osakaal ning vähenenud sügava puudega inimeste osakaal 16,8%-lt 7,3%-le (joon.35).



Joonis 35. 16-aastased ja vanemad inimesed puude raskusastme järgi Põltsamaa linnas. Allikas: SKA

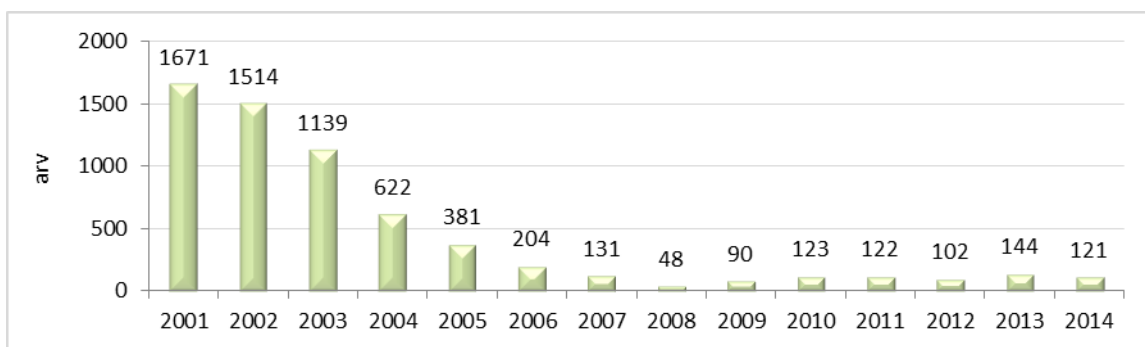
2.2.3 Sotsiaaltoetused ja teenused

Linna 2014. aasta sotsiaalse kaitse kulud (edaspidi SK) olid 314637 eurot (6% linna eelarve kuludest). Kõige suurem osa vahenditest kasutatakse eakate ja puudega inimeste tarbeks - 31% eakate hooldamiseks hooldekodudes ja hooldajatoetuste maksmiseks, 23% päevakeskuse tegevuses hoidmiseks ja koduteenuste osutamiseks, lisanduvad erinevad toetused (joon. 36).



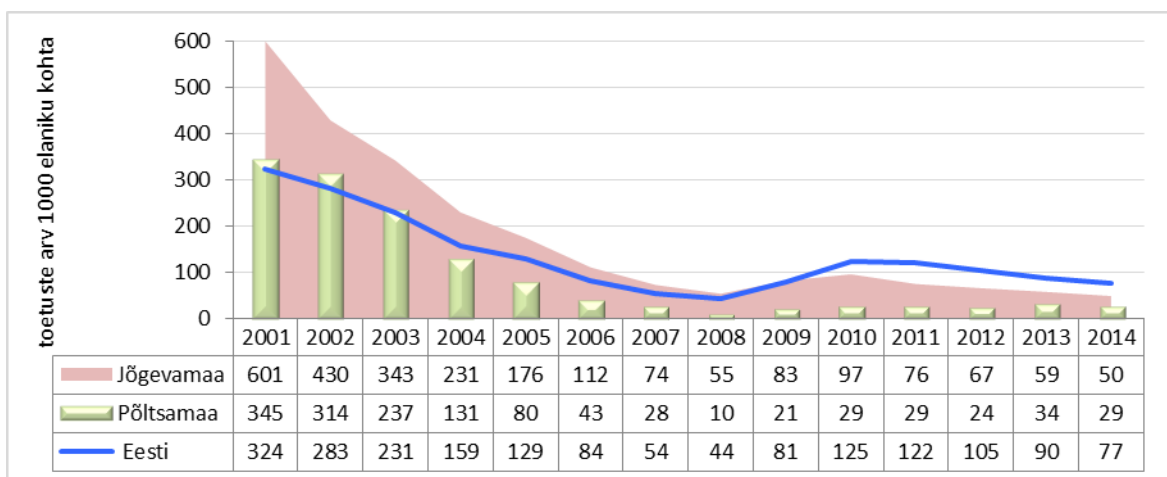
Joonis 36. Põltsamaa linna sotsiaalse kaitse kulud 2014. aastal. Allikas: Rahandusministeerium

8% vahenditest kulus riikliku toimetulekutoetuse maksmiseks. Toimetulekupiiri suuruse kehtestab Riigikogu igaks eelarveaastaks. Toimetulekupiiri määr 2014. aastal oli 90,00 eurot.



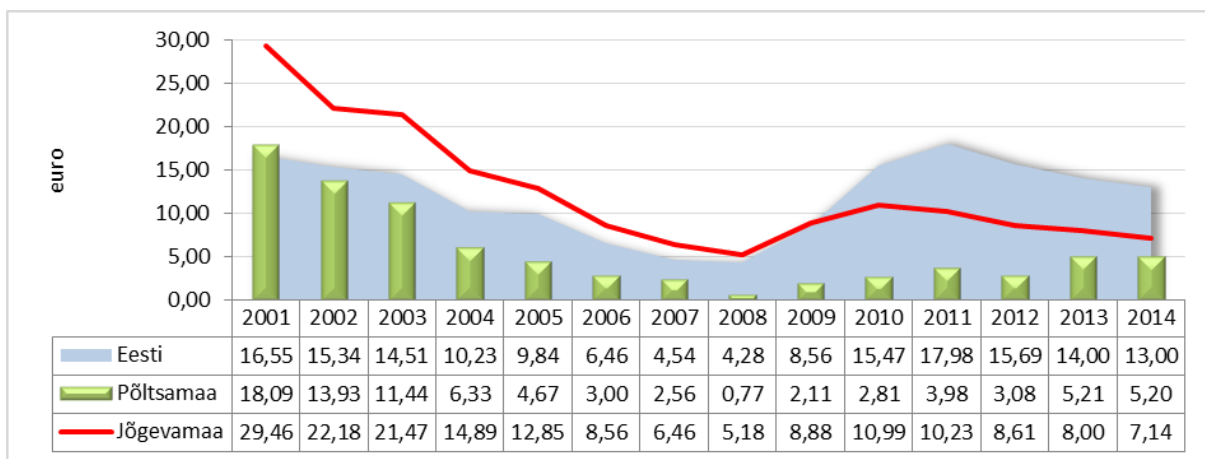
Joonis 37. Makstud toimetulekutoetuste arv Põltsamaa linnas aastatel 2001-2014. Allikas: ESA

Kõige enam maksti Põltsamaa linnas toimetulekutoetusi 2001. aastal (16716 toetust). Seoses üldise majanduse tõusuga ja töötuse vähenemisega vähenes toimetulekutoetuse saajate arv 2008. aastal 48-le. Aastatel 2009-2011 toimetulekusaaajate arv jälle suurenes (joon. 37).



Joonis 38. Toimetulekutoetuste arv 1000 elaniku kohta aastatel 2001-2014. Allikas: ESA

Toimetulekutoetuste saajate arv linnas on kogu vaadeldava perioodi maakonna keskmisest väiksem (joon. 38).



Joonis 39 Toimetulekutoetuste arv 1000 elaniku kohta aastatel 2001-2014. Allikas: ESA

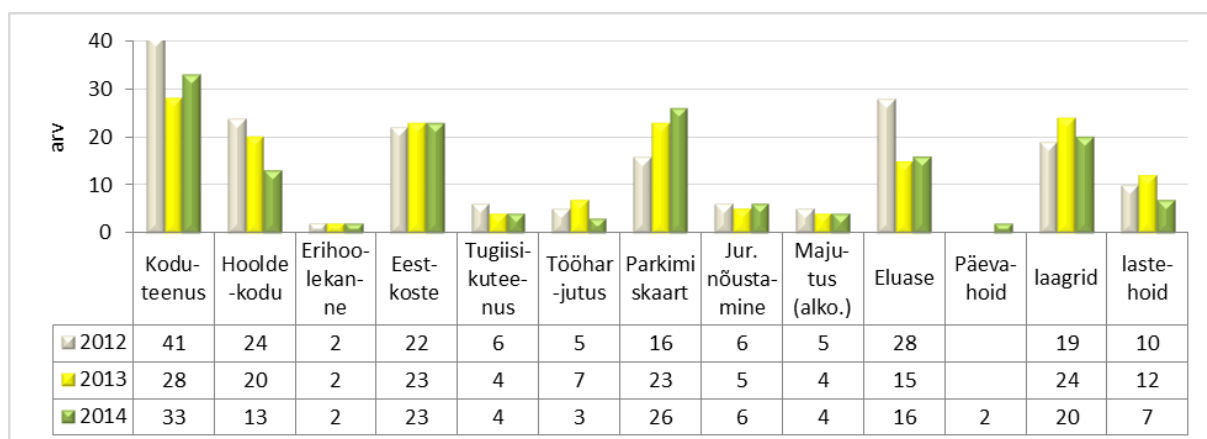
Põltsamaa linnas ühe elaniku kohta väljamakstud toimetulekutoetuse summa on madalam nii Eesti (v.a 2001. aasta) kui maakonna keskmisest (joon. 39).

Perekondadele ja lastele makstavad toetused ja teenused moodustavad 20% linna sotsiaalse kaitse kuludest. Põltsamaa linna elanikele osutatud sotsiaalteenuseid ja teenuste saajate arvu kirjeldavad tabel 1 ja joonis 40.

Tabel 1. Sotsiaalteenuseid ja teenuste saajad Põltsamaa linnas aastatel 2012-2014

Teenus	2012	2013	2014
Universaalsed			
Sotsiaalnõustamine			
Psühholoogiline nõustamine			
Juriidiline nõustamine	6	5	6
Võlanõustamine	1	2	0
Eestkoste korraldamine ja teostamine	22	23	23
Eluasemeteenus	28	15	16
Toiduabi (Toidupank)			15
Riideabi			
Eakatele ja puudega inimestele			
Koduteenus	41	28	33
Puudega isiku sõiduki parkimiskaart	16	23	26
Hooldamine hoolekandeesutuses	24	20	13
Erihoolekande teenus (igapäevaelu toetamine)	2	2	2
Päevahoid puudega noortele	-	-	3
Lastega peredele			
Tugiisikuteenus	6	4	4
Lapsehoiuteenus	10	12	7
hooldamine perekonnas	1	1	1
Turvakodu teenus	3	1	1
Asenduskoduteenus	14	14	13
Suvised lastelaagrid	8	7	8
Suvine laager riskirühma lastele	11	16	12
Leinalaagrid	0	1	0
Muud riskirühmad			
Majutamine sotsiaalmajutusüksuses (alkohoolikud)	5	4	4
Tööharjutus töötutele	5	7	3

Sotsiaalnõustamise ja riideabi saanute inimeste üle arvet ei peeta. Psühholoogilist nõustamist ja lastevanemate koolitust viib läbi peamiselt ühiskümnaasiumi psühholoog.



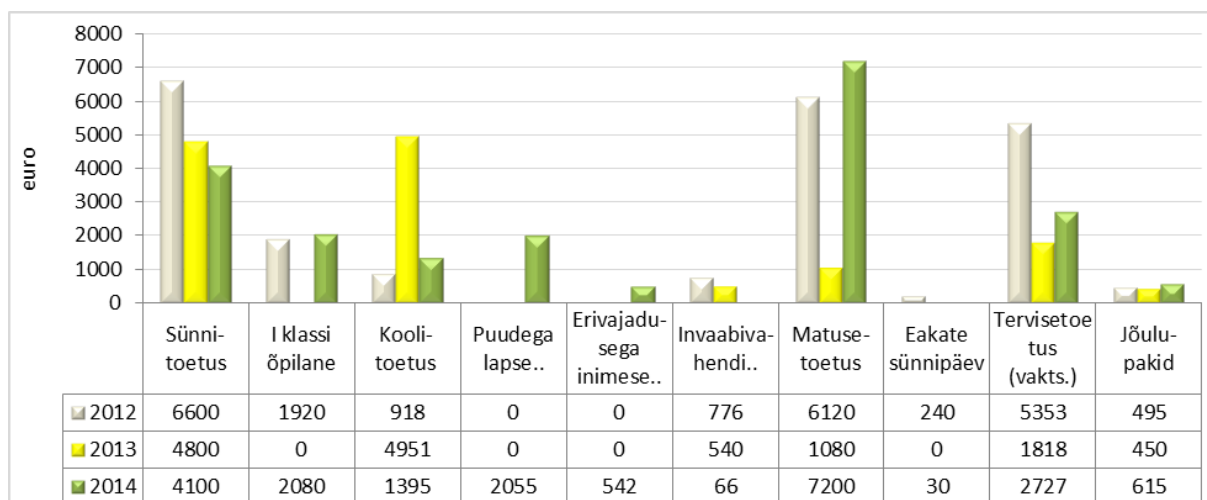
Joonis 40. Teenuste tarbijad teenuste lõikes Põltsamaa linnas aastatel 2012-2014. Allikas: KOV

Linna eelarvest elanikele makstavaid perekonna sissetulekust sõltumatu sotsiaaltoetusi kirjeldavad tabel 2 ja joonis 41.

Tabel 2. Põltsamaa linna eelarvest makstavad perekonna sissetulekust sõltumatud toetused

Toetuse liik	Toetuse määr 2015 (euro)	Eraldatud toetused	2012	2013	2014
Sünnitoetus	100	Arv	28	30	28
		Summa	2800	3000	2800
2-aastase lapse toetus	100	Arv	38	18	13
		Summa	3800	1800	1300
I klassi õpilase toetus	100	Arv	32	-	26
		Summa	1920	-	2080
Koolitoetus	-	Arv	8	30	12
		Summa	918	4951	1395
Puudega lapse toetus	50% kuludest	Arv	-	-	15
		Summa	-	-	2055
Erivajadusega inimese toetus	30 € kuus +50% sõidukuludest	Arv	-	-	25
		Summa	-	-	542
Invaabivahendi toetus	-	arv	26	14	3
		summa	776	540	66
Matusetoetus	120	Arv	51	9	60
		Summa	6120	1080	7200
Eakate sünnipäevatoetus (90+)	-	Arv	8	0	1
		Summa	240	0	30
Kooli- ja lasteaiatoidu toetus		Arv	209	268	263
		Summa	8773	19832	26169
vaktsineerimistoetus (tervisetoetus)	-	arv	53	16	9
		Summa	5353	1818	2727
Jõulupakid		Arv	99	90	135
		Summa	495	450	615

Kõige enam perekonna sissetulekust sõltumatute toetuste raha on kasutatud kooli- ja lasteaiatoidu lõuna kompenseerimiseks, järgnevad sünni- ja matusetoetusteks makstud summad (joon. 41).



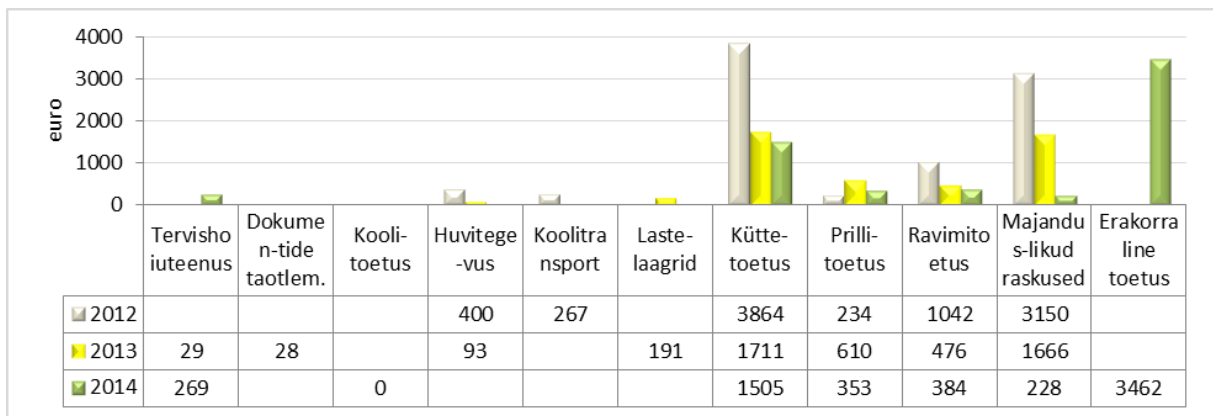
Joonis 41. Perekonna sissetulekust sõltumatud toetused eurodes aastatel 2012-2014. Allikas: KOV

Linna eelarvest elanikele makstavaid perekonna sissetulekust sõltuvaid sotsiaaltoetusi kirjeldavad tabel 3 ja joonis 42.

Tabel 3. Põltsamaa linna eelarvest makstavad sissetulekust sõltuvad sotsiaaltoetused 2012-2014.

Toetuse liik	Toetuse määr 2015 (eurot)	Eraldatud toetusi	2012	2013	2014
Tervishoiuteenuse toetus	100%	Arv		1	10
		Summa		29	269
Dokumentide taotlemise toetus		arv		1	-
		Summa		28	-
Koolitoetus	50% kuludest	arv	-	-	0
		Summa	-	-	0
Huvitegevuse toetus		arv	5	1	-
		Summa	400	93	-
Koolitranspordi toetus		arv	2	-	-
		summa	267	-	-
Lastelaagri toetus		arv	-	4	-
		summa	-	191	-
Küttetoetus	120 €	arv	37	15	13
		Summa	3864	1711	1505
Prillitoetus	25 € raamid; 50% klaasid	arv	6	9	8
		Summa	234	610	353
Ravimitoetus	50% kuludest	arv	30	13	12
		Summa	1042	476	384
Majanduslike raskuste toetus		arv	41	24	5
		Summa	3150	1666	228
Erakorraline toetus	50-100% kuludest	arv	-	-	32
		Summa	-	-	3462

Koolitoetuse alt on võimalik maksta toetust õppekulude, õpilaskodu kohamaksu, koolitarvete, kooliriiete, koolitranspordi ja huvikoolituse kulude osaliseks katmiseks. Erakorraline toetus määratakse vajaduse esinemisel muude oluliste sündmuste või ettenägemata hädavajalike kulutuste osaliseks või täielikuks katmiseks (s.h. lastelaagritoetus).



Joonis 42. Perekonna sissetulekust sõltuvad toetused eurodes aastatel 2012-2014. Allikas: KOV

Muudest toetustest maksti eakatele ja puuetega inimestele enam matusetootust ja toetust seoses raske majandusliku olukorraga.

2.3 Kogukonna kaasatus

Kogukonnad moodustuvad peamiselt ühtse identiteedi ja ühise suurema tõmbekeskuse põhjal toimivad koostöö- ja ühissettevõtmised. Kogukonna üheks motivaatoriks on oma inimeste ja nende tegemiste tunnustamine. Põltsamaa linnas jagatavad tunnustused ja tiitlid on järgmised:

- Põltsamaa linna aukodanik - nimetus antakse füüsilisele isikule Põltsamaa linnale osutatud väljapaistvate teenete eest või linnapoolse erilise austuse avaldusena. Alates 1994. aastast on aukodaniku nimetus antud 22 linna kodanikule.
- Põltsamaa linna teenetemärk - antakse üksikisikule Põltsamaa linnale osutatud eriliste teenete eest. Teenetemärgi kavalere on 44.
- Põltsamaa linna tänukiri - antakse füüsilistele ja juriidilistele isikutele linnapoolse tänuavaldusena osutatud teenete eest.

Iga aasta lõpus on linnapea vastuvõtt noorsoo-, kultuuri- ja sporditöö valdkonda panustajatele.

Kooliaasta lõpus on vastuvõtt parimatele õpilastele, s.h spordikooli õpilastele.

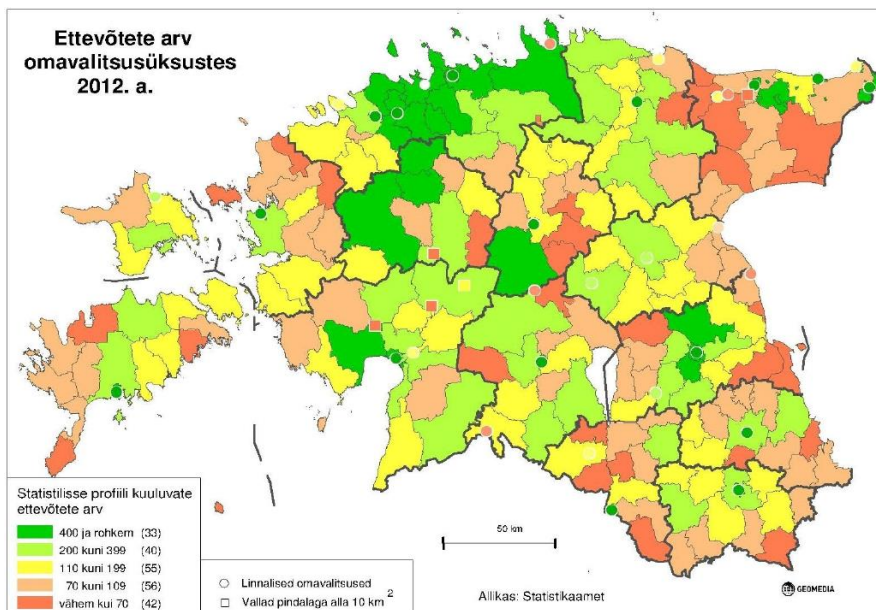
09.11.2015 seisuga oli Põltsamaa linnas registreeritud 71 mittetulundusühingut, kuhu kuuluvad kohalikud inimesed, kes soovivad aidata kaasa linna arengule, seltsielu elavdamisele ja koostgevusele, kogukonna ajaloo jäädvustamisele, kultuuripärandi hoidmisele jne.

Põltsamaa linna osalusega mittetulundusühingud on: MTÜ Jõgevamaa Ühistranspordikeskus, MTÜ Eesti Linnade Liit, MTÜ Jõgevamaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Eesti Muusikakoolide Liit, MTÜ Eesti Puhkpillimuusika Ühing, MTÜ Eesti Rahvamajade Ühing, MTÜ Eesti Lipu Selts, MTÜ Eesti Sümfoniaorkestrite Liit, MTÜ Korterühistu Koondise Maja ja MTÜ Eesti Tervislike Linnade Võrgustik.

Linnal on interneti koduleht www.poltsamaa.ee. Linna tegemisi kajastab ka infoportaal *POLTSAMAA.INFO*. Paberkanalil kajastab kohaliku elu uudiseid ja sündmusi ajaleht *Vali Uudised*.

Kokkuvõte

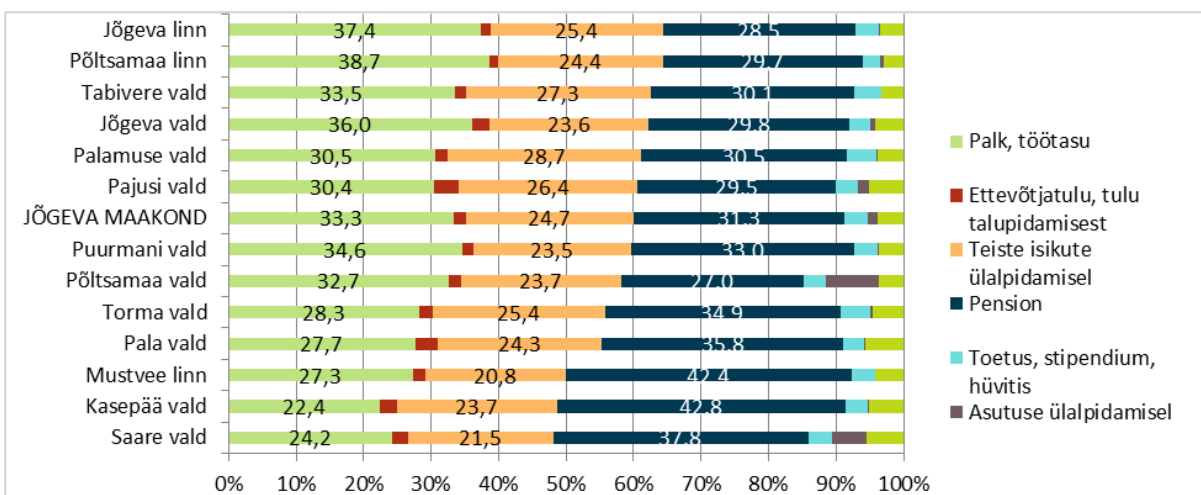
Põltsamaal on väikelinna kohta mitmekesine majandusstruktuur. Linna 239 majanduslikult aktiivsest üksusest on 5 keskmise suurusega (üle 50 töötajaga) ettevõtet, 14 väikeetevõtet ja 220 (92% majanduslikult aktiivsetest üksustest) mikroetevõtet. Ettevõtete arvu Eesti omavalitsusüksustes 2012. aastal kirjeldab joonis 43.



Joonis 43. Ettevõtete arv omavalitsusüksustes 2012. aastal. Allikas: Geomedia

2014. aastal oli Põltsamaa linnas 1836 maksumaksjat, nendest 1674 (91%) palgatöölised. Töötajate palk on 88 eurot Eesti keskmisest madalam, naiste keskmine palk 261 euro võrra madalam meeste palgast.

Põltsamaa linna tööealiste elanike tööhõive on Eesti keskmisest veidi madalaim. REL 2011 andmetel elatus 38,7% Põltsamaa elanikest palgatööst. (joon. 44).



Joonis 44. Elanike peamised tuluallikad Jõgeva maakonnas REL 2011 andmetel. Allikas: ESA

Mitteaktiivsete elanike suurima grupi linna rahvastikust moodustavad pensionärid (29,7%), teiste isikute ülalpidamisel on 24,4% elanikest (joon. 44). 18% linna elanikel on tuvastatud kõrvalabi vajadus ja neile on määratud puue. Tööealiste elanike seas on kasvanud kas osaliselt või täielikult töövõime kaotanud inimeste arv (345 inimest). 93% linna elanikest omavad ravikindlustust läbi Eesti Haigekassa. Täiendavalt toetab abivajajaid linnavalitsus.

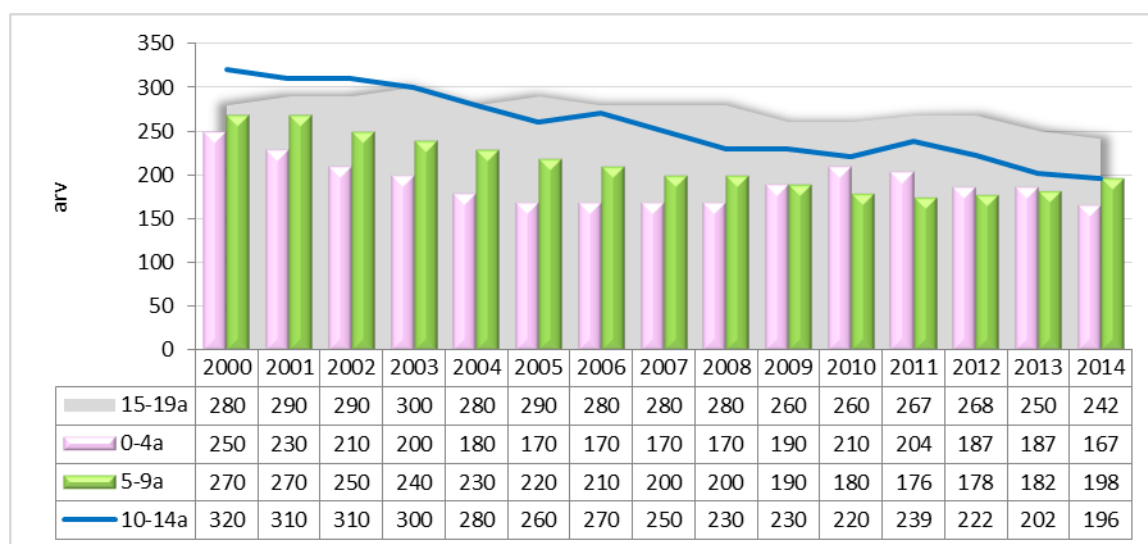
3 LAPSED JA NOORED

Tervisekasvatus on üks osa kasvatusel üldprotsessist. Alustades tervisekasvatustööd varases eas, väldime tervisekäitumise vigu hilisemates etappides.

3.1 Sihtgrupi dünaamika

2000. aastal oli Põltsamaa linnas 1120 0-19-aastast elanikku, 31.12.2014. aastal 803. Seega Põltsamaa linna 0-19-aastaste elanike arv on kahanenud 15 aastaga 1,4 korda (28%), s.o. keskmiselt 21 lapse võrra aastas.

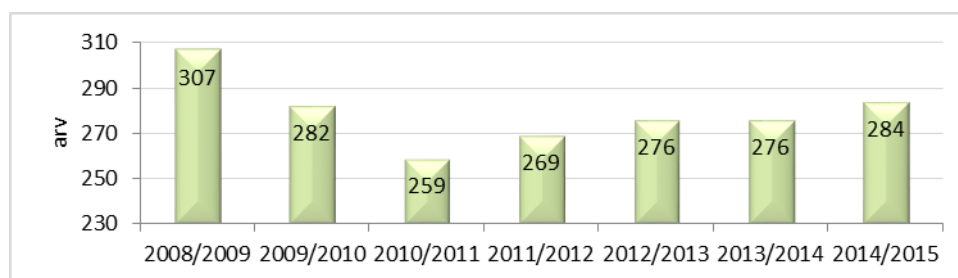
2014. aastal on 0-4-aastaste laste arv vanusegrupis väikseim ja vähenenud 2000. aastaga võrreldes 1,5 korda. 5-9-aastaseid lapsi on 2014. aastaks ca 1,4 korda vähem. 10-14-aastaste arv on vähenenud 1,6 korda. Vanusegrupis on veel suhteliselt suur 15-19-aastaste noorte osakaal (joon. 45).



Joonis 45. 0-19-aastaste elanike arv Põltsamaa linnas aastatel 2000-2014 (seisuga 31.12). Allikas: ESA

3.2 Laste ja noortega tegelevad haridusasutused

Põltsamaa linnas tegutseb kaks koolieelset lasteasutust - Lasteaed MARI ja Põltsamaa Lasteaed Tõruke. Linna lasteaedades käib 2015. aasta alguse seisuga 284 last. Laste arv Põltsamaa linna lasteaedades on küll alates 2011. aastast suurenenud, kuid ei ole saavutanud 2008/2009 taset, mil lasteaedades käis kokku 307 last (joon. 46).



Joonis 46. Laste arv Põltsamaa linna lasteaedades aastatel 2008-2014.

Lastest käib 60 söimerühmades, 154 aiarühmades, 55 liitrühmades, 12 tasandusrühmades ja 3 last erivajadustega laste rühmas.

Tabel 4. Rühmade ja laste arv Põltsamaa linna lasteaedades (seisuga 01.03.2015)

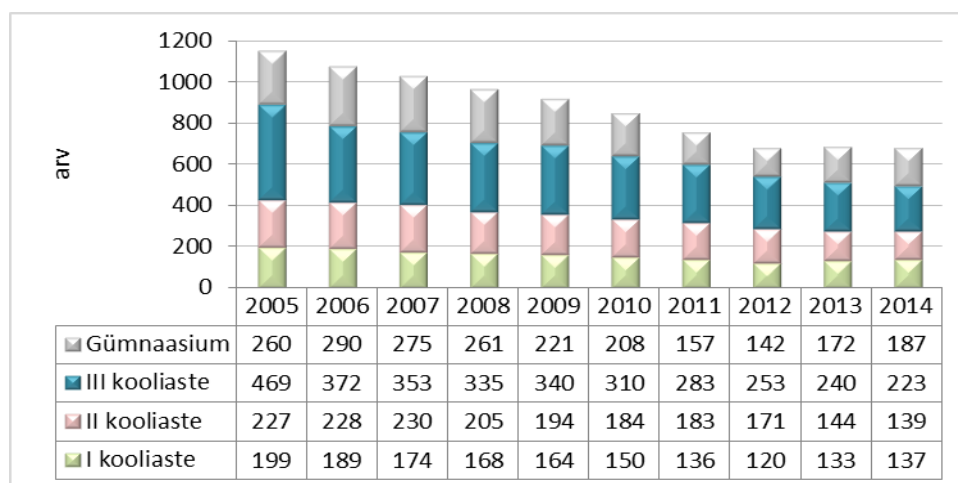
	Sõimerühmad		Aiarühmad		Liitrühmad		Tasandus- rühmad		Erivajadusega lastele		Kokku	
	Rüh- made arv	Laste arv	Rüh- made arv	Laste arv	Rüh- made arv	Laste arv	Rüh- made arv	Laste arv	Rüh- made arv	Laste arv	Rüh- made arv	Laste arv
LA Mari	2	32	3	58	1	19	-	-	-	-	6	109
LA Tõruke	2	28	5	96	2	36	1	12	1	3	11	175

Lasteaed Mari osutab lasteaiateenust 109 lapsele, avatud on 6 rühma. Lasteaed Tõruke osutab lasteaiateenust 175 lapsele. Alates 01.09.2014 töötab majas 11 rühma, sh erivajadustega lastele 1 tasandusrühm ja 1 arendusrühm (tabel 4).

2014/2015 õppeaastal käib Põltsamaa linna lasteaedades teistest kohalikest omavalitsustest kokku 98 last (35% lasteaias käivatest lastest). Nendest enamus (70 last) on Põltsamaa vallast, Pajusi vallast 15 last ja Kõo vallast 3 last.

Põltsamaa linnast käib 2014/2015 õppeaastal teiste kohalike omavalitsuste lasteaedades 7 last.

Põltsamaa Ühisgümnaasiumis saab omandada põhi- ja gümnaasiumiharidust. Kokku õpib 2014/2015 õppeaastal Põltsamaa Ühisgümnaasiumis 681 õpilast, nendest 497 põhikooliastmes ja 184 gümnaasiumiastmes. Põhikooliastmes on kooli töövormid kombineeritud: lisaks tavaklassidele töötavad lihtsustatud õppekavaga klassid (LÕK), väikeklassid, käitumisprobleemidega laste klassid. Võõrkeelena õpetatakse inglise, saksa ja vene keelt. Alates 2014/2015 õppeaastast saab Põltsamaa Ühisgümnaasiumis gümnaasiumiastmes valida nelja õppesuuna vahel: reaal-loodussuund, kultuuri-muusikasuund ning koostöös Tartu Kutsehariduskeskusega on avatud rakendusliku väljundiga reaalinfotehnoloogiasuund ning majandus-ettevõtlussuund.



Joonis 47. Õpilaste arv Põltsamaa Ühisgümnaasiumis aastatel 2005-2014. Allikas:

Õpilaste arv koolis on aasta-aastalt vähenenud, võrreldes 2005/2006 õppeaastaga on 2015. aastaks õpilaste arv langenud 40% (1155 õpilast 2005/2006) (joon. 47). Põhjuseks on asjaolu, et viimase kümne aasta jooksul on 7-15-aastaste laste arv Põltsamaa linnas vähenenud ca 40% võrra. Teistest kohalikest omavalitsustest õpib Põltsamaa Ühisgümnaasiumis 2014/2015 õppeaastal põhikooliastmes 162 õpilast, mis on 33% põhikooliastme õpilaskonnast, ja gümnaasiumiastmes 93 õpilast, ehk 51% gümnaasiumiastme õpilaskonnast.

3.3 Lastele ohutu ja tervislik elu- ja õpikeskkond

Lasteaed Mari tegutseb 1973. aastast ja kuulub *Tervist Edendavate Lasteaedade Võrgustikku* alates 2006. aastast. Lasteaias on moodustatud üheteistliikmeline tervisemeeskond. Õppeaasta algul koostatakse tervisemeeskonna poolt tervisedenduslikud eesmärgid ning töökava, mis hõlmavad tööd nii lastega kui ka personaliga. Iga tervisemeeskonna liige saab vähemalt ühe tegevuse, mille eest vastutada. Läbiviidud tegevuste kohta koostatakse analüüsiv kokkuvõte. Õppeaasta lõppedes analüüsitakse kogu õppeaasta tegemisi ning kavandatakse uue õppeaasta suunad. Lasteaias on lapse jaoks loodud turvaline ja sobiv arengukeskkond. Tagatud on laste tervise säilimine ning tugevdamine olemasolevaid tingimusi maksimaalselt ära kasutades. 5-7-aastastel lastel on võimalus osaleda "Kolme põrsakese teadusringis" ja laulustuudios. *Lasteaed Mari õueala reeglid* on käitumisjuhistikks lastele, lapsevanematele ja ka lasteaia töötajatele. Lasteaias töötavad liikumisõpetaja, tervishoiutöötaja ja logopeed.

Põltsamaa Lasteaed Tõruke tegutseb 1983. aastast ja kuulub *Tervist Edendavate Lasteaedade Võrgustikku* 2003. aastast. Lasteaias on moodustatud 7-liikmeline turvalisuse hindamise töögrupp. Igaks õppeaastaks koostatakse tervisedenduse kalenderplaan. 2014/2015 kalenderplaan sisaldab näiteks järgmisi tegevusi: september on turvalisuse ja ohutuse kuu (liikluskasvatusalased tegevused liikumisväljakul, spordipäevad, tervise- ja ohutuspäev), piima- ja leivanädala tegevused, päästeameti õppeprogramm „Nublu aitab“, ujumise algõpetus, Külas hambaarst ja hambapesu test jne. Õppekasvatustöö järgib Hea Alguse metoodika põhimõtteid. Lasteaias töötavad liikumisõpetaja, tervishoiutöötaja ja logopeed. Lasteaias tegutseb Jänku-Jussi NutiLabor, mille eesmärgiks on äratada huvi robotika vastu.

Lasteaial on suur õueala, mis on kolmest küljest piiratud parkmetsaga. Parkmetsa on rajatud metsa -ja õpperada, mida on võimalik kasutada igal aastaajal kõikidel rühmadel. Talvel on pargis ka suusarada. Õuealal on võimalik sõita jalgrattaga, on olemas ka väike staadion hüppekasti, jooksuraja ja korvpalli viskekohaga. Lisaks on igal rühmal oma mänguväljak liivakasti ja muude atraktsioonidega, kus on turvaline mängida.

Põltsamaa ÜG-1 on läbi ajaloo oluline koht paikkonna haridus- ja kultuurielu kujundajana. Põltsamaa Ühisgümnaasium kuulub *Tervist Edendavate Koolide Võrgustikku*. Tervist edendavate koolide ülesanne on oma tegevuste kaudu järjepidevalt toetada ja kujundada kooli sisemisi kvaliteetseid muutusi vastavalt väliskeskkonnast tulenevatele mõjutustele, et rajada selline elu- ja töökeskkond, mis arendab ja tugevdab tervist. Tähelepanu pööratakse nii õpilastele kui koolipersonalile.

Kooli kõik ruumid on renoveeritud. Põltsamaa Ühisgümnaasiumi kõigile õpilastele on tagatud tasuta toitlustamine. Kohustuslik 2. klassi ujumisõpetus on korraldatud Põltsamaa linnas asuvas ujulas. Koolis töötavad sotsiaalpedagoog, koolipsühholoog, 2 logopeedi, hariduslike erivajaduste õpilaste õpetaja, karjääri koordinaator, tervishoiutöötaja ja huvijuhid.

3.4 Lastele ja noortele suunatud tegevused

3.4.1 Huvitegevus

Põltsamaal on muusikakool, kunstikool ja spordikool. Huviringid tegutsevad Põltsamaa Ühisgümnaasiumis, kultuurikeskuses ja noortekeskuses. Tasulistest huviringidest tegutsevad lasteaia kunstiring, lisaks on veel tantsuring, muusikaring ja robotikaring.

Põltsamaa Muusikakoolil on EHIS-es registreeritud 15 õppekava. Õpilaste arv 31.12.2014 seisuga oli 128. 2014.a. tähistas kool oma 55. tegevusaastat. Täiendava tegevusena

korraldatakse traditsioonilisi puhkpilli- ja keelpilli-mängijate ning kitarristide suvekoole, korraldatakse kontserte, osaletakse erinevate erialade konkurssidel ja festivalidel.

Põltsamaa kunstikool asub Põltsamaa lossikompleksis, konvendihoone keldris. Kunstikoolis on võimalik õppida joonistamist, maali, kompositsiooni, keraamikat, siidimaali ja erinevaid graafikatehnikaid.

Põltsamaa Ühisgümnaasiumis tegutsevad laste ja noorte huviringid on tabelis 5.

Tabel 5. Huviringid Põltsamaa Ühisgümnaasiumis. Allikas: <http://www.poltsamaa.edu.ee/>

	Ringi nimetus	Õpilaste vanuserühm/klass	Aeg
1	Mudilaskoor	I	esmaspäev
2	Mudilaskoor	II	teisipäev
3	Tütarlaskoor	III – V	esmaspäev
4	Poistekoor	III – VI	teisipäev, neljapäev
5	Poisteansambel	VI	teisipäev
6	Tütarlaste ansambel	V – VI	esmaspäev
7	Lastekoor	VI – IX	teisipäev
8	Segakoor	X – XII	kolmapäev
9	Tütarlasteansambel	VII – IX	kokkuleppe
10	Segaansambel	X - XII	kokkuleppe
11	Puhkpilliorkester	III - XII	esmaspäev, neljapäev
12	Matemaatika	V	kolmapäev
13	Matemaatika	VI	kolmapäev
14	Bioloogia	VII – IX, XII	
15	Bioloogia ja keemia	IX, VIII- XII	teisipäev, kolmapäev
16	Side- ja drooniring		kokkuleppel
17	Robootika	III - V	esmaspäev
18	Avalik esinemine	VII - XII	
19	Male	III	teisipäev, kolmapäev
20	Meisterdamine	I - III	kolmapäev
21	Loovring	III - VI	kolmapäev
22	Programmeerimine	V - VI	kolmapäev
23	Robootika	VII - IX	
24	Õpilasnõustajate ring	IX - XII	esmaspäev

Põltsamaa Kultuurikeskuses tegutsevad laste ja noorte huviringid on toodud tabelis 6.

Tabel 6. Huviringid Põltsamaa Kultuurikeskuses. Allikas: <http://www.kultuurikeskus.eu/>

	Ringi nimetus	Õpilaste vanuserühm/klass	Aeg
1	Taimeseade ring	õpilased	teisipäev, kolmapäev, neljapäev
3	Laste näitering	IV - VI	reede
4	Noorte näitering „Viribus Unitis“	IX - XII	teisipäev
7	Laste laulustuudio	lapsed	
9	Ettevõtlike laste kool		teisipäev
11	Linna puhkpilliorkester		pühapäev

3.4.2 Liikumisharjumuse kujundamine

Lisaks kooli võimlale viiakse kehalise kasvatus tunde läbi ka spordikompleksis FELIX HALL. Kompleksis on täismõõtmega spordisaal (võrk-, korvpall ja jalgpallitreeningud), maadlusaal, jõusaal, kunstmuruväljak (40x60m) ja tenniseväljak.

Noorte liikumisharjumusi kujundab ka *Põltsamaa Spordikool*. Põltsamaa Spordikooli haldab SA Põltsamaa Sport. Spordikoolil on kinnitatud järgmised õppekavad: “Võrkpall”, “Jalgpall”, “Maadlus” ja “Kergejõustik”. 2014.a. avati murdmaasuusatamise ja tütarlaste jalgpalli rühmad. Õpilaste arv 31.12.2014 seisuga oli 160. Rahaliselt toetab SA tegevust Põltsamaa linn. Spordikooli rahastavad Põltsamaa linn, Põltsamaa vald ja Pajusi vald.

Saun-ujulas toimuvad lasteaija- ja koolilastele ujumistunnid. Kuni 7-aastased lapsed saavad ujulat kasutada tasuta. Ujula kasutamine soodusajal teisipäevast neljapäevani on 2,00 eurot.

Kuningamäe Terviserada on aktiivse puhkuse piirkond. Suusahooajal on kasutamiseks valgustatud 1,5 km pikkune rada.

Põltsamaa Ühisgümnaasiumi ja Põltsamaa Kultuurikeskuse poolt aktiivset liikumist toetavad huviringid on tabelis 7.

Tabel 7. Liikumist toetavad huviringid Põltsamaa. Allikas: <http://www.poltsamaa.edu.ee/>

	Ringi nimetus	Õpilaste vanuserühm/klass	Aeg	Läbiviija
1	Rahvatants	II b	neljapäev	Põltsamaa ÜG
2	Showtants	VII – VIII	teisipäev	Põltsamaa ÜG
3	Tütarlaste võrkpall	VII - XII	teisipäev	Põltsamaa ÜG
4	Korvpall poisid	X - XII	kolmapäev	Põltsamaa ÜG
5	Korvpall poisid	VII - IX	kolmapäev	Põltsamaa ÜG
6	Korvpall tüdrukud	X - XII	kolmapäev	Põltsamaa ÜG
7	Tähelepanu Start!	II - V	neljapäev	Põltsamaa ÜG
8	Uisutamine	põhikooli tütarlapsed	kolmapäev	Põltsamaa ÜG
9	Uisutamine	VII - XII	kolmapäev	Põltsamaa ÜG
10	Lastemängu jooga	I b	neljapäev	Põltsamaa ÜG
11	Õhkpüssist laskmine	IX – X		Põltsamaa ÜG
12	Liiklusring	III		Põltsamaa ÜG
13	Segarahvatantsurühm „Zipelgad“	VIII - XII	esmaspäev, neljapäev	Kultuurikeskus
14	Segatantsurühm „Tõrukesed II“	II - III	kolmapäev	Kultuurikeskus
15	Segatantsurühm „Murakad“	IV - VI	kolmapäev	Kultuurikeskus
16	Tantsu- ja moekool „Face“	noored	esmaspäev, kolmapäev	Kultuurikeskus
17	Breiktantsutrupp		reede	Kultuurikeskus

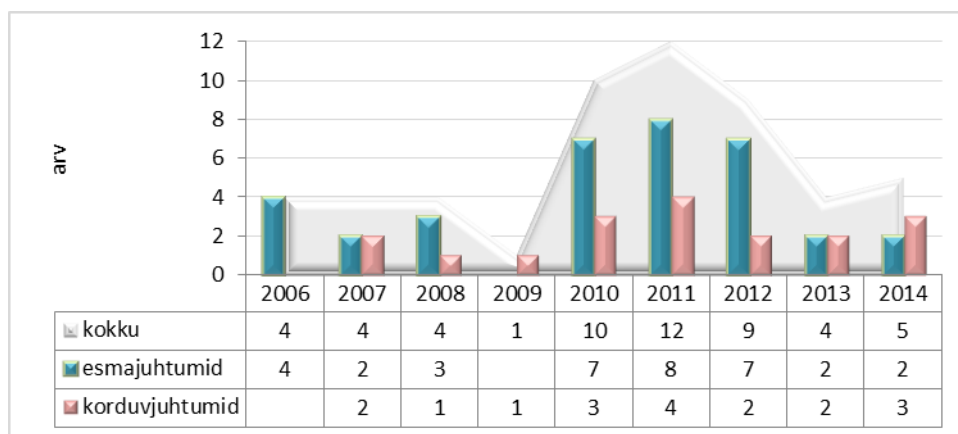
3.4.3 Noortekeskus

Noorsootööd korraldab linnas peamiselt noorteühendus (NÜ) Juventus. NÜ Juventus haldab Põltsamaa noorte- ja elukestva õppe keskust. Keskuse põhiülesandeks on erinevate huvidega laste ja noorte (7 –26 aastaste) ühistegevuse ja nende omaalgatuse toetamine ning noorte sotsiaalse kaasatuse suurendamine. Keskus on avatud esmaspäevast reedeni kella 13-19. Nädalavahetustel toimuvad keskus erinevad koolitused, programmid ja muud üritused.

Noortekeskuses töötab kolm noorsootöötajat ja NÜ Juventus juhatuse esimees, kes koordineerib keskuse tegevust. 2013. aasta keskuse keskmine külastavus oli 900 noort kuus. Päevane keskmine külastavus oli 40 noort päevas. 70% noortest olid Põltsamaa linna elanikud, Põltsamaa vallast 17 % ja Pajusi vallast 8%. Muud piirkonnad olid esindatud 5 %. Keskuse 2013. aasta eelarvest 50% katsid Põltsamaa linn, Pajusi vald ning Põltsamaa vald. 50% eelarve vahenditest taotleti läbi erinevate fondide.

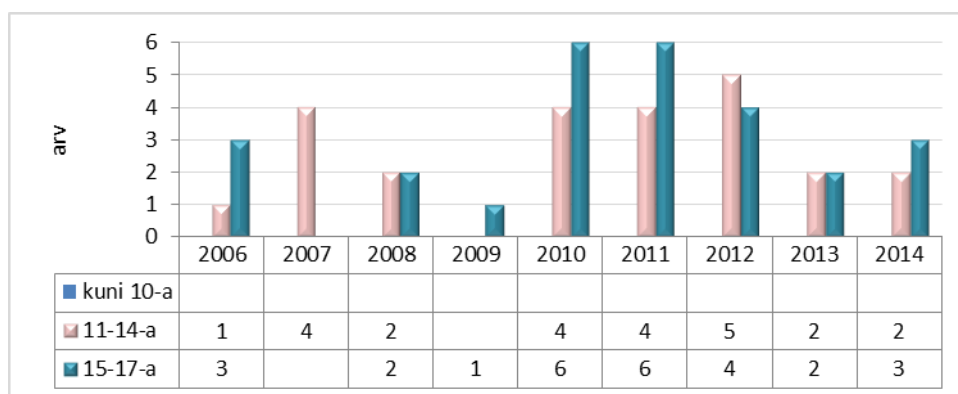
3.5 Koolikohustuse mittetäitmine

Koolikohustuste täitmise⁶ analüüs võimaldab hinnata riskinoorte osakaalu ja planeerida sekkumisi. Alaealiste komisjonil on üheksa vahendit, millega süütegu sooritanud last mõjutada saab. Nendest leebeim on hoiatus ning äärmuslikem erikooli suunamine.



Joonis 48. Alaealiste komisjonis arutatud juhtude arv aastate lõikes. Allikas: Põltsamaa LV

Jõgeva maakonna alaealiste komisjonis oli aastatel 2006-2014 arutlusel kokku 51 juhtu, nendest 35 esmas- ja 18 kordujuhtu. Enam oli juhtusid komisjonis arutlusel aastatel 2010-2012 (joon. 48). Samas tuleb märkida, et alaealiste komisjoni suunatud juhtude arv oleneb eelkõige koolide, lastekaitsetöötaja, noorsoopolitsei ja prokuröri töömeetoditest.



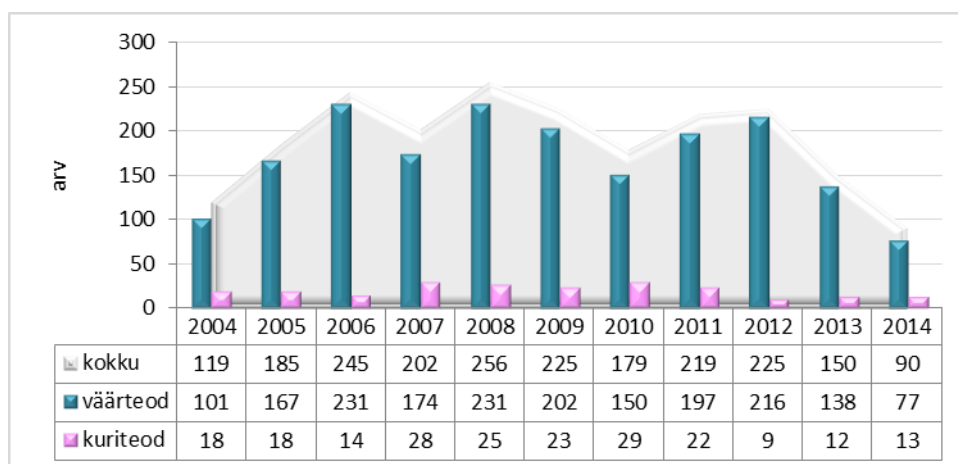
Joonis 49. Alaealiste komisjonis juhtude arv vanuse ja aastate lõikes. Allikas: Põltsamaa LV

24 juhul (47% juhtude üldarvust) oli komisjonis arutlusel 11-14-aastaste süüteod, 27 juhul (53% juhtude üldarvust) 15-17-aastaste süüteod (joon. 49). Aastatel 2006-2014 suunati seitsmel juhul noor erikooli.

⁶ Koolikohustuse mittetäitmine on Riigikontrolli 2007. aasta auditi põhjal järgmistel juhtudel: koolikohustuslik laps ei ole kantud ühegi kooli nimekirja; õpilane puudub regulaarselt õppetööst (on puudunud põhjendamata enam kui 20% tundidest ühe õppeveerandi jooksul); põhihariduseta õpilane katkestab õpingud; õpilane ei suuda omandada õppekava.

3.6 Noorte süüteod

Noorte süütegude⁷ arv sõltub eelkõige kontrolli aktiivsusest. Alaealiste süütegude arv Põltsamaa linnas oli kõrgeim 2008. aastal. Süütegedest keskmiselt 90% moodustavad väärteod (joon. 50).



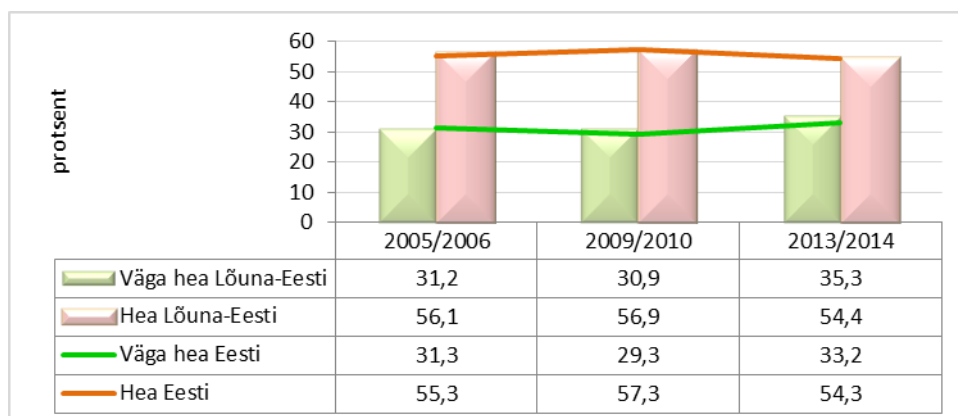
Joonis 50. Alaealiste süüteod Põltsamaa linnas aastatel 2004-2014. Allikas: PPA

Enam esinenud väärtegedeks on alaealiste alkohoolse joogi tarbimine või omamine. Teiseks sagedasemaks väärteoks on liiklusseaduse rikkumine. Kolmandaks noorte sagedasemaks väärteoks on tubakaseaduse rikkumine.

Levinumad alaealiste kuriteod on vargus ja kehaline väärkohtlemine, järgnevad avaliku korra raske rikkumine ja asja omavoliline kasutamine, millest suure osa moodustavad sõiduki omavolilised kasutamised. Alaealiste vägivallakuritegevuses kasutavad alaealised vägivalda tänavatel ja muudes avalikes kohtades. Noorte vägivallatsete ohvriteks on enamasti nende endi eakaaslased ja tuttavad.

3.7 Kooliõpilaste tervis, kehakaal ja kehaline aktiivsus

Vähene kehaline aktiivsus õpilaste kasvu- ja arenguperioodil võib põhjustada mitmetes arenguvaldkondades tõsiseid terviseprobleeme. Näiteks inaktiivsuse tagajärjeks ei ole ainult puudulik liigutuslik pagas ja kehatunnetus, vaid ilmnevad ka häired hingamis- ja südame-veresoonkonnas.



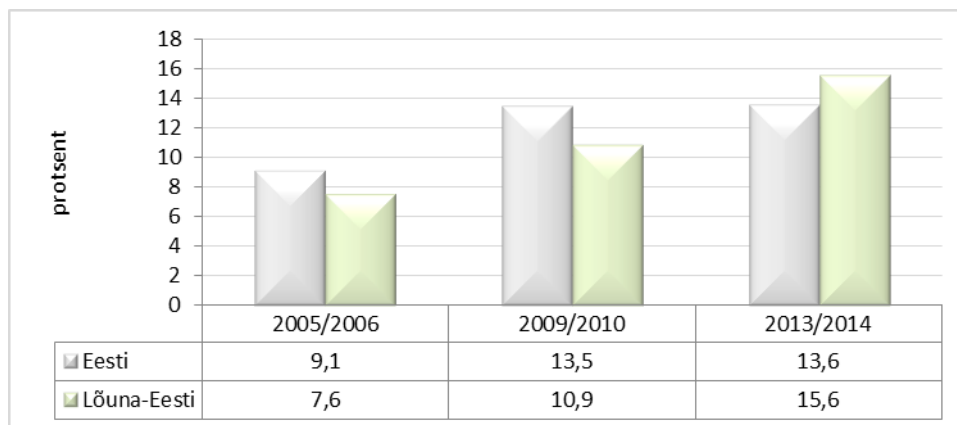
Joonis 51. Oma tervist heaks või väga heaks hinnanud laste osakaal. Allikas: TAI

⁷ Süütegu on üldmõiste ja tähendab KarS-is või muus seaduses sätestatud karistatavat tegu. Süüteod liigitatakse kuritegedeks ja väärtegedeks.

Kooliõpilaste tervise, kehakaalu ja kehalise aktiivsuse kohta puuduvad eraldi andmed Põltsamaa linna ja Jõgeva maakonna kohta ning saame tugineda ainult *Kooliõpilaste tervisekäitumise uuringule (HBSC)*⁸.

HBSC põhjal hindab oma tervist heaks või väga heaks 89,7% (Eestis 87,5%) 11-15-aastastest Lõuna-Eesti koolilastest (joon. 51). Rahuldava tervisehinnanguga lapsi oli 9,6% ja väga halvaks peab oma tervist 0,8% koolilastest.

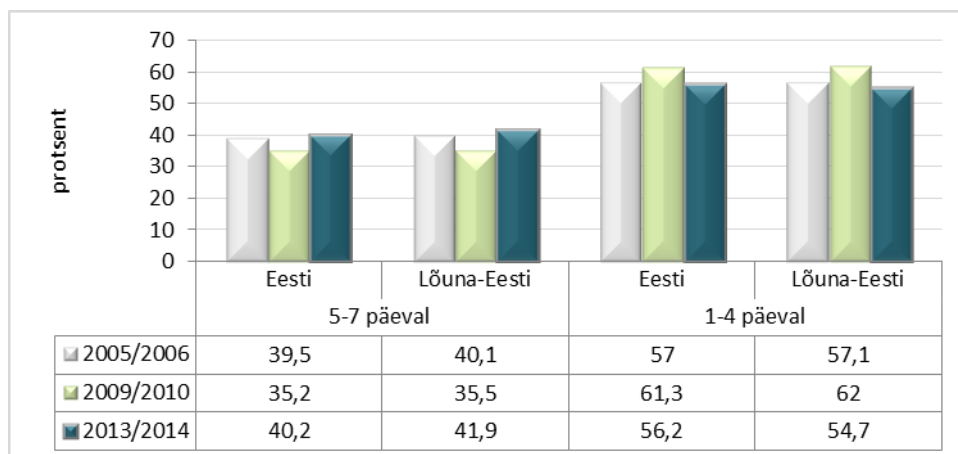
Kooliõpilaste kehakaalu hinnatakse kehamassiindeksi (KMI)⁹ alusel. Rasvunuid on meie õpilaste hulgas väga vähe, seepärast käsitletakse neid ülekaaluliste rühma osana.



Joonis 52. Ülekaaluliste 11-15-aastaste kooliõpilaste osakaal. Allikas: TAI

2013/2014 aasta andmetel on Lõuna-Eesti 11-15-aastaste kooliõpilaste hulgas ülekaalulisi Eesti keskmisest rohkem (joon. 52). Ülekaalulisuse ja rasvumise esmaseks põhjuseks on tasakaalu puudumine energia omastamise ja selle kulutamise vahel. Vähest kehalist aktiivsust peetakse olulisemateks laste ülekaalulisuse ja rasvumise põhjustajateks.

Kehaline aktiivsus on igasugune tegevus, mis kiirendab südame tööd ning paneb mõneks ajaks hingeldama. Kehalise tegevuse hulka võib lugeda sportimist, kehalise kasvatuse tunde koolis, sõpradega mängimist või kooli kõndimist. Kehalise tegevuse näideteks on ka jooksmine, kiirkõnd, rula- ja rattasõit, tantsimine, uisutamine, ujumine, jalgpalli või korvpalli mängimine.



⁸ HBSC järgi on Eesti jaotatud piirkondadeks. Põlva maakond kuulud ühte gruppi Jõgeva-, Tartu-, Valga- ja Võrumaaga. Õpilaste vanused: 11-, 13- ja 15-aastased.

⁹ KMI = kehakaal (kg) / pikkus (m)². Ülekaalulistel KMI 25-30 ja rasvunutel rohkem kui 30.

Joonis 53. Õpilaste kehaline aktiivsus. Allikas: TAI

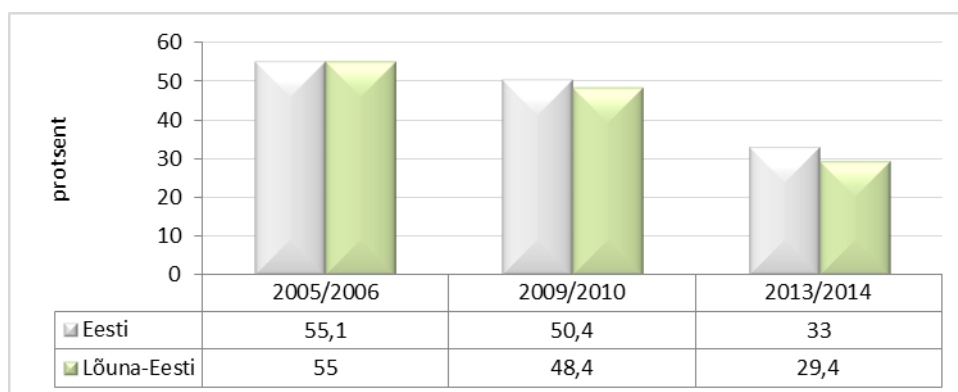
On soovitatav, et lapsed osaleksid mõõduka kuni tugeva intensiivsusega kehalises tegevuses sagedusega iga päev vähemalt 60 minutit. 2013/2014 aasta uuringu põhjal on nädalas 5-7 päeval kehaliselt aktiivsete Lõuna-Eesti noorte osakaal Eesti keskmisest veidi kõrgem. Samas on langenud nädalas 1-4 päeval kehaliselt aktiivsete Lõuna-Eesti noorte osakaal (joon. 53). Kehaliselt mitteaktiivsete Lõuna-Eesti 11-15-aastaste kooliõpilaste osakaal on kasvanud 2,7% (2005/2006) 3,6%-le (2013/2014).

3.8 Sõltuvusainete tarvitamine

3.8.1 Suitsetamine

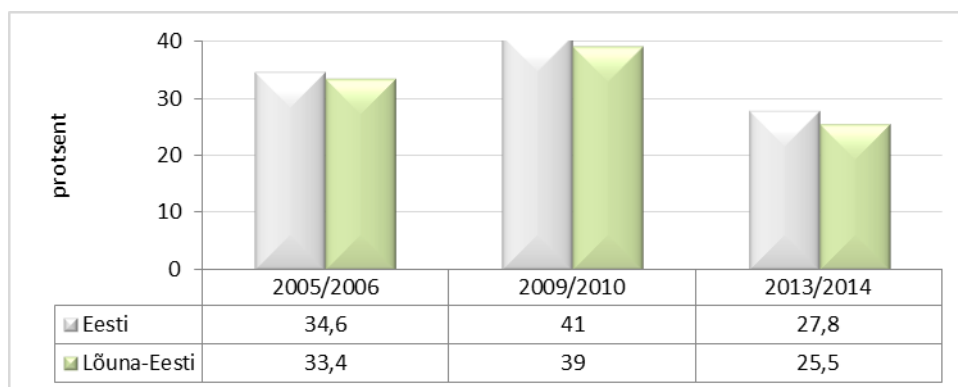
Alates 1995. aastast iga nelja aasta järel läbiviidav uuring annab ülevaate Euroopa riikide 15-16-aastaste kooliõpilaste alkoholi, tubaka ja illegaalsete uimasite tarvitamisest. Uuringud on näidanud, et mida varem proovib laps esimest korda suitsu tõmmata, seda suurem on tõenäosus, et temast saab 15-aastasena regulaarne suitsetaja.

Suitsetamist proovinud 11-, 13- ja 15-aastaste noorte osakaal võrreldes 2005/2006. aastaga on vähenenud Eestis 22,1% võrra. Lõuna-Eesti noored on suitsetamist proovinud Eesti keskmisest vähem (joon. 54).



Joonis 54. Suitsetamist proovinud kooliõpilased. Allikas: TAI

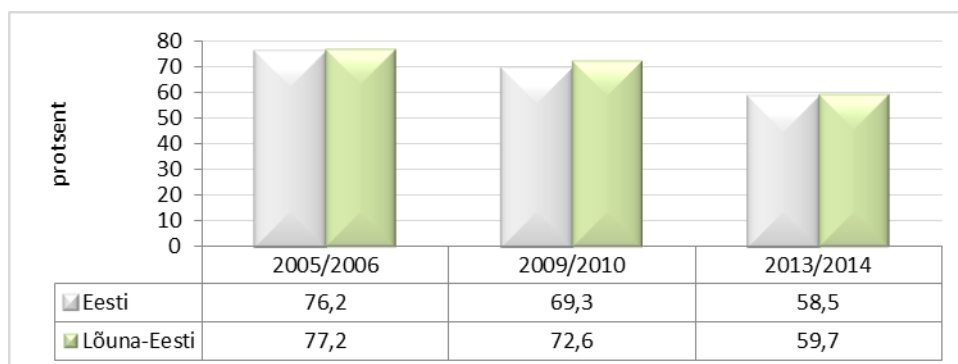
Vesipiibu suitsetamine oli suurim aastatel 2009/2010. Oli levinud arvamus, et vesipiip ei kahjusta tervist, mistõttu vanemad suhtusid sellesse leebemalt või isegi soosivalt. Uuringud on aga näidanud, et vesipiipu suitsetades satub organismi ja ümbritsevasse keskkonda tunduvalt rohkem vingugaasi (CO) kui sigaretti suitsetades ning vesipiip suurendab südameinfarkti riski sarnaselt sigarettide suitsetamisega. Vesipiibu populaarsus noorukite hulgas on 2013/2014 aasta uuringu põhjal vaadeldava perioodi madalaim (joon. 55).



Joonis 55. Vesipiibu suitsetavad õpilased. Allikas: TAI

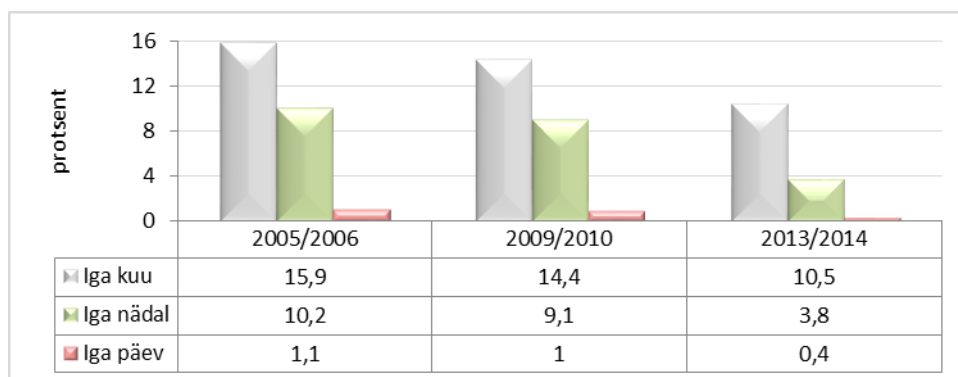
3.8.2 Alkohol

Noorte alkoholi tarvitamist seostatakse vigastuste, liiklusõnnetuste, enesetappude, depressiooni, õppimisvõime languse, vägivalla, vägistamise ja kaitsmata vahekordadega, millest viimased suurendavad omakorda riski nakatuda HIV-i ja teistesse sugulisel teel levivatesse haigustesse.



Joonis 56. Alkoholi proovimise kogemus. Allikas: TAI

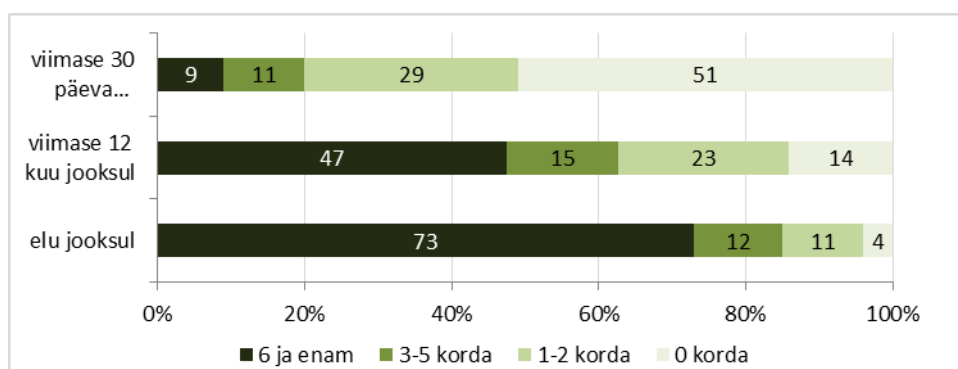
Alkoholi proovinud noorte osakaal võrreldes 2005/2006 aastaga on langenud. Lõuna-Eesti 11-15-aastased noored on proovinud alkoholi Eesti keskmisest veidi rohkem. (joon. 56).



Joonis 57. Lõuna-Eesti noorte alkoholi tarvitamise sagedus. Allikas: TAI

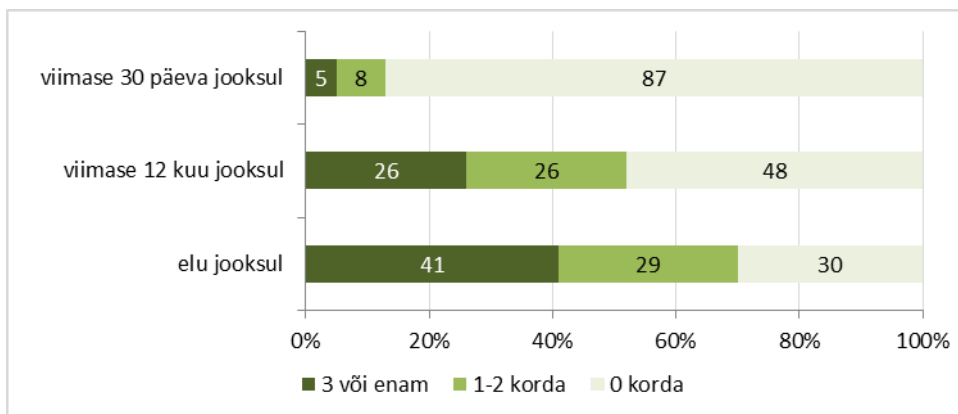
Iga kuu või tihedamini alkoholi tarvitajate osakaal vaadeldaval perioodil on oluliselt vähenenud – 27,2%-lt 2005/2006 aastal 14,7%-le aastal 2013/2014 (joon. 57).

2014. aastal viidi läbi Tervise Arengu Instituudi kaasabil Põltsamaa ÜG 9. ja 11. klasside õpilaste seas (vastanuid 107) alkoholi kättesaadavuse ja tarvitamise teemaline uuring. Uuringu põhjal on alkohoolseid jooke joonud 96% alla 18-aastastest vastanutest (88 õpilast), viimase 30 päeva jooksul 49% (47 õpilast) (joon. 58).



Joonis 58. Põltsamaa ÜG IX ja XI klassi õpilaste alkoholi tarvitamine. Allikas: TAI

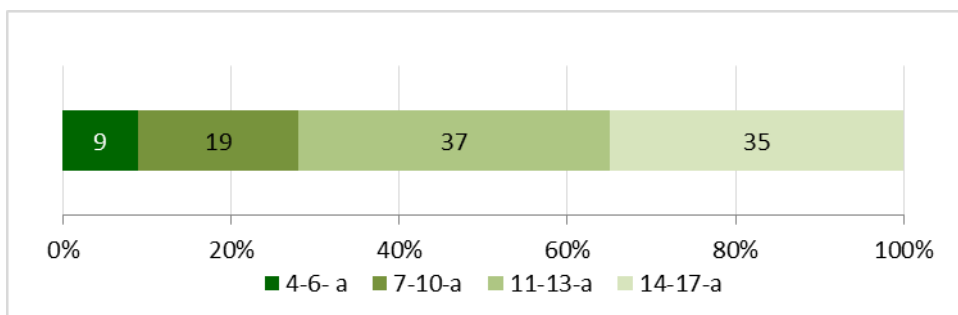
Alla 18-aastastest õpilastest on purjus olnud 70% (joon. 59).



Joonis 59. Põltsamaa ÜG alla 18-aastaste õpilaste purju joomine. Allikas: TAI

Kogu valimi peale laiendades on kõigist 9. ja 11. klasside õpilastest elu jooksul purjus olnud 56%, viimase 12 kuu jooksul 41% ning viimase kuu jooksul 10%.

Keskmine vanus esmakordsel alkoholi tarbimisel on 11,9 aluaastat, 10 last jõi esimest korda (vähemalt mitu lonksu) 4-6 aasta vanuses (joon. 60). Esmakordselt tarbisid noored peamiselt kergeid alkohoolseid jooke - kõige enam siidrit (44%), õlut (27%) ja veini või šampust (23%). Esimesel korral jõi kanget alkohoolset jooki 24% vastanutest. Kõige sagedamini annavad noortele alkoholi eakaaslased või tuttavad (32% juhtudest), 26% juhtudest oma pereliikmed (vanemad/kasuvanemad jne).



Joonis 60. Esimest korda alkoholi joonute vanus. Allikas: TAI

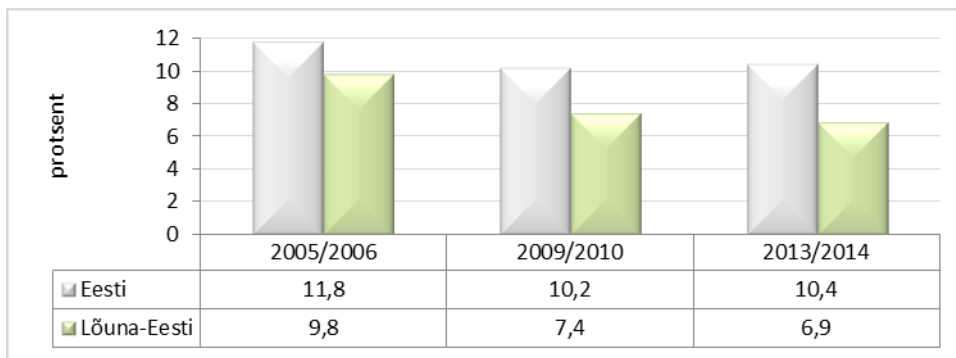
Alkoholi kättesaadavus noorte jaoks on lihtne - ise ostis alkoholi 25 alla 18-aastast vastanut, täiskasvanud sõber või tuttav ostis 86%, vanem vend või õde 69%.

46% õpilastel, kes on viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitanud, on olnud vaidlusi ja tülisid sõpradega (29%), tülisid vanematega (19%), probleeme õppimisega (11%), sekeldusi politseiga (11%), õnnetusi (10%), mittesoovitud seksuaalsuhteid (9%), kaklusi (8%).

2014. aastal projekti raames Põltsamaa linna alkoholi müügikohtades läbi viidud vanust tõendava dokumendi küsimise testostmisel küsiti kuuest ostukohast dokumenti kolmes.

3.8.3 Muud sõltuvusained

Rahvusvaheline raport (ESPAD, 2011) näitab, et noorte seas levinuim narkootikum on kanep. Vahendajate kaudu on kanep õpilastele küllalt kergesti kättesaadav. Kanepi proovijate keskmine protsent Eestis võrreldes 2005/2006. aastaga on langenud. Kanepi tarvitamine Lõuna-Eesti noorte seas on Eesti keskmisest madalam (joon. 61).



Joonis 61. Kanepit elu jooksul tarvitanud kooliõpilaste osakaal. Allikas: TAI

Kokkuvõte

Põltsamaa linna 0-19-aastaste elanike arv on vähenenud 15 aastaga 317 võrra, keskmiselt 21 lapse võrra aastas. Linnas on kaks lasteaeda – Mari ja Tõruke. Lasteaias käivast 284 lapsest on linna lapsi 186 (65%). Lasteaias Tõruke on avatud rühmad, mis arvestavad laste erivajadusi. Mõlemad lasteaiad teevad tublit tööd laste tervisekäitumise kujundamisel.

Põltsamaa Ühisgümnaasiumil on läbi ajaloo oluline koht paikkonna haridus- ja kultuurielu kujundajana. Koolis õppivast 681 õpilasest on Põltsamaa linnas elavaid lapsi 426 (62%). Põhikooliastmes on lisaks tavaklassidele lihtsustatud õppekavaga klassid (LÕK), väikeklassid, käitumisprobleemidega laste klassid. Õpetatakse kolme võõrkeelt - inglise, saksa ja vene keelt. Gümnaasiumiastmes saab valida nelja õppesuuna vahel: reaalloodussuund, kultuuri-muusikasuund, reaalfotehnoloogiasuund ja majandusettevõtlussuund.

Laste ja noorte huvitegevuseks on linnas võimalusi palju. Huvitegevust toetavad lasteaiad, kool, huvikoolid, noortekeskus ja kultuurimaja. Profiilis jäävad veel vastuseta järgmised küsimused:

Kas iga linna laps/noor osaleb vähemalt ühes huvitegevuses?

Kas lapsevanematel on sissetulekuid vähemalt lapse ühe huviringi tasumiseks?

Jõgeva maakonna alaealiste komisjonis oli 9 aasta jooksul arutlusel kokku 51 juhtu - 35 esmas- ja 18 kordujuhtu, keskmiselt 5,7 juhtu aastas.

Alkoholi proovinud noorte arv Lõuna-Eestis on langustendentsis. Samas on Põltsamaa ÜG 92-st alla 18-aastastest õpilasest oma elu jooksul üle kolme korra joonud alkoholi 78. 62% 9. ja 11. klassi noortest ei arva, et lahja alkoholi müük võiks olla lubatud ka alla 18-aastastele. Samas leiab enamus vastajatest, et vanemad võiks nende vanustele noortele tähtpäevadel alkoholi pakkuda ning ka omavanuste sõpradega sünnipäeva tähistades on sobiv alkoholi juua. Ligi pooled peavad sobivaks ka seda, kui 16-aastane noor tarvitab alkoholi täiskasvanud tuttavatega õhtul väljas olles.

Purju joomist peab ligi kolmveerand 9. ja 11. klassi õpilastest probleemiks ning enamusele taolised eakaaslased ei meeldi. Siiski leiab üle poole vastajatest, et kui osa noortest on seltskonnas purjus, on pidu lõbusam.

4 TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

4.1 Keskkonna mõjurid

Vesi ja kanalisatsioon

Vee- ja kanalisatsiooni kättesaadavus on Põltsamaa linna elanikele hea. Valdav osa linna ühisveevärgi- ja kanalisatsioonitorustikust on rekonstrueeritud ja heas seisukorras. Põltsamaa linna ühisveevarustuse süsteemidega on liitunud ligikaudu 83% linna elanikest ja liitumise võimalus on tagatud enamusele linna elanikest. Ühisveevõrgust võetav joogivesi vastab üldiselt keemiliste ja mikrobioloogiliste kvaliteedinäitajate ning indikaatornäitajate osas joogivee kvaliteedi nõuetele. Põltsamaa linna ööpäevane veetarve on ligikaudu 300 m³. Põltsamaa linna ühiskanalisatsiooniga on liitunud ligikaudu 91% kogu linna elanikest. Reoveekogumisalal on ühiskanalisatsiooniga liitumise võimalus tagatud enamusele tarbijatele. Ühiskanalisatsiooniga ühendatud elanike poolt tekib arvutuslikult ööpäevas ligikaudu 300 m³ reovett, mis moodustab 33 % kogu tekkivast reovee vooluhulgast. Põltsamaa linna reoveepuhasti asub linna kaguosas Põltsamaa jõe vasakkaldal. Reoveepuhasti mahutid ja teenindushoone on valdavalt heas seisukorras. Reoveepuhasti väljavoolust võetud heitvee proovid vastavad üldjuhul vee-erikasutusloa nõuetele.

Sademeved

Põltsamaa linnas on sademevete kanalisatsioon rajatud Põltsamaa jõe vasakkaldale Pajusi ja Tartu mnt ning Kuuse, Aia, Sepa, Lille, Õuna, Pärna, Põllu ja J. Kuperjanovi tänava ning jõe paremkaldal Lossi ja Pargi tänava piirkonnas. Ülejäänud linna territooriumil sademevee kanalisatsioonisüsteemid puuduvad. Sademevesi immutatakse nendes piirkondades haljasaladel ning juhitakse kraavituse teel lähedalasuvasse veekogusse. Sademeveekanalisatsiooni kaudu suublasse juhitud sademeveest 16.01.2014. a võetud proovi analüüsitulemuste põhjal vastab sademevesi nõuetele. Sademevett eraldi ei puhastata.

Jäätmed ja jäätmekäitlus

Põltsamaa linnal on kehtiv jäätmekava ja jäätmehoolduseeskiri. Jäätmekava põhieesmärgiks on jäätmehoolduse arendamine, kavandamine ja korraldamine Põltsamaa linnas järgides säästva tootmise ja tarbimise põhimõtteid. Jäätmehoolduseeskirja eesmärgiks on rakendada Põltsamaa linnas jäätmeseaduse ja pakendiseaduse ning nende rakendusaktide nõudeid, säilitada puhas ja tervislik elukeskkond, vähendada jäätmete kogust ning soodustada nende taaskasutamist.

Põltsamaa linnas toimub jäätmekäitlus kogu linna haldusterritooriumil. Segaolemejäätmete kogumisega tegeleb alates veebruarist 2008 linna territooriumil AS Ragn-Sells.

Põltsamaa linnas on jäätmete liigiti kogumiseks erinevad jäätmekäitluskohad ja –viisid. Põltsamaa linna jäätmeid ladustatakse Torma ja Väätsa prügilas. Sulgemist vajavaid prügilaid Põltsamaa linnas või lähiumbruskonnas ei ole. Linnast ca 1 km kaugusel, Pauastveres asub piirkondlik jäätmejaam. Jäätmejaam on oluline jäätmehooldussüsteemi osa, kus piirkonna elanikud saavad üle anda sorteeritud jäätmeid. Jäätmejaamas ei ladestata jäätmeid ega ole kavandatud sorteerimistehast. Taaskasutatavad jäätmed suunatakse ümbertöötlemisele, ladestamisele kuuluvad jäätmed viiakse jäätmejaamast edasi prügilasse.

Õhk

Välisõhk on üks keskkonna elutähtsatest komponentidest. Kogu linna hõlmavaid õhusaasteuringuid Põltsamaa linnas teostatud ei ole. Linnas asuvaid paikseid saasteallikaid on kaheksa (tabel 8).

Tabel 8. Paiksed saasteallikad Põltsamaa linnas. Allikas: <http://register.keskkonnainfo.ee>

	Objekti nimetus	Asukoht	Tüüp
1	Põltsamaa Felix AS	Tallinna mnt.1	Tööstusettevõte
2	Puit-Profiil AS	J.Kuperjanovi	Tööstusettevõte
3	Krooning AS	Pajusi mnt. 18E	Tankla
4	Adven Eesti AS	Ringtee	Katlamaja
5	Adven Eesti AS	Pajusi	Katlamaja
6	Adven Eesti AS	Välja 4	Katlamaja
7	Alexela Oil AS	Puhu rist	Tankla
8	Palmako AS	Jõgeva mnt 29	Tööstusettevõte

Põltsamaa linna avalikes asutustes järgitakse tubakaseadust.

4.2 Transport ja teedevõrk

Põltsamaa linna teede olukord on alafinantseerimise tõttu halb. Teede ja tänavate kogupikkus Põltsamaa linnas on ca 41,6 km. Nendest kruusakattega on 6,4 km. Linna peamine sild on kriitilises olukorras ja vajab kohest remonti. Silda ületab ööpäevas ca 3000 sõidukit. Linna läbiv transiit on küll suunatud kesklinnast eemale (Tallinna mnt – Viljandi mnt), kuid (eriti raskeveokite) liiklustihedusest tekkiv müra, heitgaasid jm on siiski olulised riskitegurid linnakodanike tervisele.

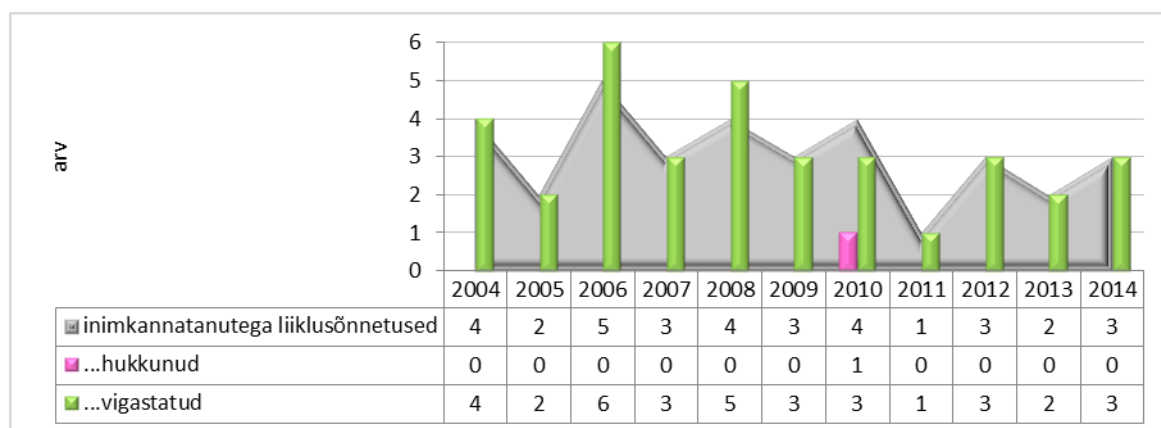
Linnas on 7,1 km kõnniteid. Kõnniteede ja kergliiklusteede korrashoidmine ja juurdehitamine on üks linna prioriteete, seda nii liiklusohutuse suurendamiseks kui linna miljööväärtuslikkuse tõstmiseks. Sama oluline on ka pargiteede korrashoid. Linnas puudub kergliiklusteede võrgustik. Ülekäiguradu (29) on paigaldatud vastavalt vajadusele ja inimeste liikumisteid arvestades. Ülekäiguradade valgustus on rahuldav.

Põltsamaa linnas on kokku ligikaudu 800 tänavavalgustusposti. Valgustatud teede ja tänavate kogupikkus on 40 km. Osad linna tänavad on pimedad või on sealne valgustuse süsteem amortiseerunud.

Põltsamaa linnas ei ole linnasisest ühistransporti. Põltsamaa linn on MTÜ Jõgevamaa Ühistranspordi Keskuse liige. Põltsamaa bussijaam asub Tartu mnt Bussijaamaplatsil, Selveri hoones, kust väljuvad nii maakondlikud kui ka kaugliinide bussid. Bussijaam on kaasaegne ja avatud 7:30-22:00. Tartu mnt Bussijaamaplatsil on ka taksode seisukohad.

4.3 Liiklusõnnetused

Aastatel 2004-2014 oli Põltsamaa linnas keskmiselt 3 inimkannatustega liiklusõnnetust aastas – enim oli õnnetusi 2006. aastal (5), kõige vähem 2011. aastal. (joon. 62).

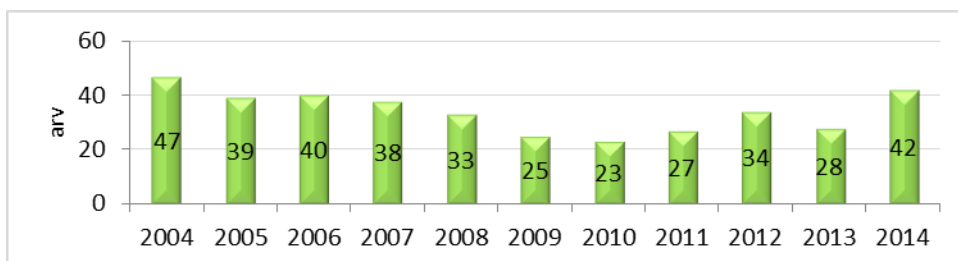


Joonis 62. Inimkannatanutega liiklusõnnetused. Allikas: PPA

Põltsamaa linnas toimunud liiklusõnnetustes sai aastatel 2004-2014 sai vigastada 35 inimest, ja hukkus üks inimene.

Põltsamaa linnas on tabatud keskmiselt aastas 34 joores juhti. Enim joores juhte (47) tabati 2004. aastal. Auto juhtimiselt tabatud joores juhtide arv on suur ka 2014. aastal (joon.63).

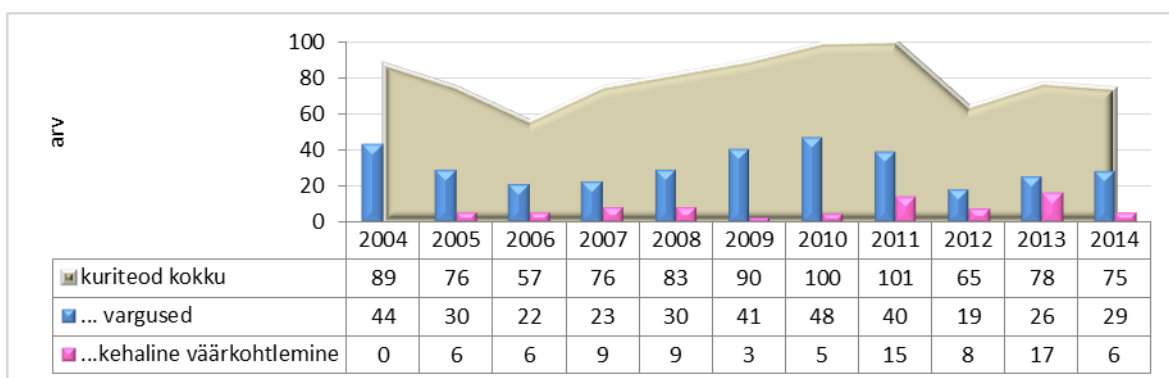
Põltsamaa linnal oma alkoholipoliitikat ei ole, linnas kehtivad riiklikud regulatsioonid ja eraldi kitsendusi tehtud ei ole. Põltsamaa linnas ja linna lähiümbruses on 19 alkoholi müügikohta.



Joonis 63. Tabatud joores juhid Põltsamaa linnas aastatel 2004-2014. Allikas: PPA

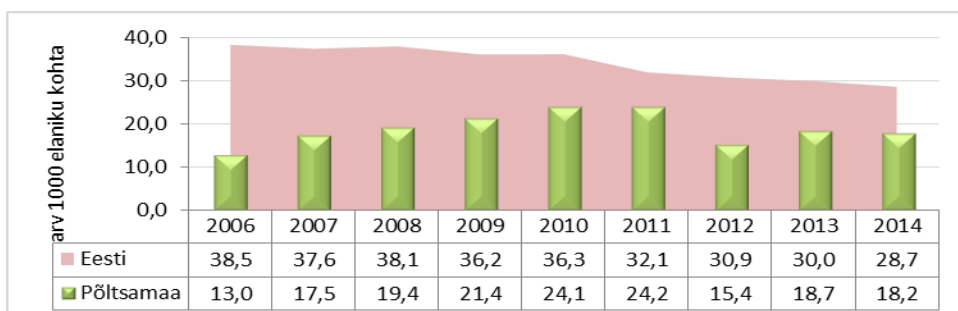
4.4 Kuriteod

Põltsamaa linnas on keskmiselt aastas registreeritud 81 kuritegu. Kuritegude arv oli väikseim 2006. aastal, seejärel kuritegevus kasvas 2011. aastani (101) (joon. 64).



Joonis 64. Registreeritud kuriteod Põltsamaal aastatel 2004-2014. Allikas: PPA

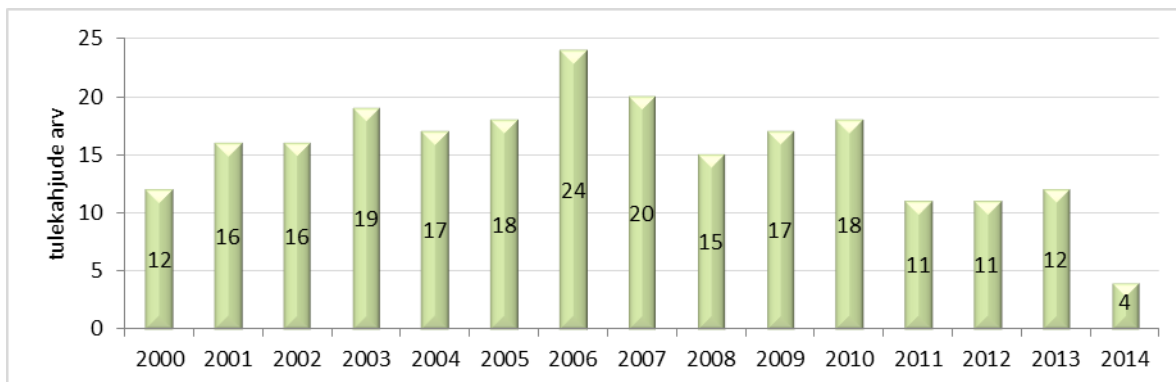
Kõige enam pannakse toime varavastaseid kuritegusid (vargus, röövimine, omastamine, kelmus, väljapressimine, asja omavoliline kasutamine). Vargused moodustavad 39,5% kuritegude üldarvust. Vargusi pandi enam toime aastatel 2004. ja 2009-2011. Isikuvastastest kuritegudest on enamus kehaline väärkohtlemine. Isikuvastaseid kuritegusid oli enam 2011. ja 2013. aastal (joon. 64). Kuritegevus Põltsamaal on Eesti keskmisest madalam kogu vaadeldaval perioodil (joon. 65).



Joonis 65. Kuritegevus 1000 elaniku kohta aastatel 2006-2014. Allikas: ESA ja PPA

4.5 Tulekahjud

Tulekahjude arv kajastab tuleohutusnõuete täitmist paikkonnas ja inimeste ohuteadlikkust. Põltsamaa linnas on 15 aasta jooksul olnud 230 tulekahju, keskmiselt 15 tulekahju aastas. Enam oli Põltsamaal tulekahjusid 2006. aastal, kõige vähem 2014. aastal (joon. 66). Aastatel 2011-2014 tules keegi ei hukkunud.



Joonis 66. Tulekahjud arv Põltsamaa linnas aastatel 2000-2014. Allikas: ESA

Tekkekoha järgi toimub kõige rohkem tulekahjusid elu- ja kõrvalhoonetes. Enamus eluhoonetes toimunud tuleõnnetustest on otseselt seotud inimeste hooletuse ning tuleohutusnõuete eiramise, aga ka teadmatusega elementaarsetest tuleohutusnõuetest.

Tuleõnnetused on vähenenud alates 2006. aastast. Tuleõnnetuste vähenemise põhjusteks on kindlasti nii kohustuslike suitsuandurite paigutamine kui Päästeameti poolt tehtav ennetustöö. Ennetustöö raames viiakse läbi erinevaid projekte eri vanuses inimestele. Koostöös kohalike omavalitsustega käiakse kodudes nõustamas inimesi tuleohutuse osas.

4.6 Huvitegevus ja vaba aeg

Põltsamaa Kultuurikeskus

Tegutsevad taimeseade ring õpilastele, näiteringid lastele, noortele, täiskasvanutele, rahvatantsurühmad lastele (2), noortele, täiskasvanutele (3), eakatele (2), breiktantsurühm, tänavatants, neidude tantsurühm, puhkpilliorkester, laste laulustuudio, segaansambel, kergemuusikakoor, eakate segakoor, kangastelgedel kudumine, tantsu- ja moekool lastele ja noortele, seltskonnatants, jututuba eakatele, represseeritute ühendus. Korraldatakse näitusi, teatrite külalissetendusi, kohaliku näiteringi etendusi, kontserte, tantsuõhtuid, käsitöölaatasid.

Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu

Tegutseb linna rahvaraamatukoguna ja täidab maakonna keskraamatukogu ülesandeid. Lisaks korraldatakse kirjandusüritusi, salongi- ja filmiõhtuid, näitusi, nn rohevahetusi. 2014. a oli lugejaid 1956, sh lapsi 639; laenutusi 62569, sh lastele 16965. Aastatega vähenevad nii lugejate, külastuste kui ka laenutuste arvud.

Põltsamaa Muuseum

Tegeleb piirkonna ajaloolise pärandi talletamise ja tutvustamisega. Korraldab erinevaid sündmusi, konkursse, näitusi. Aastas 9 - 10 tuhat külastajat.

Põltsamaa Kunstiselts

Kesk-Eesti kunstigaleriis pART toimuvad aastaringiselt erinevad näitused, kunstikooli keldrikoridorides õpilastööde näitused, savikojas õpitoad, kunstikool õpilastele ja täiskasvanutele, keelte kursused.

Põltsamaa noorte- ja elukestva õppe keskus

Erinevate huvidega laste ja noorte (7 –26 aastaste) ühistegevuse ja nende omaalgatuse toetamine ning noorte sotsiaalse kaasatuse suurendamine. Kuu keskmine külastavus on 900 noort kuus. Päevane keskmine külastavus on 40 erinevat noort päevas. Lisaks eraldi tegevusprogrammid.

Lisaks kultuurikeskuses ja lossikompleksis tegutsevatele ringidele ja seltsidele tegutseb linnas teisigi linna kultuurielu kujundavaid aktiivseid kultuuriseltse. EELK Niguliste kirikul on oma muusikaprogramm.

Üldkasutatavad spordirajatised:

Felixhall (külastajaid kooliajal 1800-2000 inimest nädalas),
Põltsamaa Ühisgümnaasiumi võimla (nädalas 300-400 inimest),
Põltsamaa Ühisgümnaasiumi saal
Põltsamaa Ühisgümnaasiumi kunstmurukattega jalgpalliväljak - gümnaasium ja spordikool,
Põltsamaa rannavõrkpalliväljakud (hooajal ~80 inimest nädalas),
Põltsamaa Lille tn tenniseväljak,
Põltsamaa ujula (hooajal 14100 külastust),
Põltsamaa jalgpallistaadion,
vana spordihoone Pajusi mnt 18j – ekstreemspordi harrastajad – trikiratturid, rulatajad,
Kuningamäe terviserada, pimedal ajal valgustatud, talvisel ajal suusaradadega,
rularamp Veski tänaval.

Kokkuvõte

Valdav osa Põltsamaa linna ühisveevärgi- ja kanalisatsioonitorustikust on rekonstrueeritud. Linna ühisveevõrgustuse süsteemidega on liitunud 83% ja kanalisatsiooniga 91% linna elanikest. Joogivesi vastab kvaliteedi nõuetele.

Põltsamaa linnal on kehtiv jäätmehoolduseeskiri ning jäätmekava. Jäätmekäitlus toimub kogu linna haldusterritooriumil. Segaolmejäätmete kogumisega tegeleb AS Ragn-Sells.

Kogu linna hõlmavaid õhusaasteuringuid Põltsamaa linnas teostatud ei ole. Pargid ja haljasalad moodustavad 17% linna pindalast. Linnas asub kaheksa paikset saasteallikat (katlamajad, tanklad, tööstusettevõtted).

Põltsamaa linna teede olukord on halb. Linna peamine sild vajab remonti. Linna läbiv transiit on küll suunatud kesklinnast eemale, kuid eriti raskeveokite liiklusest tekkiv müra ja heitgaasid on olulised riskitegurid linnakodanike tervisele.

Linnas on 7,1 km kõnniteid, kuid puuduvad kergliiklusteed. Kõnniteede ja kergliiklusteede korrashoidmine ja juurdeehitamine on üks linna prioriteete, seda nii liiklusohutuse suurendamiseks kui linna miljööväärtsuse tõstmiseks. Sama oluline on ka pargiteede korrashoid.

Põltsamaa linnas valgustatud teede ja tänavate kogupikkus on 40 km.

Põltsamaa linnas ei ole linnasisest ühistransporti. Põltsamaa linn on MTÜ Jõgevamaa Ühistranspordi Keskuse liige. Põltsamaa kaasaegsest bussijaamast väljuvad nii maakondlikud kui ka kaugliinide bussid.

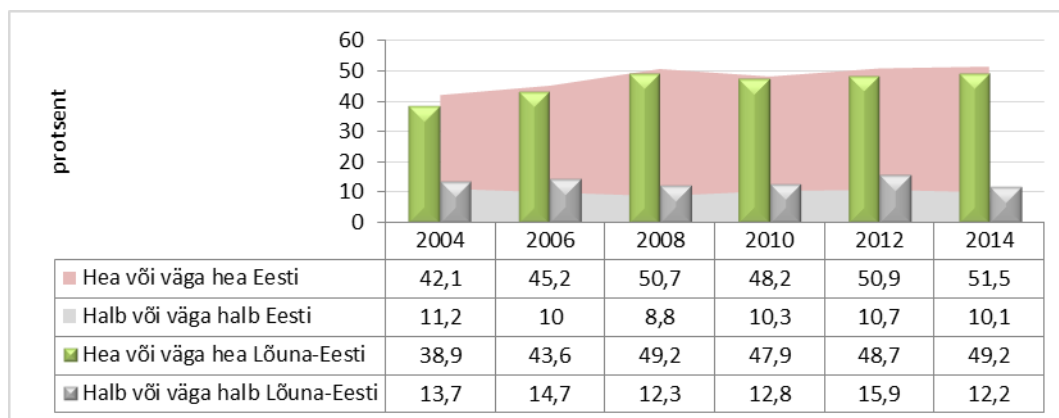
Inimkannatustega liiklusõnnetusi on linnas vähe. Ka kuritegevus on Eesti keskmisest tunduvalt väiksem. Põltsamaa linna on keskmiselt 15 tulekahju aastas. Päästeameti poolt tehtav ennetustöö tuleõnnetuste vähenemiseks on olnud edukas. Tulekahjude arv on langenud alates 2006. aastast.

Huvi- ja vabaajategevuste harrastamiseks on erinevaid võimalusi.

5 TERVISLIK ELUVIIS

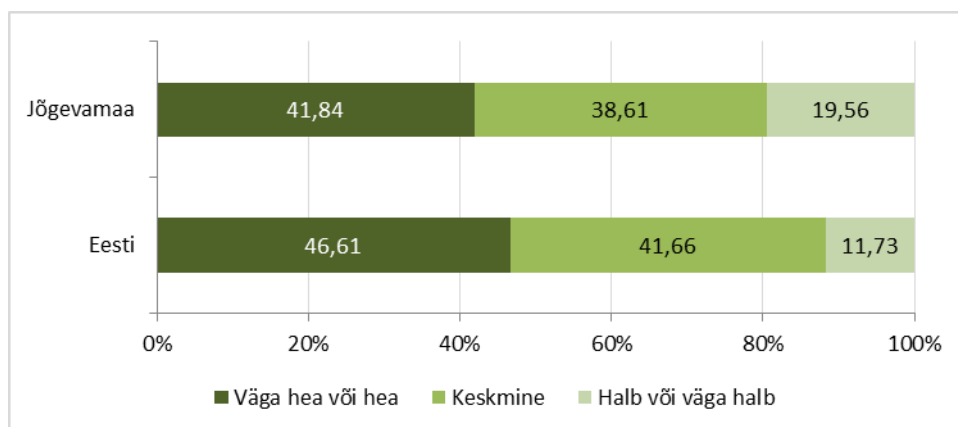
5.1 Hinnang tervisele

Tervise enesehinnang¹⁰ peegeldab ühtaegu nii indiviidi subjektiivset kui ka objektiivset tervist. Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu (16-64-aastased) põhjal on oma tervist heaks või väga heaks hinnanud inimeste osakaal alates 2010. aastast suurenenud. Samas hindavad Lõuna-Eesti elanikud oma tervist Eesti keskmisest halvemaks (joon. 67).



Joonis 67. Inimeste hinnang oma tervisele. Allikas: TAI

2011. aasta paikkonna terviseõjurite uuringus (PTU) kaasati Jõgevamaalt küsitlusse kokku viie omavalitsusüksuse 15-70-aastased elanikud. Ehkki Põltsamaa linna uuringus ei osalenud, näitavad andmed võrreldes täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringuga maakonna olukorda täpsemalt.



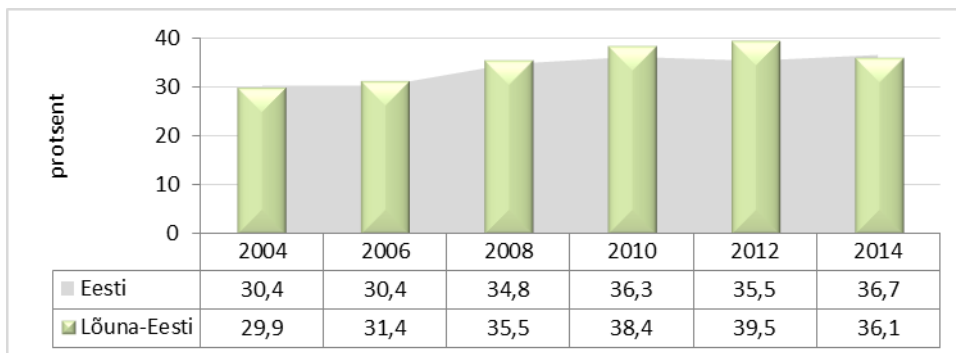
Joonis 68. Inimeste hinnang oma tervisele PTU järgi. Allikas: TAI

PTU järgi esineb pikaajalisi kroonilisi haigusi või terviseprobleeme Jõgevamaal sagedamini kui Eestis keskmiselt (joon. 68).

5.2 Füüsiline aktiivsus

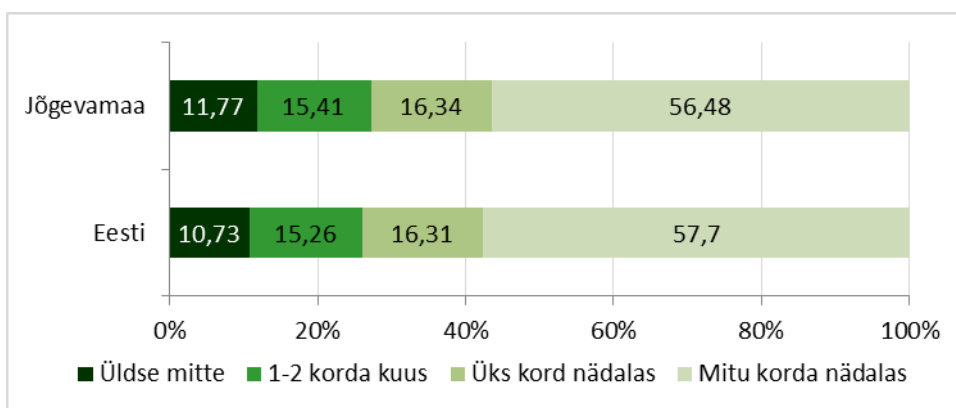
Vabal ajal vähemalt poole tunni vältel kaks või enam korda nädalas terviseporti harrastavate Lõuna-Eesti tööealise (16-64-aastased) elanikkonna osakaal kasvas kuni 2012. aastani ja Lõuna-Eesti elanikud tegid tervisesporti Eesti keskmisest rohkem. 2014. aasta andmetel tervisespordi harrastajate osakaal Lõuna-Eestis oli Eesti keskmisest väiksem (joon. 69).

¹⁰ Tervislikku eluviisi käsitlevad andmed on esitletud piirkondlike andmetena ja sisaldavat infot Tartu-Jõgevamaa-Võru-Valga ja Põlvamaa kohta ning ei näita maakondade erisusi.



Joonis 69. Tööealiste osakaal, kes teevad tervisesporti kaks või enam korda nädalas. Allikas: TAI

PTU järgi liiguvad jalgsi või jalgrattaga vähemalt 30 min korraka mitu korda nädalas 56,48% Jõgevamaa elanikkonnast (joon. 70).

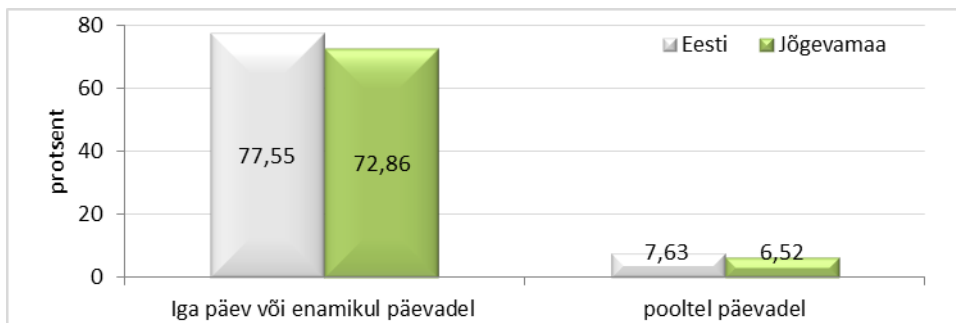


Joonis 70. Vähemalt 30 minutit korraka liikumine. Allikas: TAI

Üldse mitte või harva liigub 27% maakonna elanikest. Kõige enam passiivseid on 35-44-aastaste Jõgeva maakonna meeste seas.

5.3 Toitumine

Tervisliku toitumisega saab ära hoida või leevendada paljusid haiguseid ning ülekaalust tingitud probleeme. PTU andmetel sõid hommikusööki iga päev või enamikel päevadel 73% Jõgeva maakonna elanikest. Maakonna hommikusööki sööjate osakaal on Eesti keskmisest veidi madalam (joon. 71).

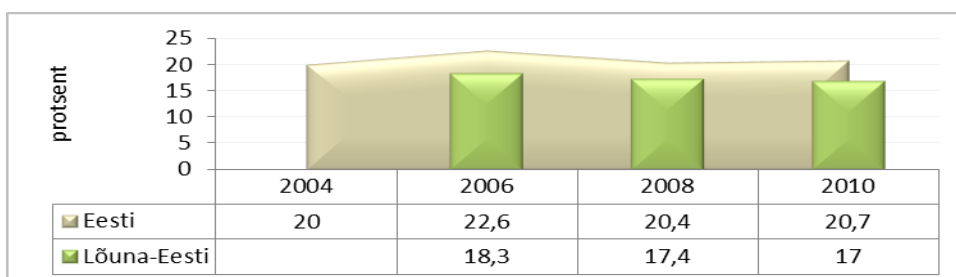


Joonis 71. Hommikusöögi söömine PTU andmetel 2010. aastal. Allikas: TAI

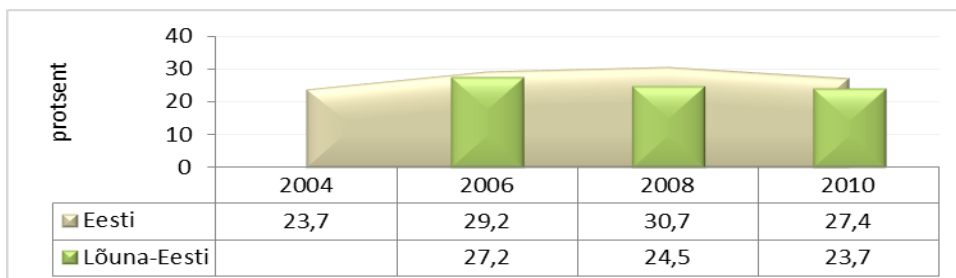
Harva või üldse mitte ei söö hommikusööki kõige enam 15-24-aastased noored (40%) ja 35-44-aastased maakonna elanikud.

Täiskasvanud elanikkond tarbis toiduks enam puu- ja juurvilju 2006. aastal. Vähemalt kuuel päeval nädalas värsket puu- ja juurvilja sööva tööealiste inimeste arv Lõuna-Eestis langeb

alates 2006. aastast. Lõuna-Eesti elanikud tarbisid aastatel 2006-2010 juur- ja puuvilju Eesti keskmisest vähem (joon. 72 ja joon. 73).

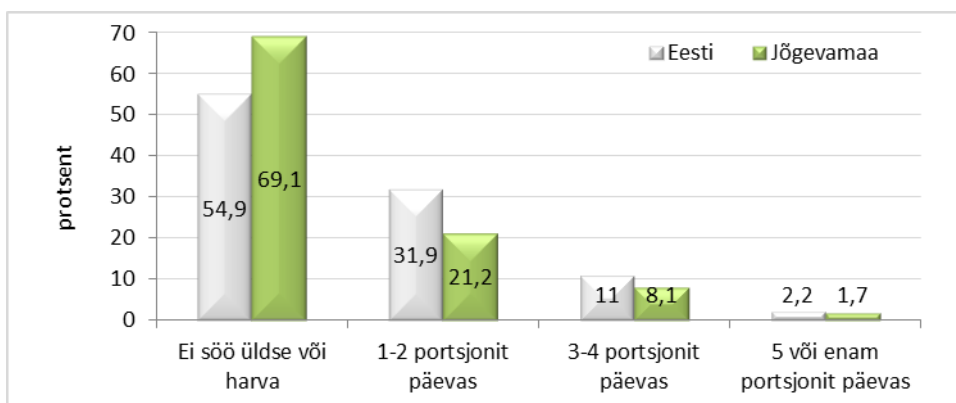


Joonis 72. Vähemalt kuuel päeval nädalas värsket juurvilja sööv tööeline elanikkond. Allikas: TAI



Joonis 73. Vähemalt kuuel päeval nädalas värsket puuvilja sööv tööeline elanikkond. Allikas: TAI

PTU 2011 andmetel ei söö puu- ja köögivilju üldse või sööb harva 69,1% Jõgevamaa elanikest (joon. 74).



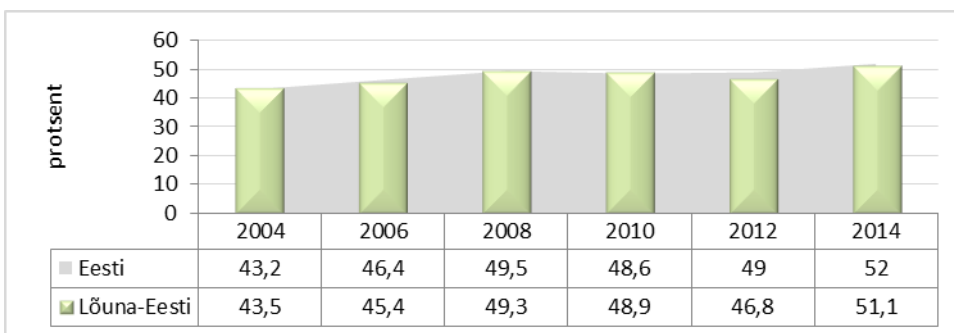
Joonis 75. Puu- ja köögiviljade söömine Jõgeva maakonnas 2010. aastal. Allikas: TAI

Puu- ja köögivilju ei söö üldse või sööb harva 59,23% Jõgevamaa naistest ja 78,5% meestest (joon. 75). Vastajaid, kes puu- ja köögivilju ei söö üldse või söövad mõned portsjonid nädalas on pigem madalama haridusega vanemaealised mehed.

5.4 Ülekaalulisus ja rasvumine

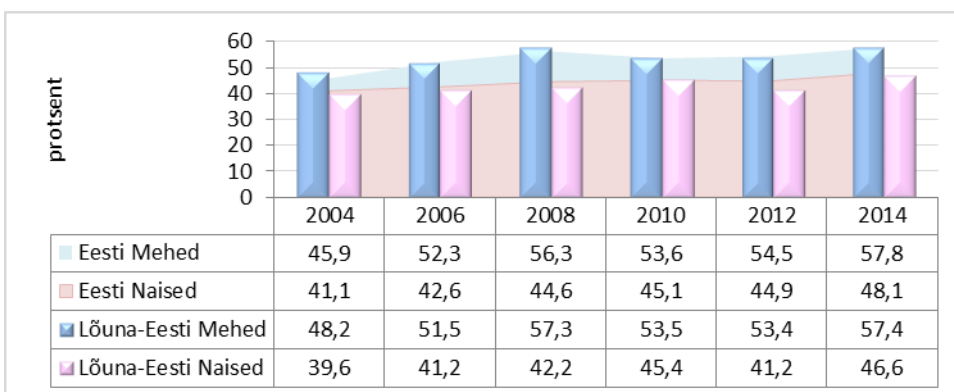
Ülekaalulisus ja rasvumine ¹¹iseloolestavavad ülemäärast kehakaalu, mis keha rasvasisalduse tõusu tõttu on oluliseks terviseriskiks. Rasvumine on teadaolev riskifaktor paljudele terviseprobleemidele ja kroonilistele haigustele nagu kõrge vererõhk, kõrge kolesteroolitase, diabeet, südame-veresoonkonna haigused, luu- ja lihaskonna haigused.

¹¹ WHO klassifikatsiooni järgi on ülekaalulistel KMI 25-30 ja rasvunudel rohkem kui 30.



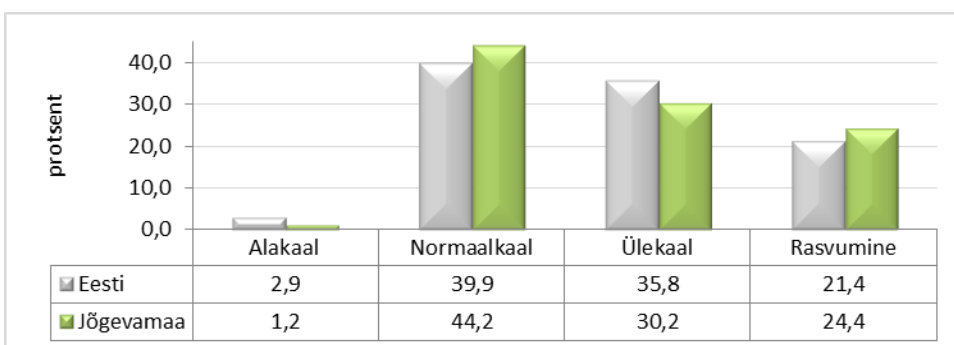
Joonis 76. Ülekaaluliste ja rasvunute tööealiste osakaal kõigist tööealistest elanikest. Allikas: TAI

Eesti ja ka Lõuna-Eesti tööealiste ülekaaluliste ja rasvunud elanike osakaal 2014. aastal on vaadeldava perioodi kõrgeim (joon. 76). Meeste hulgas on ülekaaluliste ja rasvunute osakaal naistest ca 10% suurem (joon. 77).



Joonis 77. Ülekaaluliste ja rasvunute (tööealiste) meeste ja naiste osakaal. Allikas: TAI

PTU 2011 andmetel oli Jõgeva maakonna elanikest ülekaalulisi ja rasvunuid 55% ja normaalkaalus 44% vastajatest (joon. 78).



Joonis 78. 15-70-aastaste elanike kehakaal 2010. aastal Jõgeva maakonnas. Allikas: TAI

Ülekaaluliste ja rasvunute (nii meeste kui naiste) osakaal suureneb alates 35-eluastast.

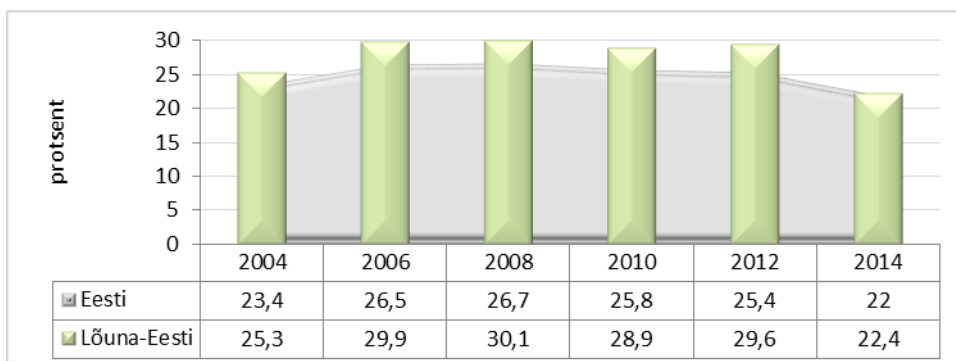
5.5 Alkoholi tarvitamine

Alkoholi liigtarbimine on seotud paljude terviseriskidega ja negatiivsete sotsiaalsete tagajärgedega. Kõrgendatud riskiks loetakse vähemalt viie annuse¹² alkoholi tarbimist korraga. Ülemäärane alkoholi tarbimine suurendab südame ja veresoonekonna haiguste riski,

¹² Üks annus absoluutset alkoholi võrdub selliste kogustega nagu näiteks 0,5 liitrit õlut, siidrit, long drinki või üks pokaal (100 ml) veini või üks pits (30 ml) viina, konjakit jms.

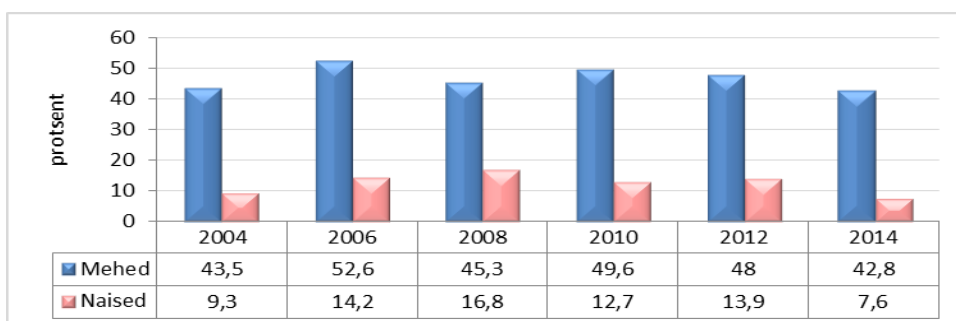
samuti haigestumist maksatsirroosi. Kaudselt aitab alkohol kaasa välispõhjustest tingitud surmade esinemisele (liiklusõnnetused, uppumised, enesetapud, õnnetusjuhtumid).

Vähemalt mõned korrad nädalas tarvitavad Lõuna-Eesti töörealised elanikud alkoholi Eesti keskmisest rohkem. Samas on alkoholi tarbimine 2014. aasta andmetel võrreldes varasemaga oluliselt vähenenud (joon. 79).



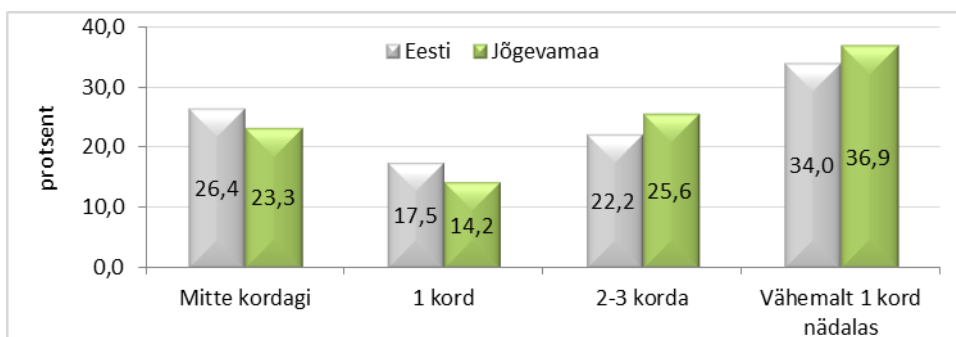
Joonis 79. Vähemalt mõned korrad nädalas alkoholi tarvitavate elanike osakaal. Allikas: TAI

Vähemalt mõned korrad nädalas alkoholi tarvitavate elanike seas on keskmiselt mehi 4 korda naistest rohkem (joon. 80).



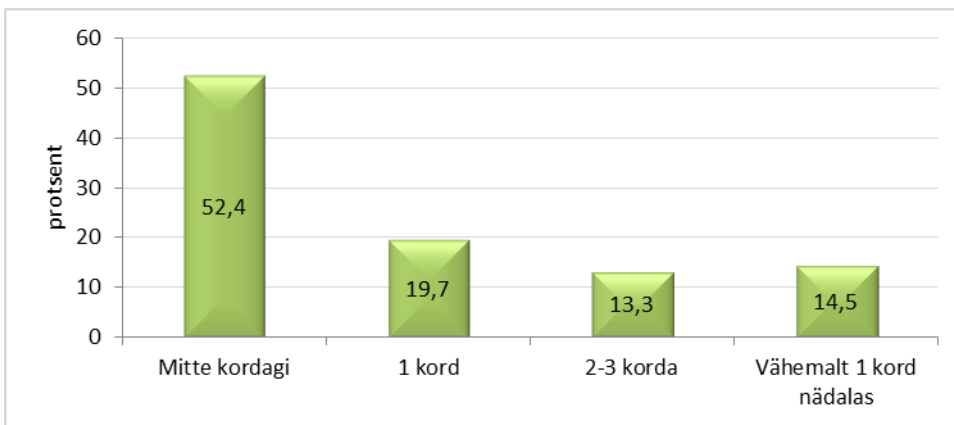
Joonis 80. Vähemalt mõned korrad nädalas alkoholi tarvitajate osakaal sugude lõikes. Allikas: TAI

PTU 2011 andmetel tarvitab alkoholi vähemalt 1 kord nädalas Eestis keskmiselt 34% üle 15-70-aastastest elanikest, Jõgevamaal ca 37% (joon. 81).



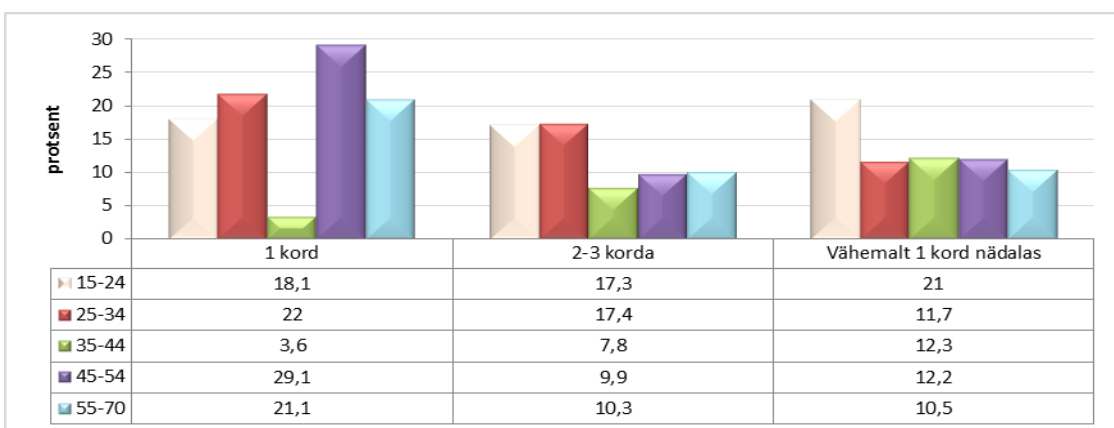
Joonis 81. Alkoholi tarvitamine viimase 30 päeva jooksul 2010. aastal. Allikas: TAI

Jõgevamaal joob end keskmiselt vähemalt ühe korra kuus purju 48% vastajatest. Iga nädal purju joojaid on Jõgevamaal keskmiselt 15% (joon. 82).



Joonis 82. 30 päeva jooksul korraga vähemalt 6 alkoholi annuse tarvitajad maakonnas. Allikas: TAI

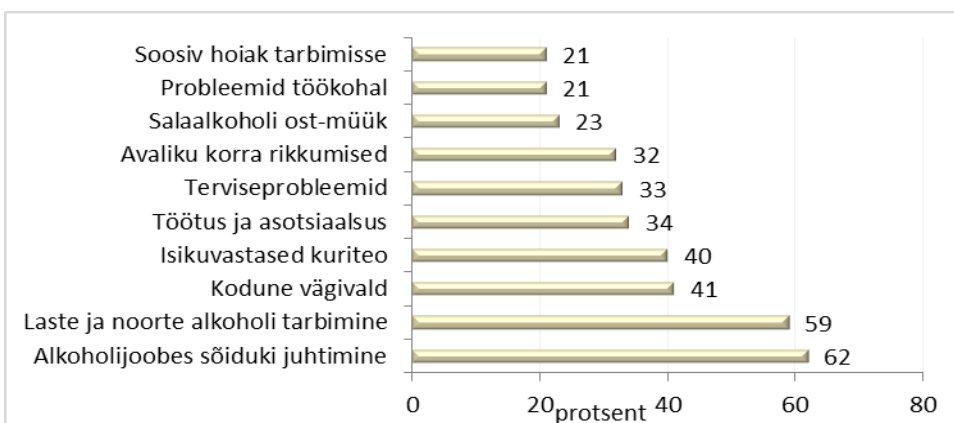
End purju joojad kuuluvad erinevate vanusegruppidesse, kuid kõige sagedamini on purjus 15-24-aastased Jõgevamaa elanikud (joon. 83).



Joonis 83. 30 päeva jooksul korraga vähemalt 6 alkoholi annuse tarvitajad maakonnas. Allikas: TAI

Vähemalt ühe korra nädalas purju joojad on pigem noored ja keskealised madalama haridusega mehed. Jõgevamaal leiab 87% vastajaist, et nad tarvitavad alkoholi vähe või mõõdukalt. Väitega „Minu tutvusringkonnas on tavaline ennast seltskondlikel koosviibimistel purju juua“ on nõus 33% Jõgevamaa vastajatest. Valmisolek piirata oma alkoholi tarvitamist on 60% Jõgevamaa vastanutel.

Alkoholi müüki reguleerib Eestis kehtiv alkoholiseadus. Põltsamaa linnas on 8 alkoholi müügikohta (kauplused, tanklad ja vähemalt südaööni avatud toitlustusettevõtted, s.h. meelelahutusasutused).



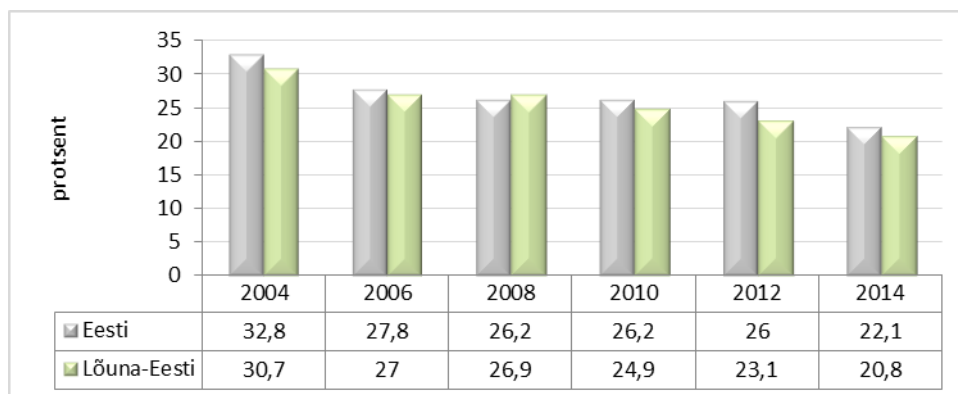
Joonis 84. Alkoholist tulenevate probleemide tõsiduse tunnetamine. Allikas: EMOR

TSN EMORi poolt läbi viidud elanike alkoholitarbimise ja alkoholipoliitikasse suhtumise uuringus (2012) nähtub, et alkoholi tarbimise sagedus ei sõltu oluliselt alkoholi kättesaadavusest, vaid oleneb pigem tarbijate sotsiaal-demograafilisest profiilist. Alkoholist tulenevate probleemide tõsiduse tunnetamist kirjeldab joonis 84.

5.6 Suitsetamine

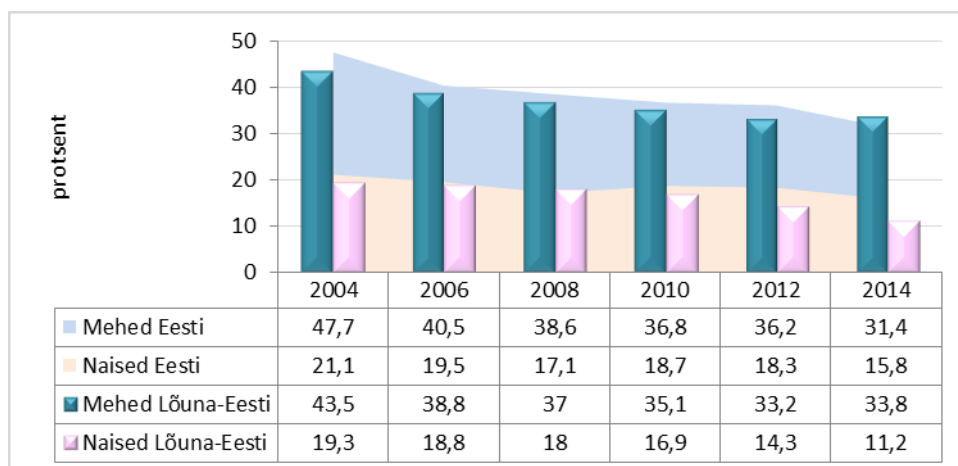
Suitsetamist peetakse suureks riskifaktoriks vereringe haigustele ja vähile, mis on kujunenud kaheks peamiseks varajase suremuse põhjuseks. Lisaks sellele on suitsetamine oluline tegur hingamisteede haiguste põhjustajana. Euroopa tervise ülevaate raportis hinnatakse suitsetamist suurimaks võimalikuks välditavaks terviseriskiks Euroopa Liidu riikides.

Igapäevasuitsetajate osakaal tööelistest elanikest on nii piirkonnas kui kogu Eestis alates 2004. aastast olnud kindlas langussuunas (joon 85).



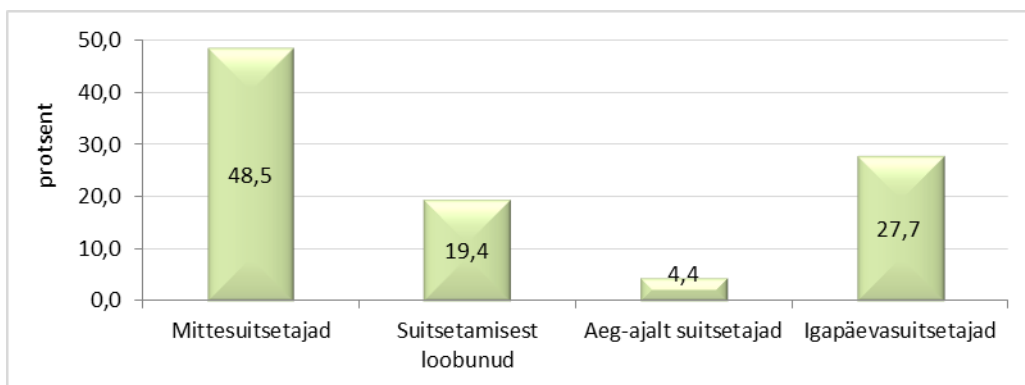
Joonis 85. Igapäevasuitsetajate osakaal tööelistest elanikest. Allikas: TAI

Lõuna-Eesti mehed (v.a 2014) ja naised (v.a 2008) suitsetavad Eesti keskmisest vähem (joon. 86).



Joonis 86. Igapäevaselt suitsetavate meeste ja naiste osakaal tööelistest elanikest. Allikas: TAI

PTU 2011 andmetel suitsetas igapäevaselt 27,7% ja aeg-ajalt 4,4% Jõgevamaa elanikest. Suitsetamisest loobunuid oli 19,4 (joon. 87). Igapäevaste suitsetajate hulgas on mehi naistest ca kaks korda enam. Mittesuitsetajate hulgas on naised 1,6 korda meestest rohkem. Suitsetamisest loobunute hulgas on mehi naistest enam.

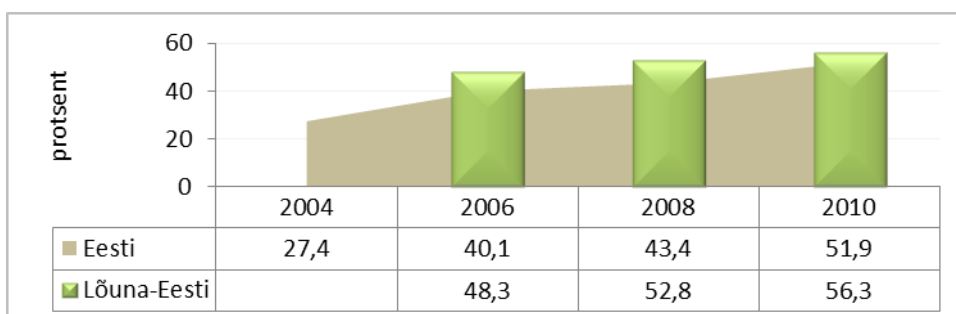


Joonis 87. Jõgeva maakonna elanike seosed suitsetamisega 2010. aastal. Allikas: TAI

Uuringu läbiviimise ajal igapäevastest suitsetajatest Jõgevamaa vastajatest 40% alustas suitsetamist enne 18. eluaastat, mis on võrdne Eesti keskmisega. Vastajaid, kes pole suitsetamist maha jätnud, võib iseloomustada järgmiselt: pigem nooremaelised, alg- või põhiharidusega, elukaaslaseta, ilma lasteta või täisealiste lastega.

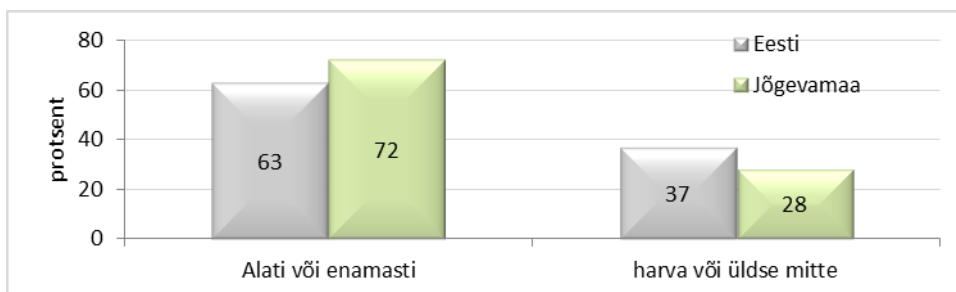
5.7 Helkuri kasutamine

Helkuri kandmine Lõuna-Eesti tööelise elanikkonna seas on sagenenud (joonis 88). Peaaegu alati kandis helkurit 2010. aastal 56,3% tööelisest Lõuna-Eesti elanikkonnast.



Joonis 88. Peaaegu alati helkuri kandjate osakaal tööelisest elanikkonnast. Allikas: TAI

PTU 2011 põhjal kasutab helkurit alati või peaaegu alati 72% Jõgevamaa vastanutest (Eesti keskmisest 63%) (joon. 89).



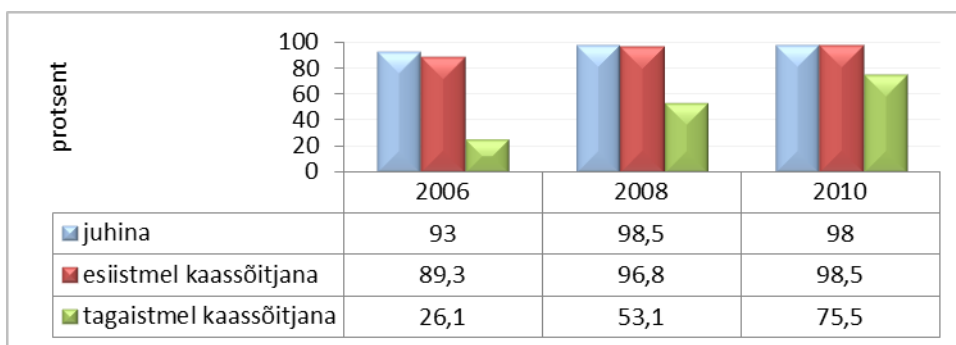
Joonis 89. Helkuri kasutajate osakaal 2010. aastal. Allikas: TAI

Alati või enamasti kannavad helkurit pigem vanemaelised ja keskealised kõrgharidusega ja keskhariidusega naised.

5.9 Turvavöö kasutamine

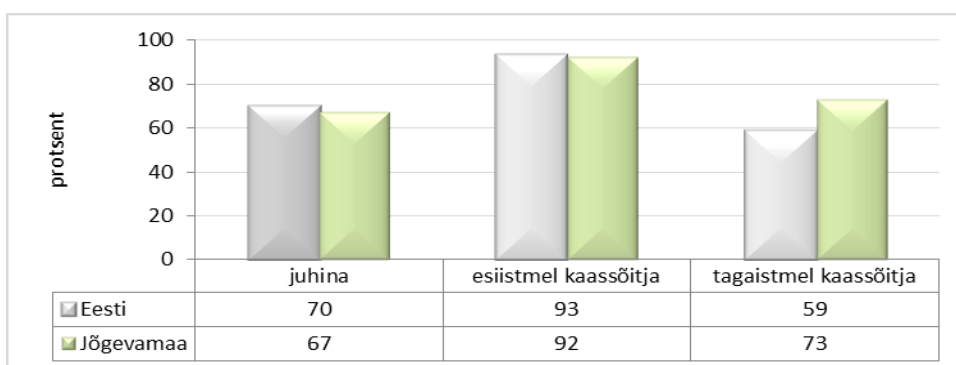
Turvavöö kasutajate osakaal autojuhina ja esiistmel kaassõitjana Lõuna-Eestis oli aastatel 2006-2010 Eesti keskmisel tasemel. Turvavööd kasutas autot juhtides ja esiistmel

kaassõitjana 98% piirkonna elanikest. Turvavöö kasutamise tõus on saavutanud nii esiistmel kui tagaistmel kaassõitjate hulgas (joon.90).



Joonis 90. Turvavööd kasutanute osakaal Lõuna-Eesti tööealisest elanikkonnast. *Allikas: TAI*

Jõgeva maakonnas on juhina ja esiistmel kaassõitjana turvavöö kasutamise harjumused Eesti keskmisest natuke madalamad, tagaistmel kasutatakse turvavööd Eesti keskmisest sagedamini (joon. 91).



Joonis 91. Turvavöö kasutamine 2010. aastal. *Allikas: TAI*

5.10 Tervisealase teabe kättesaadavus ja tervislikku eluviisi toetavad tegevused

Kohalik omavalitsus osaleb elanikkonna tervise kaitsele, tervise edendamisele ja haiguste ennetamisele suunatud tegevustes. Tervisedenduse eesmärk on saavutada elanikkonna kehalise aktiivsuse tõus, tasakaalustatud toitumine, sõltuvusainete harvem kasutamine ja tervislikum sotsiaalne käitumine. Sihipärase tervisedendusliku tegevusega saab paljusid haigusi ära hoida või haigestumisi vähendada.

Teavet elanikele levitavad: Põltsamaa Ühisgümnaasium, Jõgeva Maakonna Keskraamatukogu, Põltsamaa päevakeskus, SA Põltsamaa Tervis, perearstikeskuse perearstid ja noortekeskus. Põltsamaa lasteaiad Mari ja Tõruke korraldavad pere-, spordi- ja teabepäevi.

Põltsamaa linn on Eesti Tervislike Linnade Võrgustiku liige. Linn osaleb kohaliku alkoholipoliitika pilootprogrammi projektis "Rahvatervisealase pädevuse suurendamine Eesti paikkondades". Projekti eesmärgiks on leida Eesti omavalitsuste jaoks sobiv ennetustöö mudel alaealiste alkoholitarvitamise ja sellega seotud kahjude vähendamiseks. Projekti raames moodustati kohaliku alkoholipoliitika töörühm; koolitati töörühma liikmeid; koostati tegevuskava omavalitsuse territooriumil alkoholi kättesaadavuse, alaealiste alkoholitarvitamise ja sellega seotud kahjude vähendamiseks.

Jõgeva Maavalitsuse kaasabil on korraldatud erinevaid tegevusi südamenädalal, korraldatud puu- ja köögivilja kampaaniaid ning erinevaid teemasid käsitletud tervisekohvikutes. Lastekaitsepäeval on selgitatud lastele nii tule-, vee- ja liiklusohutust.

Põltsamaa linna tervisekomisjon moodustati 2008. aastal. Komisjonis on 6 liiget.

Vajalikud tegevused tervisedenduses:

- planeerida tulemusi andvaid sekkumisi lastele ja noortele.
- asutuse töötajate heaolu edendamine, et iga töökohal arvestataks inimese füüsilise, psüühilise ja sotsiaalse heaoluga töökeskkonnas;
- Tervislike eluviise propageerimine tervisealastel üritustel.

Kokkuvõte

Hinnang tervises seisundile seostub enamasti sellega, mil määral on inimene oma eluga üldiselt rahul. Jõgevamaa täiskasvanud elanikkond hindab oma tervist *heaks või väga heaks* madalamalt vabariigi keskmisest.

Lõuna-Eesti tööelise elanikkonna *füüsiline aktiivsus* langes võrreldes 2012. aastaga. Põltsamaa linnas on head tingimused tervisespordiga tegelemiseks. Linnas on erinevaid spordirajatisi: Felixhall, Põltsamaa Ühisgümnaasiumi võimla ja saal, Põltsamaa Ühisgümnaasiumi kunstmurukattega jalgpalliväljak, rannavõrkpalliväljakud, Lille tn tenniseväljak, ujula, jalgpallistaadion, Kuningamäe terviserada, rularamp Veski tänaval, valgustatud kergliiklustee Kamaris.

Vaatamata aastaid kestnud *toitumisalasele* teavitustööle, on Lõuna-Eesti elanikud hakanud järjest vähem tarbima puu -ja juurvilja. Puu- ja köögivilju ei söö üldse või söövad vähe madalama haridustasemega vanemaealised mehed.

Lõuna-Eesti tööelise elanike hulgas on *ülekaaluliste ja rasvunute* osakaal võrreldes 2012. aastaga kasvas. Meeste hulgas on ülekaaluliste ja rasvunute osakaal naistest 10% suurem.

Alkoholi tarbimine on võrreldes 2012. aastaga vähenenud, pigem 2004. aastaga võrreldes kasvanud. Lõuna-Eestis on *vähemalt mõned korrad nädalas* alkoholi tarvitajate osakaal Eesti keskmisest suurem. Meeste alkoholi tarbimine on neli korda suurem kui naistel. Ühelt poolt inimesed küll tunnetavad alkoholist tulenevaid probleeme, kuid samas leiab 63% Eesti elanikest, et alkoholipoliitika peaks olema liberaalne. Eesti alkoholi valdkonna eesmärgid põhinevad alkoholipoliitika rohelisel raamatul, mis kiideti valitsuse poolt heaks 2014. aastal.

Igapäevasuitsetajate osakaal tööelistest elanikest on nii piirkonnas kui kogu Eestis alates 2004. aastast olnud kindlas langussuunas.

Pimedal ajal valgustamata tänavatel või teedel liikudes kasutab *helkurit* paikkonna tervisemõjurite uuringu põhjal alati või peaaegu alati 72% maakonna elanikest. *Alati või enamasti* helkuri kandjad on pigem naised, pigem vanemaealised ja pigem kõrgharidusega inimesed.

Turvavöö kasutamine nii juhina kui esiistmel kaassõitjana suureneb. PPA poolt 2015. aasta märtsis läbi avaldatud statistikast selgub, et tagaistmel on turvavööde kinnitamine inimeste jaoks harjumatu. Eestis kinnitab turvavöö ca 90% sõidukijuhtidest ja esiistmel sõitjatest, kuid tagaistmel teeb seda vaid 60% täiskasvanud sõitjatest.

6 TERVISETEENUSED

6.1 Tervishoiuteenused

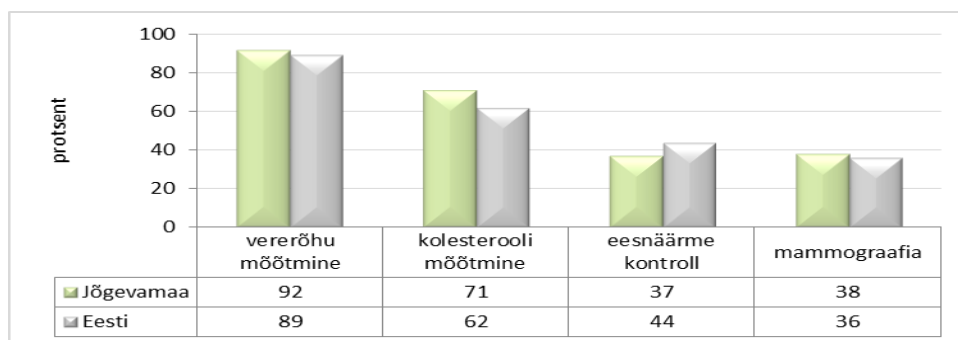
Tervishoiualaseid teenuseid pakub SA Põltsamaa Tervis. Sihtasutuses on võimalused röntgendiagnostika ja funktsionaaldiagnostika läbiviimiseks, kardioloogilisteks uuringuteks ning ambulatoorseks taastusraviks. Rentnikena osutavad teenust Eesti OÜ laboratoorium, SA Viljandi Haigla endokrinoloog ja Ortopeediakeskus OÜ. SA Põltsamaa Tervis korraldab ka koolitervishoiuteenust. Alates 2005. a on avatud 20 voodikohaga iseseisev statsionaarne õendusabi osakond. Hooldus on suunatud stabiilses seisundis haigetele, kelle tervisliku või funktsionaalse seisundi oluline paranemine on ebatõenäoline.

Põltsamaa Perearstikeskus asub Lossi tn 49 ruumides. Linnas töötab 5 perearsti, kelle teenindusalaks on nii linna kui ka valla elanikud. Lisaks töötavad Põltsamaa linnas silmaarst, hambaarstid, proteesijad ja massöörid. Eriarstide teeninduspiirkond hõlmab kokku ligi 15 000 elanikku: peale Põltsamaa linna ja valla, Pajusi valla ja Puurmani valla kasutavad siinseid teenuseid osaliselt veel ka Kõo valla, Kolga-Jaani valla ning Imavere valla elanikud.

Põltsamaa linnas osutab koduõendusteenust Jõgeva Haigla. Põltsamaal on kohapeal üks kiirabi brigaad, mis kuulub Tartu Ülikooli Kliinikumi kiirabi koosseisu. Kohalik omavalitsus tagab ravikindlustuseta inimestele arstiabi kahes etapis – üldarstiabi ja eriarstiabi.

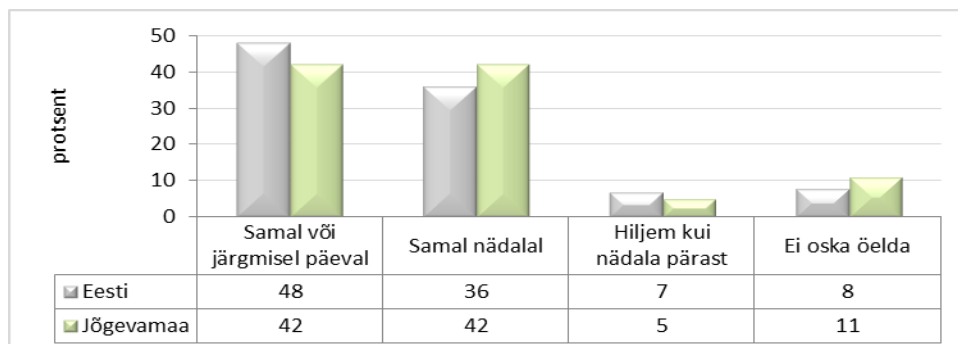
Põltsamaa linnas töötab 3 apteeki. Linnas asub ka Terviseameti Lõuna Talituse Jõgevamaa esindus. Tervisekaitse eesmärgiks on vähendada elu- ja töökeskkonnast tulenevaid terviseriske.

PTU 2011 andmetel on Põltsamaa elanikud kontrollinud oma tervist kahe aasta jooksul Eesti keskmisest rohkem (joon. 92).



Joonis 92. Tervisekontroll kahe viimase aasta jooksul, 2010. Allikas: TAI

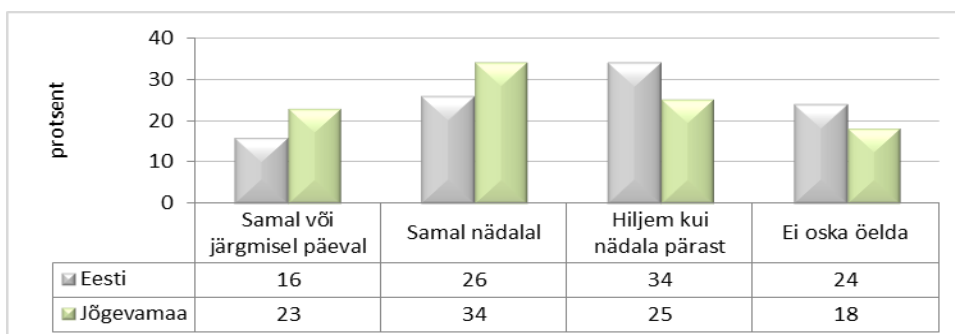
2010. aastal oli Jõgevamaal perearsti või -õe teenus kättesaadav samal või järgmisel päeval 42% vastajatest, mis on madalam Eesti keskmisest 48% (joon. 93).



Joonis 93. Perearsti või -õe teenus kättesaadavus 2010. aastal. Allikas: TAI

Perearsti või -õe teenus on samal või järgmisel päeval kättesaadavam pigem keskealistele (64%) ja noortele (63%) kui vanemaelistele (50%) vastajatele.

Samal või järgmisel päeval pääseb hambaarstile 23% Jõgevamaa vastajatest, mis on kõrgem Eesti keskmisest 16% (joon. 94).



Joonis 94. Hambaarsti kättesaadavus 2010. aastal. Allikas: TAI

6.2 Nõustamisteenused

Põltsamaa linnas on võimalik saada järgmisi teenuseid:

- psühholoogilist nõustamist nii lastele kui nende pereliikmetele – Põltsamaa ÜG psühholoog;
- psühhiaatriline nõustamine - psühhiaater dr Ljudmilla Väre.

Enamik nõustamisteenuseid on koondunud maakonna keskusesse. Jõgeval on võimalik saada järgmisi nõustamisteenuseid:

- individuaalne psühholoogiline ja perenõustamine - Jõgevamaa Nõustajate Ühendus, MTÜ Jõgeva Perekeskus, Töötukassa; Eesti haigekassa;
- õppenõustamine (eripedagoogiline, logopeediline, psühholoogiline ja sotsiaalpedagoogiline nõustamine) - Jõgevamaa Nõustajate Ühendus, Rajaleidja;
- kriisi- ja ohvriabi – Jõgevamaa Nõustajate Ühendus, MTÜ Jõgeva Perekeskus, SKA;
- karjäärinõustamine - Jõgevamaa Nõustajate Ühendus, Töötukassa, Rajaleidja;
- võlanõustamine - Jõgevamaa tugikeskus;
- juriidiline nõustamine – Jõgeval;
- perelepitusteenus - MTÜ Jõgeva Perekeskus;
- seksuaalnõustamine - Jõgevamaa Nõustajate Ühendus;
- nõustamine suitsetamisest loobumiseks - Jõgeva Haigla Tervisetuba;
- toitumise nõustamine - SA Jõgeva Haigla;
- nõustamine lapseootel emadele - MTÜ Jõgeva Perekeskus;
- lapsehoiuteenus - MTÜ Jõgeva Perekeskus;
- suitsetamisest loobumine - SA Jõgeva Haigla.

Kokkuvõte

Tervishoiualasel teenindamisel on Põltsamaa linnas selge ja kindel koht linna piire ületava kohaliku tasandi keskusena. Lisaks viiele perearstile tegutsevad Põltsamaal ka mitmed eriarstid. Tervishoiuteenuseid osutab ka SA Põltsamaa Tervis. Põltsamaal on kolm apteeki - ravimite kättesaamine on hea.

Enamus nõustamisteenustest on koondunud maakonna keskusesse – Jõgevale. Osutatud/ostetud teenused on rahaliselt kallid (juriidiline nõustamine) ja raskesti kättesaadavad vahemaade tõttu. Samuti on inimeste teadlikkus teenuste sisust ja teenuste võimalikust tulemuslikkusest on madal.

PÕLTSAMAA LINNA TERVISEDENDUSE TEGEVUSKAVA 2016-2018

Tegevus	Eesmärk	2016	2017	2018	Vastutaja
Terviseprofiili järjepidev täiendamine	Täiustatud andmebaas ja olukorrale vastav arengukava		x		KOV
Tegevuskava täiendamine ja ülevaatamine	Olukorrale vastav tegevuskava	x	x	x	KOV
Tervisealaste infokandjate (voldikud, plakatid, brošüürid jne) järjepidev levitamine	Kättesaadav informatsioon, järjepidevus	x	x	x	KOV
Nõustamisteenuste kättesaadavuse (kriisi-, võlanõustamine, toitumine, alkohol) suurendamine	Kättesaadavad teenused, teadlik elanikkond	x	x	x	KOV
Tervise edendamine töökohal (linnaavalitsus)	Tervislik töökeskkond, atraktiivsemad töökohad, õnnelikud töötajad	x	x	x	KOV
Laste ja noortega tegelevate spetsialistide sotsiaalsete oskuste õpetamine võimekuse tõstmiseks	Laste tervislik areng	x	x	x	KOV, noortekeskus, kool, lasteaiad
Lapsevanemate koolitused/ infopäevad laste ja noorte tervise edendamise, terviseriskide maandamise ja arengu toetamise teemadel	Teadlik lapsevanem, tervist toetav õpi- ja elukeskkond	x	x	x	KOV, kool, lasteaiad, noortekeskus
Sotsiaalprogrammid riskirühmadele	Teadlik aktiivne elanik, turvaline elukeskkond	x	x	x	KOV, noortekeskus, Töötukassa
Riskirühma kuuluvate isikute rakendamine heakorra- ja avalikel töödel	Kaasatud riskirühmad	x	x	x	KOV, Töötukassa, kriminaalhooldusosakond
Noorte koolitused (sõltuvusained, sotsiaalsed oskused, riskikäitumine jmt)	Terviseteadlikud noored	x	x	x	kool, KOV
Iga laps/noor osaleb vähemalt ühes huvitegevuses	Lapse/noore kuuluvustunde ja sotsiaalse suhtlemise areng	x	x	x	KOV, noortekeskus, kool,
Lastele suviste laagrite toetamine ja/või läbiviimine	Laste võrdsed võimalused	x	x	x	KOV, noortekeskus

Laste terviseteadlikkuse suurendamine, silmaringi arendamine ja sotsiaalse suhtlemisoskuse parendamine	Laste võrdsed võimalused	x	x	x	Lasteaiad, kool, KOV
Ohutusalased ennetustegevused elanikele (tule, vee, liiklus, koduohutus, esmaabi)	Teadlikkus ja turvalisus. Vähenenud riskikäitumine.	x	x	x	KOV
Teavitustöö sõltuvusainetest, tervislikust toitumisest ja kehalisest aktiivsusest	Teadlikud inimesed ja vähem terviseriske	x	x	x	KOV, allasutused

KASUTATUD LÜHENDID

EHIS	Eesti Hariduse Infosüsteem
EHK	Eesti Haigekassa
EMTA	Eesti Maksu- ja Tolliamet
ESA	Eesti Statistikaamet
HBSC	Kooliõpilaste Tervisekäitumise Uuring
KOV	kohalik omavalitsus
LV	linnaavalitsus
MTÜ	mittetulundusühing
PPA	Politsei- ja Piirivalveamet
PTU	Paikkonna terviseõjurite uuring
REL	Rahva ja eluruumide loendus
SVH	südame ja veresoonkonna haigused
SKA	Sotsiaalkindlustusamet
SK	sotsiaalne kaitse
TAI	Tervise Arengu Instituut

KASUTATUD KIRJANDUS

Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis. Aastaraamat 2013

Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring 2009/2010 õ/a. TAI 2011.

Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014.
Tervise Arengu Instituut

Kasmel, A., Lipand, A. Tervisedenduse teooria ja praktika I. Sissejuhatus salutoloogiasse.
Tallinn, 2007.

Kohaliku omavalitsuse üksuse võimekuse hindamise indeks ja analüüs ja analüüsi lühikokkuvõtte. 2013. Geomedia

Maanteeameti aastaraamat. 2014.

Paikkonna tervisemõjurite uuring 2011. Põlvamaa raport . TAI

Tammur, A. Kohalike omavalitsusüksuste rahvastikuprognosisid vastavalt nende tüüpidele ja praegusele rahvastiku olukorrale. 2015